

FEJLESZTÉS ALATT

POLGÁRI SZEREPEK, IFJÚSÁG ÉS EURÓPA

EURÓPAI POLGÁRI SZEREPEK

PARTNERSHIP

COUNCIL OF EUROPE & EUROPEAN COMMISSION

TRAINING-YOUTH

www.training-youth.net

Fejlesztés alatt -

Polgári szerepek, ifúság és Európa

—————

T-Kit

az

európai polgári szerepekről

**Mobilitás Európai Fejlesztési Igazgatóság
Budapest, 2006**

Üdvözlünk a T-Kit sorozatban

Mit is jelent az, hogy T-Kit? Kétféle válasz is adható erre a kérdésre. Az első: „Training Kit” (magyarul: képzési csomag), melynek rövidítése T-Kit. A második a szó hangzásával kapcsolatos: a T-Kit angol kiejtése hasonló a „ticket” (jegy) szóéhoz. Utazásaink során jegyre van szükségünk. A borítón látható figura, Spiffy vonatjeggyel a kezében útra kel, hogy új ismeretekhez jusson.

A T-Kit sorozat köteteit mindenki számára jól használható munkaeszköznek szánjuk. Pontosabban ifjúságsegítők és képzők számára szeretnénk olyan elméleti és gyakorlati segédeszközt biztosítani, amelyet munkájuk és a fiataloknak tartott képzések során használhatnak.

A T-Kit sorozat különböző kulturális, szakmai és szervezeti háttérrel rendelkező emberek egyéves közös munkájának eredménye. Trénerek, civil szervezetek vezetői és szakírók együttes munkájának eredményeként magas színvonalú kiadványok születtek, melyek a célcsoport szükségleteire összpontosítanak úgy, hogy figyelembe veszik az egyes témák Európa-szerte változó megközelítési módjait.

A T-Kit sorozat az Európa Tanács és az Európai Bizottság között létrejött, az európai ifjúságsegítők képzésével kapcsolatos együttműködés egyik terméke. A két intézmény együttműködése a T-Kitek megjelentetésén kívül magában foglal még képzéseket, a Coyote magazin kiadását és egy dinamikus internetes honlap működtetését.

A www.training-youth.net címen megtalálhatók az együttműködési programmal kapcsolatos aktuális információk (új kiadványok, felhívások képzési programokra stb.), és elektronikus formában letölthetők a T-Kit sorozat kötetei.

Az Európa Tanács kiadványa
F-67075 Strasbourg Cedex
© Európa Tanács és Európai Bizottság, 2003. május

A dokumentum nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság vagy az Európa Tanács, a tagállamok vagy az intézményekkel együttműködő szervezetek hivatalos véleményét.

Kiadja a Mobilitás Európai Fejlesztési Igazgatósága, Budapest, 2006
Műszaki szerkesztő: KreatívART Reklám

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

T-Kitek koordinációja, a tartalom és az arculat ellenőrzése:
Hidvéghi Balázs (*képzési tanácsadó*)

A T-Kit szerkesztője:
Peter Merry

A T-Kit szerzői (*lásd az utolsó oldalt is*):
Miguel Angel García López,
Andreas Karsten,
Peter Merry,
Yael Ohana,
Alison Straker

Tanácsadó:
Peter Wootsch

Titkárság:
Dianna Osayande (*adminisztráció*)
Laetitia Pougary (*honlapfejlesztés*)

Borítóterv és Spiffy-figura:
The Big Family

Fordította:
Porcsalmy Izabella

A fordítást lektorálta:
Wootsch Péter

A magyar nyelvű kiadást gondozta:
Járó Magdolna és Karvalits Ivett

ISBN-10: 963-87388-1-2
ISBN-13: 978-963-87388-1-3

A kiadvány anyagának sokszorosítása kizárólag csak nem kereskedelmi alapon történő pedagógiai célokra, a forrás megjelölésével engedélyezett.

PARTNERSHIP
COUNCIL OF EUROPE & EUROPEAN COMMISSION
TRAINING-YOUTH

**Európa Tanács
DG IV**

Ifjúsági és Sport Igazgatóság

Európai Ifjúsági Központ, Budapest
1024 Budapest, Zivatar utca 1-3.
Tel.: +36-1-212-4078
Fax: +36-1-212-4076

Európai Ifjúsági Központ, Strasbourg
30 Rue Pierre de Coubertin
F-67000 Strasbourg, Franciaország
Tel.: +33-3-88 41 23 00 – Fax: +33-3-88 41 27 77

**Európai Bizottság
Oktatási és Kulturális Főigazgatóság
Ifjúságpolitika és Ifjúsági Programok Osztálya (Unit D5)**
Rue de la Loi, 200
B-1049 Brüsszel, Belgium
Tel.: +32-2-295 1100 – Fax: +32-2-299 4158

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

1. Environnement: The context and culture of European Youth Organisations

Tartalom

Tartalom	6
Előszó	7
Bevezetés	9
A polgári szerepek fogalma Európában	11
• Honnan jöttünk? – Európa és a polgári szerepek története	11
• A polgár visszatér – A polgári szerepek fogalmának értelmezései napjainkban	21
• Lehetséges jövőképek.....	29
Fogalmi kereteink – így látjuk mi	33
Cselekvési lehetőségek!	45
Az aktív európai polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos jelenlegi megközelítések – Mit is csinálnak mások?	47
Az aktív polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos nézeteink – Hogyan csinálnánk mi?	57
A polgári szerepekkel kapcsolatos forgatókönyvek – gyakorlati példák	69
Összefoglalás	93
Felhasznált irodalom	95
Felhasznált honlapok	101
A szerzőkről	104

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Üdv polgártárs! A T-Kit sorozat Európai Polgári szerepek című kötetét tartod a kezvedben. E kiadvány témája, úgy tűnik, napjainkban sokakat – így téged is – foglalkoztat.

Az Európa Tanács és az Európai Bizottság elsőszámú prioritássá emelte az európai polgári szerepek témáját az Ifjúságsegítők Európai Képzéséről szóló Partnerségi Megállapodásban. Európai intézményekként tisztában vannak azzal, hogy a tagállamaik tenni szeretnének valamit ebben az ügyben. Elsősorban a polgári szerepekkel kapcsolatban – hogyan ösztönözhetnék a fiatalokat arra, hogy aktívabb szerepet vállaljanak a társadalomban? Mi az oka annak, hogy a fiatalok látszólag kiábrándultak a hagyományos politikai tevékenységekből, és nem is érdeklődnek iránta? – amint azt politikusaink állítják. Másodsorban Európával mint hozzáadott értékkel kapcsolatban – milyen jelentéssel bír ez a közösség az emberek számára? Olyan közösségként érzékelik, amelyhez tartoznak?

Miért vesz részt olyan kevés fiatal az európai választásokon? Van-e jövője Európának? Ha a válasz „igen”, akkor a mai fiatalok alakítják majd ezt a jövőt.

A politikából való kiábrándultság és az azzal való elégedetlenség ma elsősorban a fiatalok között érzékelhető Európában. A politikai vezetőket gyakran kapjuk rajta azon, hogy nincsen jövőképük, és nem elkötelezettek az élet fontos dolgai iránt. Amint megválasztják őket, a politikai pártok eszköztelennek látszanak azoknak a szükséges, alapvető változtatásoknak a végrehajtásában, amelyeket az elkerülhetetlen globalizációs folyamatok vetnek fel.

A fiatalok változatlanul teli vannak ábrándokkal, elképzelésekkel és szenvedéllyel. Ezeket a hagyományos demokratikus struktúrákon kívül, igen változatos formákban fejezik ki. Tisztában vannak a problémákkal, és változásokra vágnak. Azonban úgy tűnik, politikusaink nem tudnak mit kezdeni ezekkel az igényekkel. Ha az emberek cselekedni akarnak, milyen szinten tehetnek valamit? Milyen befolyása lehet egy helyi ifjúsági szervezetnek, ha azokkal a komoly globális kérdésekkel szembesül, amelyeket a televízió képernyője és a számítógép-monitorok közvetítenek? Minél inkább tisztában vagyunk a globális hatásokkal, annál nagyobb a kihívás, hogy helyi szinten értelmezzük azokat.

Európa itt hídként is funkcionálhat. Ahogy a mai globális folyamatokban a nemzetállamokat kevésbé hatékonyak, cselekvőképesnek érzékeljük, Európa lehet képes arra, hogy olyan nemzetek közötti teret kínáljon, amelyben lehetséges a kommunikáció és a cselekvés. A fiatalok tudják, hogy a világ tágasabb, és hogy Európa a felfedezés, a tanulás és a cselekvés lehetőségét kínálja a számukra.

Az európai megközelítésben mindig ott van a történelem. Még ma is eleven az emlékezetben az, ahogy Európában a szomszédok háborús ellenségek voltak, és fiatal európaiakat szólítottak fegyverbe azért, hogy más fiatal európaiakat öljenek. Jelen történelmünkben is láttuk a gyász és a rombolás oly ismerős képeit kontinensünk keleti tájain. Az európai polgári szerepekre való felkészítés egy olyan befektetés a jövőbe, amely megtanítja a gyermekeinket arra, hogy ne fegyver célkeresztjén át nézzék egymást.

Kulcsfontosságú időszak ez Európa számára. Az Európai Unió elkötelezett a bővítés programjának folytatása iránt, és üdvözlö az új tagállamok csatlakozását. Az ilyen változások mindig kihívásokat és veszélyeket hordoznak. A könnyebb utazási lehetőségek és a fiatalok közötti emberi kapcsolatok Európában megteremtik annak lehetőségét, hogy megtapasztalják az életet a különböző kultúrákban és társadalmakban, hogy látókörük szélesedjen, és hogy a megtapasztalt különbözőségekkal és komplexitásokkal való együttéléssel összefüggő képességeik fejlődjenek. A veszélyek azokkal a rendkívüli különbözőségekkal kapcsolatosak, amelyekkel mind a hétköznapi érzékelés szintjén, mind a kulturális mélyrétegekben találkozunk. Mindemellett ott van az a kihívás, amely a nemzetállamokat éri akkor, amikor egy nagyobb politikai együttműködéshez csatlakoznak.

Ezek azok a kérdések, amelyekkel az európai polgári szerepekre való felkészítésnek foglalkoznia kell. Ennek egy fontos eleme biztosítani, hogy egymás elfogadását az európai identitás értékei alapozzák meg, egyúttal azt is megakadályozva, hogy az csupán a kirekesztő nacionalizmus egy kibővített változatává váljon. Európának olyan helyé kell válnia, ahol közös értékek szerint cselekedhetünk Európán belül ugyanúgy, mint azon kívül – függetlenül attól, hol húzzuk meg Európa határait.

A T-Kit célja, hogy segítséget nyújtson Európában a fiatalokkal foglalkozók számára ahhoz, hogy az európai polgári szerepekhez kapcsolódó tevékenységeket alakítsanak ki. Olyanoknak szól ez a könyv, akik az ifjúsági munkában az európai polgári szerepeket alapvető megközelítésként szeretnék felhasználni és/vagy ebben a témakörben tevékenykednek. Éppen ezért nemzetközi vagy nemzeti csoportokban egyaránt használhatónak kell lennie.

Csapatunk komoly várakozásokkal írta meg ezt a T-Kitet. Reméljük, nyíltak és izgalmasnak találod majd. Szándékosan nem jól kipróbált szakácskönyvet kínálunk – ez ugyanis improvizációs konyhaművészet –, így szeretnénk gondolkodásra és kérdésfelvetésre sarkallni, felébreszteni Benned a kíváncsiságot és a tanulásvágyat, rávenni arra, hogy új dolgokat próbálj ki. Reméljük, olyan kereteket biztosítunk a számodra, amelyek segítenek eligazodni ebben a könyvben, és az itt tanultakat saját életedben és munkádban is hasznosíthatod.

Ez a T-Kit csak akkor kel életre, ha Te is akarsz. Kellemes időöltést kívánunk az olvasáshoz, de amikor leteszed a könyvet, irány a valóság: vedd hasznát mindannak, amit megtanultál belőle! Ne mondj le a gondolkodásról, az alkalmazásról és a tanulásról. Amint oly sok minden ezen a világon, ez is fejlesztés alatt áll...

A Te T-Kit teamed

*Miguel Angel García López,
Andreas Karsten,
Peter Merry,
Yael Ohana,
Alison Straker*

Mi minden vár felfedezésre ebben a T-Kitben? A kötet két fő részből áll: az első az európai polgári szerepekkel kapcsolatos fogalmakat és a kialakult gyakorlatot mutatja be, a második az európai polgári szerepekre való felkészítésről szól elméleti és gyakorlati értelemben egyaránt. Mindezt természetesen összekapcsoljuk az európai ifjúság(segítő)i munkával.

Először megpróbálunk egy összefüggő képet adni arról, mi is történt ebben a témakörben. Ez tartalmaz:

- egy történeti áttekintést arról, hogy hogyan változott a polgár fogalma a görög időkől a felvilágosodáson át, beleértve néhány olyan kulcsfogalom áttekintését is, mint pl. a nemzetállam és az emberi jogok, valamint az európai polgári szerepekkel kapcsolatos változásoknak egy idővonal segítségével történő felidézését;
- napjaink megközelítéseinek kritikai áttekintését, amelyben arra koncentrálnak, hogy megmutassuk, milyen feszültségek fedezhetők fel az állampolgári státusz és a polgári szerep mint identitás és érték értelmezései között; vetünk egy pillantást a posztmodern megközelítésekre, és összevetjük azokat azzal, ahogyan az Európai Unió és az Európa Tanács gondolkodik ezekről a kérdésekről.
- Ezután a jelenlegi tendenciákat alapul véve jóslásba bocsátkozunk: hogyan hathat az európai polgári szerepek változásaira a globalizáció, a környezeti válságok, az új technológiák megjelenése és az EU bővítése?

Ez után felvázoljuk saját megközelítésünket, amely szerint az európai polgári szerepekkel kapcsolatos fogalom dinamikus, átfogó és összetett. A könyvben majd részletesen tárgyaljuk ezt, hiszen ez határozta meg azt a munkát, ahogyan összeállítottuk és írtuk ezt a könyvet.

Ezt követően továbblépünk a nevelésre, ahol megvizsgáljuk az európai polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos jelenlegi megközelítéseket – azaz azt, hogy egyes emberek és intézmények különböző szinteken hogyan próbálják megnyerni Európa lakóit ennek az eszmének –, majd összevetjük ezeket az elképzeléseket az általunk választottal, és feltárjuk az elmélet és a gyakorlat közötti kapcsolatot. Mi azokat az individualista és közösségi irányzatokat fogjuk boncolgatni, amelyek egymást kiegészítő megközelítések ebben a témában. Ezután izgalmas pillantást vetünk arra, hogyan járul hozzá az Európai Unió és az Európa Tanács az európai polgári szerepekre való felkészítéshez.

Itt érkezünk el a gyakorlathoz. Úgy gondoltuk, a gyakorlat bemutatásánál eltérünk a tankönyvek megszokott stílusától. Mivel a gyakorlat környezetfüggő, nemcsak a módszereket, a felhasznált időt és anyagokat, valamint a szükséges lépéseket tekintjük át, hanem sajátos összefüggésekben tárjuk eléd az egyes gyakorlatok történetét, és azt is átgondoljuk, hogy adott esetben miért voltak ezek sikeresek. Rengeteg történetet lehet felidézni a legkülönbözőbb európai tájakról, gazdag tapasztalatokat olyan tevékenységekről, amelyek az európai polgári szerepekkel kapcsolatosak és különböző szervezetektől származnak.

Annak érdekében, hogy segítsen annak eldöntésében, hogy egy bizonyos megközelítés vagy módszer alkalmas-e arra, hogy alkalmazd, és azért, hogy segíthessük az adaptációkat, vagy azért, hogy támogassunk saját projektet vagy tevékenység fejlesztésében, egy Képzési Segédletet alakítottunk ki, amely olyan kérdéseket tartalmaz, amelyekről mi úgy gondoltuk, hogy feltehetően magadnak azzal a céllal, hogy átgondolhasd lépéseidet. Ezt a megoldást a felelős alkalmazás miatt választottuk, hiszen a programnak, amelyet kialakítasz, a célcsoport szükségleteiből kell kiindulnia, és kellően rugalmasnak kell lennie annak érdekében, hogy válaszolni tudjon a felmerülő új igényekre is.

Arra kérünk, olvasd el a háttérszövegeket, és állj ellen a kísértésnek, hogy rögtön a gyakorlati fejezethez lapozz. A könyv szövege összefüggő egységet alkot, és a tágabb összefüggés megértése igen fontos, mielőtt elgondolkodunk a módszerekről.

Végezetül, a könyv utolsó oldalain a forrásokra vonatkozó fejezetet találsz, amely a felhasznált irodalom mellett internetes oldalakat is felsorol.

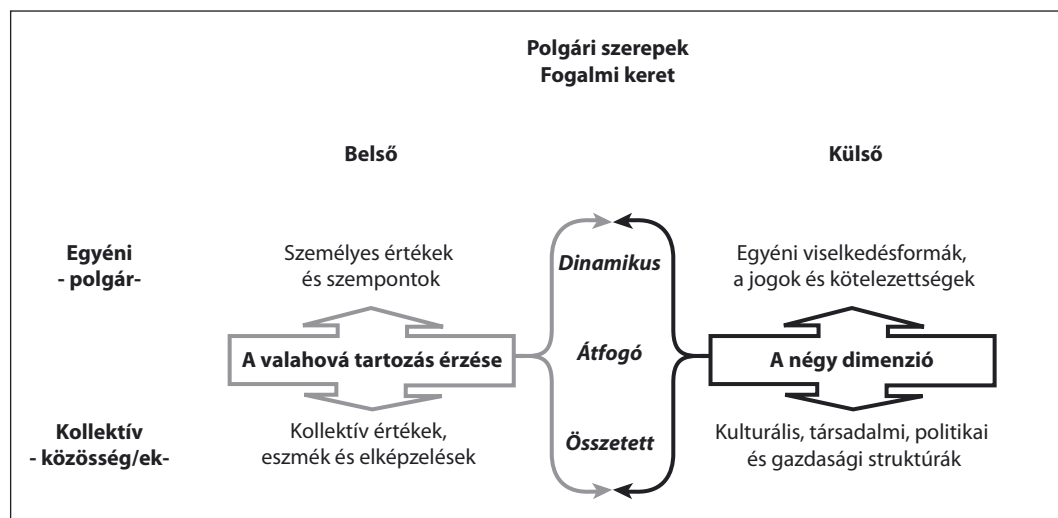
A könyv egyik szokatlan eleme, hogy néha leállítunk majd, kedves olvasó. Bizonyos pontoknál, **keretbe foglalva, kérdőjellel jelölve** kérdéseket találsz, melyeknek célja, hogy elgondolkodj az adott témán. Előfordul, hogy olvasás közben megfigyeljük magunkról – ezekkel a kérdésekkel épp ezt szeretnénk megakadályozni, arra szeretnénk ösztönözni, hogy kritikus szemmel olvass. Fogd fel úgy, mint egyfajta brechti színházi technikát írott formában!

A T-Kit számos képzési javaslatot is tartalmaz, amit „**Fejlesztés alatt**” **szimbólummal jelöltünk**. Itt olyan ötleteket olvashatsz, amelyeket képzések vagy műhelymunkák során a fejezetben éppen tárgyalt téma további kibontására használhatsz – de ne feledd a programodhoz igazítani ezeket az ötleteket! A kérdések közül is felhasználhatsz néhányat, hogy gondolkodásra bírd a csoportod. Hadd emlékeztessünk: olvasás közben maradj éber és figyelmes, ha nem így teszel, a végén még elhiszed, amit leírtunk!

A mi megközelítésünk

Mielőtt elindulsz a T-Kittel erre kirándulásra, úgy véljük, jó, ha tudod, mi hogyan közelítjük meg ezt a témát és ezt a könyvet. Dinamikus, átfogóan és összetetten. Az európai polgári szerepeknek olyan megközelítésében hiszünk, amelyre illenek ezek a jellemzők, ezért ezt a T-Kitet ezekkel összhangban hoztuk létre.

Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy anélkül próbáltunk általános képet adni az európai polgári szerepek és az erre vonatkozó nevelés változásairól, hogy ítéletet mondanánk az egyes nézetekről, ugyanakkor mégis megmutassuk, hogyan illeszkednek az összképbe. Az a térkép, amelyen elhelyeztük és azonosítottuk a különféle megközelítéseket, a mi fogalmi keretünket ábrázolja. Ezt az alábbi táblázatban foglaltuk össze, és a Fogalmi kereteink című fejezetben mutatjuk be részletesen.

Térképünket ez a négy szegmens és a köztük lévő dinamika rajzolja meg. Azt is megmutatja, véleményünk szerint milyen megközelítést kellene alkalmaznunk az európai polgári szerepekre való felkészítés során: ez alapján tehát mind a négy területtel foglalkoznunk kell. Ez nem azt jelenti, hogy egyetlen projektnek az összes szempontot érintenie kell, hanem hogy tudatosan kell kiválasztanunk azt a területet, amelyen dolgozni szeretnénk, és tisztában kell lennünk azzal, hogy mely területeket hagytuk ki, ha úgy döntöttünk, kihagyunk néhányat. Különbözőek vagyunk, ezért mindenkinek mindig más-más megközelítésre és más-más terület feltárására van szüksége. Úgy gondoljuk, ennek a térképnek a segítségével megkönnyítjük az adott terület tudatos megválasztását.

Érezd hát jól magad felfedezéseid során. Akár úgy döntesz, hogy magaddal viszed ezt a térképet, akár úgy, hogy majd később pillantasz bele – bon voyage!

A polgári szerepek fogalma Európában

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Honnan jöttünk?

Európa és a polgári szerepek története

Kezdjük rögtön az elején – mi a polgári szerepekkel összefüggő fogalmak eredete Európában, és hogyan változott az évszázadok során? Ez a fejezet sem Európa, sem a polgári szerepek változásainak történetét nem tekintheti át a maga teljességében. Annyit viszont remélhetőleg tehetünk, hogy feltárjuk, honnan erednek bizonyos eszméink, hagyományaink és szellemi örökségünk. Egy ilyen kísérlet azonban egyértelműen csak szubjektív lehet. Most pedig tarts velünk egy rövid kirándulásra a múltba: fedezz fel néhány nagyszerű elképzelést, és ismerkedj meg néhány híres gondolkodóval, tűnődj el egy kicsit az elképzeléseiken és a felfogásukon, aztán alakítsd ki a saját véleményedet. Jó utat!

Polgári szerepek az ókorban

Úgy tartjuk, hogy a polgárság eszméje az ókori görög és római világban született. Amikor a királyok kora lejárt, kialakult az az elképzelés, hogy a lakosok legalább egy részét be kellene vonni a törvényhozásba és a kormányzásba – vitathatatlanul ezek voltak a modern polgári szerepek gyökerei! Az apró ókori görög városállamok azonban csak a szabad helybéli férfiaknak engedélyezték a közösségi életben való részvételt, ami azt jelentette, hogy számukat tekintve a polgárjogokkal rendelkezők kisebbségben voltak, hiszen a gyermekeket, a nőket, a rabszolgákat és a külföldieket nem tekintették polgárnak. A rómaiak pedig a polgári státuszt, a „civitas”-t előjogként is használták, amelyet meg lehetett szerezni, de el is lehetett veszíteni.

Láthatod, a polgári lét nem mindig volt egyenlő a demokratikus berendezkedéssel! Viszont már ekkor is voltak olyan gondolkodók, mint például a görög Platón, aki meg volt győződve arról, hogy a demokrácia a civil társadalom legkiválóbb formája, és hogy az általa elképzelt „Állam” csak egy forradalmat követően jöhet létre. Micsoda elsőpró erővel igazolta őt a történelem!

Egy másik nagyszerű filozófus, Arisztotelész eszméinek nagy része, melyeket több mint 2300 éve dolgozott ki, a mai napig fontos szerepet játszanak az életünkben, a gondolkodásunkban és a cselekedeteinkben. Ma is gyakran idézzük azt a gondolatot, hogy „az egész több, mint a részek összessége”, mégis kevesen tudják, hogy ez a híres idézet Arisztotelésztől származik. A mi céljaink szempontjából azonban fontosabb az a meggyőződés, miszerint a közösségek azért léteznek, mert az emberi természet velejárója, hogy másokkal együtt éljünk. Arisztotelész valami olyasminek is hangot adott, ami az elkövetkező 2300 évben is megállja majd a helyét. Hitte, hogy a jól szervezett oktatás – az iskolákban éppúgy, mint a formális oktatás keretein túl – olyan társadalmakat eredményez, amelynek polgárai többet akarnak majd a pusztá túlélésnél, azaz felelősségteljes társadalomban kívánnak együtt élni. Bámulatos, ugye?

Az ókori világ egyik jellegzetessége, amelyről talán te is hallottál, az „Agora”, azaz a köztér, ami az ókori Athén közösségi tevékenységeinek színtere volt. A polgárok itt hoztak döntéseket, itt tanácskoztak és itt kereskedtek. Az „Agora” Athén polgári társadalmának szíve volt, egy olyan társadalomé, amely a közösségen, azaz az egyéni helyett a kollektív jellegben alapult.

Ha ennél többet szeretnél megtudni az ókori világról, látogass el az alábbi weboldalakra:

<http://www.fordham.edu/halsall/ancient/asbook.html>

<http://ancienthistory.about.com/>

<http://plato.evansville.edu/public/burnet/>

<http://www.wsu.edu/~dee/GREECE/GREECE.HTM>

<http://www.wsu.edu/~dee/ROME/ROME.HTM>

<http://sophies-world.com/SophieText/aristotle.htm>

http://home.earthlink.net/~pdistan/howp_2.html

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges jövő-
képek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Letűnő és újjászülető polgárság

A polgárság fogalma, az azt támogató alapeszmék és filozófiák a feudalizmus korában gyakorlatilag eltűntek a kontinensről, hiszen egy igen kis számú személy volt jogosult uralkodni a népesség döntő többsége felett.

A polgárok csak a XVI. század és a reneszánsz során kezdtek fokozatosan újra feltűnni Európában, különösen az olasz városállamokban, ahol a polgárságot mint státuszt rendszerint bizonyos feltételekhez kötötték. A legtöbb városban a polgárságot csak a városlakók gyermekei kapták meg. Példaként említsük meg Velencét, ahol 15 évig kellett élni és adót fizetni a velencei polgár státuszának elnyeréséhez.

Végül a felvilágosodás kora hozta vissza igazán Európába a polgárság eszméjét. Olvasd tovább a mi történeti áttekintésünket, vagy tedd félre a könyvet, és fedezd fel a reneszánszt:

<http://www.historyguide.org/earlymod/lecture1c.html>

<http://www.oir.ucf.edu/wm/paint/glo/renaissance/>

<http://www.bartleby.com/65/ci/citystat.html>

<http://www.crs4.it/Ars/arshtml/arstitle.html>

Az európai felvilágosodás

A felvilágosodás igen összetett európai történelmi korszak, amely a XVII. század végén és XVIII. században éppúgy magában foglalta a filozófiát, a művészetet, az irodalmat és a zenét, mint a társadalmi, a kulturális, a nyelvi és a politikai elméleteket. A felvilágosodás az egész világot szerette volna másként látni – beleértve a polgárok szerepét és a polgárság jelentését is. Az egyik alapvető tézise szerint semmi sem adott vagy határozott meg előre. A világegyetem racionális, azaz csak a tények megértése segítségével érthető és birtokolható. Jean-Jacques Rousseau, akit lenyűgöztek a görög városállamok, a fent említett alapokból kiindulva jutott arra a következtetésre, hogy minden polgárnak a személyes előnyök mérlegelése nélkül kellene hozzájárulnia a politikai döntések meghozatalához.

A „felvilágosult” filozófusok eszméinek hatása elsősorban Franciaországban volt. A francia forradalom magáévá tette a felvilágosodás korának gondolatait, sőt az az Amerikai Egyesült Államok alkotmányára is hatással volt. Rousseau gondolatai ma is megállják a helyüket. John F. Kennedy majd száz évvel később egyszer azt mondta: „A politikai cselekvés a polgár legnagyobb felelőssége”, de számos más híresség szavait idézhetnénk még. Gondolj csak arra, hány embert hallasz nap, mint nap a felvilágosodás idején kidolgozott és támogatott különféle eszmékről beszélni a tévében, a közvetlen környezetben, vagy akár mindennapi munkád során!

Itt sajnos nem merülhetünk el jobban a felvilágosodás eszméiben, de felsorolunk néhány izgalmas honlapot, ahol még többet olvashatsz Rousseau, Voltaire, Hume, Smith és más nagy filozófusok életéről és gondolatébresztő elképzeléseiről:

<http://www.wsu.edu/~dee/ENLIGHT/ENLIGHT.HTM>

<http://mars.wnec.edu/~grempe/courses/wc2/lectures/enlightenment.html>

http://www.wsu.edu/~brians/hum_303/enlightenment.html

<http://europeanhistory.about.com/cs/enlightenment/>

http://home.earthlink.net/~pdistan/howp_7.html

A polgári szerepek liberális értelmezése

A polgárság liberális értelmezése szerint vannak bizonyos alapjogok, amelyek minden polgárt megilletnek mindaddig, amíg lojálisak saját államukhoz (de feltétlenül az adott pillanatban éppen uralkodó rezsimhez).

Az egyik első és legnagyobb hatású liberális gondolkodó, az angol John Locke szerint az állam a polgárokért létezik, feladata a jogaik és a szabadságuk megóvása. Az emberek és kormányuk közötti társadalmi szerződés alapján a polgároknak joguk van gondolkodni, hinni, hangot adni meggyőződéseiknek, megszervezni az életüket, dolgozni, venni és eladni, szabadon megválasztani és leváltani – sőt, akár forradalom segítségével elmozdítani – a kormányt.

Voltak liberális gondolkodók, akiket az egyén szabadságán túl a közösség és a társadalom egésze foglalkoztatott. A skót filozófus, John Stuart Mill például úgy érvelt, hogy az erkölcsi érettség kulcsfontosságú, ami csak akkor lehetséges, ha a polgár más polgárokkal együtt vagy az ő felhatalmazásukkal részese valamilyen kollektív tevékenységnek. A szabadság akkor nyer igazi értelmet, ha az olyan fogalmakhoz kapcsolódik, mint a kollektív felelősség és az egyenlőség, vagy ahogy Hobhouse fejezte ki: „A szabadság egyenlőség nélkül pusztán elnevezés, mely nemesen hangzik, de hitvány jelentéssel bír” (1911, 38. old.). A minden ember alapvető egyenlőségébe vetett megingathatatlan hit olyasvalamit, amit már a sztoikusoknál – egy i.e. 300 körül Athénban alapított filozófiai mozgalomban – is megtalálhatunk.

E két szorosan összefüggő, mégis világosan megkülönböztethető álláspontból két irányzat bontakozott ki. Mindkét irányzat egyformán vallja, hogy a szabadság a legfontosabb. Az előbbit individuális liberalizmusnak, az utóbbit közösségelvű vagy köztársaság-elvű liberalizmusnak nevezzük. Látható, hogy a liberalizmus többet jelent a pusztán piacgazdaságnál, bár a liberális mozgalmat napjainkban igen gyakran így értelmezik, és erre az aspektusra szűkítik le!

A liberalizmus gyökerei ma is fontos szerepet játszanak a különböző társadalmakban, akárcsak a felvilágosodás korának eszméi: gondoljunk csak arra a gyakran használt érvre, hogy embernek születünk, de polgárrá válni tanulás eredménye, azaz az embernek demokratikus környezetben kell felnőnie ahhoz, hogy demokratikus polgárrá váljon. A liberális mozgalom további felfedezéséhez ajánljuk az alábbi remek forrásokat:

<http://www.worldlib.org>

<http://www.utm.edu/research/iep/l/locke.htm>

<http://www.turnleft.com/liberal.html>

<http://www.utm.edu/research/iep/m/milljs.htm>

<http://www.lymec.org>

http://www.britannica.com/heritage/article?content_id=1374

Forradalmak

A felvilágosodás által vallott teljesen racionális világnézetet alapul véve számos elképzelés látott napvilágot arról, hogyan lehet befolyást gyakorolni a társadalomra és megváltoztatni azt. A változásra irányuló eszmék a változás iránti igényt is felébresztették, a változás igénye pedig – ahogy azt mind jól tudjuk – forradalmakhoz vezetett. A forradalmakat akkoriban a politikai és a társadalmi változások leghatékonyabb módjának tekintették.

A francia forradalom volt az első komoly polgári forradalom, amely jóval nagyobb mértékű és – az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata miatt – jelentőségesebb volt, mint az azt megelőző amerikai forradalom. A világra gyakorolt hatását tekintve csak az 1917 októberében kirobbant orosz forradalom – amely a modern kommunizmushoz vezetett – versenyezhet a XVIII. század végi francia eseményekkel.

A modern köztársaság alapjainak lerakása, az állam és az egyház szigorú elválasztása, az emberi jogi mozgalom gyökere, a híres forradalmi mottó „Szabadság, egyenlőség, testvériség” megszületése és az első nyíltan feminista mozgalmak elindító szikra – hogy csak néhányat említsünk ezen forradalmak közvetlen és közvetett hatásai közül. Ha többet szeretnél megtudni ezekről az eszmékről, a hatásokról és főként azokról, akik aktív részesei voltak mindennek, látogass el a következő oldalakra!

http://www.britannica.com/history/euro/1/2_2.html

<http://www.thehistorychannel.co.uk/classroom/gcse/rus2.htm>

<http://www.wsu.edu/~dee/REV/>

<http://www.bbc.co.uk/education/modern/russia/russifla.htm>

<http://chnm.gmu.edu/revolution/browse/texts/>

<http://revolution.h-net.msu.edu/>

<http://www.pbs.org/ktca/liberty/>

<http://www.historyplace.com/unitedstates/revolution/>

Európa és a polgári szerepek története

A polgári szerepek fogalmának értelmezései napjainkban

Lehetséges jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos jelenlegi megközelítések

A polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos nézeteink

A polgári szerepekkel kapcsolatos foratókönyvek – gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

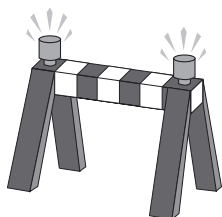
A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

? i

A fent említett irányzatok közül melyikben szeretnél a leginkább polgár lenni?

A fent említett irányzatok közül melyikben szeretnél a leginkább vezető lenni?

? i

Minden egyes fent leírt irányzathoz készítsünk olyan élő szobrot (Imázsszínház), amely tükrözi a polgárok, az állam és a társadalom egyéb szereplői közötti kapcsolatot.

Vessük össze ezeket a szobrokat, keressük meg a hasonlóságokat, különbségeket, valamint a fejlődés és a haladás jeleit!

(Az Imázsszínházat megismerheted a

http://www.engage.nu/interact/Working_Methods/interactivetheatre.htm weboldalon)

Most, hogy megismerted a polgári szerepek mai értelmezését ihlető fő irányzatokat és a fontosabb eseményeket, amelyek elvezettek oda, ahol ma tartunk; a polgári szerepekre és magatartásokhoz kapcsolódó egyéb fogalmakat és azok eredetét feltáró utazásra hívunk. Tartsd szem előtt, hogy ezek a fogalmak szorosan összefüggnek különféle filozófiai mozgalmakkal és történelmi eseményekkel, és hogy nem minden esetben tudunk rámutatni az egyes kapcsolódási pontokra. Ráadásul ezeket a fogalmakat – ahogy a fejezetet magát – szubjektíven válogattuk és magyaráztuk. Bízunk abban, hogy gondolkodásra ösztönzünk.

A nemzetállam

Bármily meglepő, a nemzetállam fogalma alig kétszáz évvel ezelőtt született meg, még ha gyakran másként gondolkodunk erről, egyszerűen azért, mert így tudjuk. A történelem azonban nem a nemzetállamok története. Ha elég bátrak vagyunk, akár azt a kérdést is feltehetjük, hogy a nemzetállam nem pusztán átmeneti jelenség-e. Az olyan folyamatok, mint a globalizáció, az Európai Unió és a migráció erősödése, nyitásra készítette az egykor igen zárt nemzetállamokat. Milyen hosszú lesz ez a fejezet a történelemben?

? i

Mit gondolsz, milyen lesz a nemzetállam 20 év múlva?

? i

Tulajdonképpen csak Európa modernkori történelme tekinthető a nemzetállamok történetének. Számos európai nemzet a XIX. század végén jelent meg államként. Rendszerint csak megalakulásuk után egységesítették a nyelvet, hozták létre az oktatási rendszereket, és jelentek meg a közös nemzeti „kultúra” elemei – például a zászlók, a himnuszok és az ehhez hasonló szimbólumok.

Nemzetek többé-kevésbé véletlenszerűen is felépíthetők, de ugyanúgy meg is szüntethetők, és újjá is alakíthatók. Fontos felismernünk azt, hogy amikor egy nemzet felépül, lesznek olyanok, akik a tagjaivá válnak, és lesznek olyanok, akik nem. Az, hogy valakit e nemzet tagjának tekintenek vagy sem, szinte soha nincs összefüggésben azzal, hogy ez a személy hová tartozónak érzi magát. Ha gondosan megvizsgáljuk az európai integráció folyamatát és a bevándorlás körüli politikai vitát, világossá válik, hogy most is pontosan ez történik. Ha meghatározzuk, ki része az Európai Uniónak és ki nem, azzal bizonyos embereket bevonunk ebbe a körbe, másokat viszont kirekesztünk. Ismersz valakit, aki európainak tartja magát, de nem az Európai Unió polgára?

Miközben minden állam egyértelműen meghatározza azt, hogy ki lehet a tagja a nemzetnek és ki nem, hogy ki válhat a nemzet tagjává és ki nem, aközben éles különbségek vannak a meghatározás módját illetően is. Vannak országok, ahol a nemzethez való tartozást a „jus sanguinis”, azaz a vérségi elv alapján határozzák meg. Ez azt jelenti, hogy egy gyermek az édesapja vagy az édesanyja állampolgárságát kapja meg. Más országokban a „jus soli”, azaz a területi elv van érvényben, amely szerint az állampolgárságot a születés helye határozza meg. Ezek a rendszerek ellentétben állnak egymással és rendszeresen kettős állampolgársághoz vagy állampolgárság-nélküliséghez vezetnek, azaz az egyén semmilyen állampolgárságot sem kap.

Számos okból kifolyólag a nemzetállamok ma már nem függetlenek egymástól a szó szoros értelmében, ahogy a múltban voltak. Éppen ellenkezőleg, a nemzetállamok közötti egymásrautaltság egyre gyorsabban és erőteljesebben fokozódik. Gondoljunk csak az euróra, amely 12 európai nemzetállamot köt szorosan egymáshoz. Az Európa Tanács például a II. világháborút követő első kísérlet arra, hogy ezt a kölcsönös egymásrautaltságot organikussá, az együttműködést erősebbé tegye, és amely kísérlet sikere nyilvánvaló volt az intézmény 50. évfordulóján 1999-ben.

.../...

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges jövő-
képek**

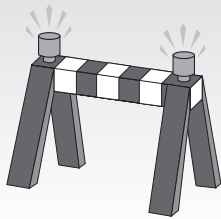
Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Az Európai Unió egy másik, Európa számos nemzetállama közötti kölcsönös függés szabályozásának magasabb szintű modellje. Hosszú út vezetett odáig, hogy az EU a gazdasági együttműködés szerény korai stádiumából érett unióvá vált, amely nemcsak egy konföderációhoz hasonlatos, hanem további céljai is vannak. A nemzetállamok történetében először, az EU nem mást tesz, mint irányítja a nemzeti szuverenitás nemzetek feletti szintre való kiterjesztését, valamint az új típusú szuverenitás és a nemzeti érdekek közötti dinamikus egyensúly megteremtését. Emellett segít felhívni az emberek figyelmét arra a tényre, hogy a nemzetállam nem a kollektív identitás egyetlen formája, és hogy az nem értékesebb az egyén identitásának egyéb elemeinél.

Gyűjtsenek össze ötletroham segítségével olyan kérdéseket, amelyekről úgy gondoljátok, hogy fontosak az emberek számára a társadalomban!
Kis csoportokban beszéljétek meg, hogy szerintetek ezeket a kérdéseket helyi, nemzeti vagy nemzetközi szinten lehet-e a legjobban kezelni?
Gondoljátok át a hallottakat, és hasonlítsátok össze a válaszokat!
Kezdjétek vitát a döntéshozatal megfelelő szintjéről („szubszidiaritás”), és kapcsoljátok azt az Európai Unió szerepéhez!

Nem az euró volt az első...

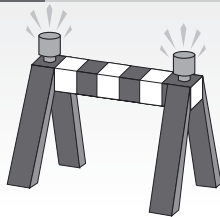
Amikor 2002. január 1-jén bevezették az eurót, egyik pillanatról a másikra a világ fő valutái közül tizenkettőt ez az új pénznem váltotta fel. Akkoriban sokat olvashattunk az esemény páratlan voltáról, a pillanat egyedülállóságáról és a 12 európai ország kiemelkedő teljesítményéről.

Ha viszont több mint kétezer évvel visszatekerjük az európai történelem kerekét, azt láthatjuk, hogy már akkor is volt egy igazi európai pénznem. 750 körül Kis Pippin, a frankok királya bevezette az ezüst dénárt, egy olyan pénznemet, amely több mint 500 éven keresztül maradt Európa fizetőeszköze.

Ahogy a nemzetállamok történelme, úgy az európai valuták története is bámulusosan rövid. Egyetlen euró-állam valutája sem volt több 200 évesnél. A német márka éppen akkor lett 50 éves, amikor az euró a helyébe lépett. A legtöbb európai pénznem élettörténete meglepően rövid, az emberek azonban gyakran éppen ennek az ellenkezőjéről vannak meggyőződve. Te hogy gondolsz?

Mióta létezik országod pénzneme jelenlegi - vagy létezett az eurót megelőző – formájában?

Indíts vitát egy egységes globális valuta bevezetése mellett és ellen!

Az emberi jogok története régebbre nyúlik vissza, mint gondolnád...

Az emberi jogok eszméje már az ókori görög sztoikusoknál és más, Európán kívüli kultúrákban is fellelhető. Úgy tartjuk, hogy az első alkalommal a XIII. századi Angliában foglaltak írásba néhány alapvető emberi jogot, amikor János, Anglia királya aláírta a Magna Carta Libertatum című dokumentumot.

A reneszánsz idején a gondolkodók legtöbbször abból az ókori görög meggyőződésből merítették, hogy minden ember egyenlő. Ezt követően a XVII., XVIII. század során alakult ki az ezt alapul vevő természetes jogok ideája. Az emberi jogok – azok a jogok, amelyekkel egyszerűen azért rendelkezünk, mert emberek vagyunk – azonban csak a felvilágosodás és a XIX. század végi forradalmak eredményeként váltak a politikai közgondolkodás részévé.

.../...

Európa és a polgári szerepek története

A polgári szerepek fogalmának értelmezései napjainkban

Lehetséges jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári szerepekre való felkészítéssel kap- csolatos jelenlegi megközelítések

A polgári szerepekre való felkészítéssel kap- csolatos nézeteink

A polgári szerepek- kel kapcsolatos forgatókönyvek – gyakorlati példák

Az 1776-ban elfogadott Amerikai Függetlenségi Nyilatkozat az a dokumentum, amely végérvényesen kimondta, hogy „minden ember egyenlőnek teremtett, az embert teremtője olyan elidegeníthetetlen jogokkal ruházta fel, amelyekről le nem mondhat, s ezek közé a jogok közé tartozik a jog az élethez és a szabadsághoz, valamint a jog a boldogságra való törekvése”. Bámulatos és elkésztő módon azonban az Egyesült Államok alkotmánya a rabszol-
gákra és a nőkre nem terjesztette ki ezeket a jogokat.

A francia forradalom eredményeként 1789-ben elfogadták az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozatát, amely a Függet-
lenségi Nyilatkozatban vázoltéhoz hasonlóan fogalmazta meg az alapvető emberi jogokat.

Csak 1948. december 10-én, amikor az ENSZ egyhangúlag elfogadta az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, jelen-
tették ki, hogy ezek a jogok nemcsak a férfiakat, hanem minden emberi lényt megilletnek.

Véleményed szerint az emberi jogokat egyetemlegesen, a világon minden nőre, férfira
és gyermekre egyformán ki kellene terjeszteni? Lehet-e kényszeríteni az embereket
arra, hogy betartsák az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát? Hogyan bánnál
azokkal, akik ezeket az emberi jogokat megsértik?

Azóta számos emberi jogi normát fogadtak el világszerte. Az már az Európa Tanács érdeme, hogy létezik az Európai
Egyezmény az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről, amely az egyezmény hatálya alá tartozó területen
tartózkodó minden emberi lényt véd. Az egyezményt az Emberi Jogok Európai Bírósága teszi teljes egészé-
vé, hiszen ehhez az intézményhez fordulhatnak azok, akiknek emberi jogait megsértették.

Jóval többet is mondhatnánk még az emberi jogokról, eleget egy teljes kiadvány megírásához! Az alábbi források
segítségét nyújtanak abban, hogy további ismereteket szerezz az emberi jogokról és azok oktatásáról:

<http://www.coe.int/hre>

<http://www.un.org/Overview/rights.html>

<http://www.un.org/works/humanrights/humanrights1.html>

<http://www.echr.coe.int/>

<http://conventions.coe.int/treaty/en/WhatYouWant.asp?NT=005>

<http://www.unhcr.ch/>

Nők

Mióta ember él a Földön, a nők tették ki a lakosság felét, ennek ellenére gyakran semmibe vették őket. Már számos alka-
lommal rá kellett mutatnunk a tényre, hogy az olyan nemes és emberi eszmék, mint a kétségbevonhatatlan természetes
jogok létezése és védelme eleinte gyakran csak a férfiakat illették meg, a nőket nem. Ha belelapozunk a történelem-
könyveinkbe, hány nőt találunk bennük?

Nem titok, hogy egyetlen országnak sem sikerült teljes egyenlőséget teremtenie a férfiak és a nők között – egyelőre.
Ennek ellenére feltehető a kérdés, hogy volt-e egyáltalán a történelemben befolyásos szerepet játszó nő. Gondolj vissza
az ímént olvasott fejezetre! Vissza tudsz emlékezni akár egyetlen női névre?

Talán igaz, hogy a nők kevésbé játszottak jelentős szerepet az általunk ismert történelemben. Ha azonban a mindennapi
életre gondolunk, csak azt állíthatjuk biztosan, hogy a nők nem voltak nagy hatással a történetírásra és a történelem-
könyvek megírására.

Összegyűjtöttünk néhány remek internetes oldalt. Ezekből többet is megtudhatsz a nők történelméről és jelenlegi
helyzetükről. Jó „merülést”!

<http://www.un.org/womenwatch/>

<http://www.un.org/womenwatch/daw/>

<http://www.lkwdpl.org/wihohio/figures.htm>

<http://www.unifem.undp.org/>

<http://www.un-instraw.org/>

<http://www.ilo.org/public/english/bureau/gender/>

<http://www.feminist.org/>

Áttekintettük a polgári szerepek történeti változásait, és feltártunk a polgársággal kapcsolatos néhány
fogalmat, máris tovább lépünk a következő fejezetre, ahol bemutatjuk a polgári szerepekkel kapcsola-
tos újabb keletű fejleményeket és vitákat. Előtte azonban úgy gondoltuk, érdemes a figyelmedbe
ajánlanunk Európa második világháború utáni történelmének rövid összefoglalását, amely segíthet
abban, hogy az (európai) polgári szerepekkel kapcsolatos jelenlegi vitákat társadalmi összefüggések
keretei közé helyezhesd... Íme!

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges jövő-
képek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

1946. szeptember 19.

A Zürichi Egyetemen tartott híres beszédében Winston Churchill az „Európai Egyesült Államok” létrehozatalának szükségességét hangsúlyozza. Véleménye szerint, „egy olyan orvosságra van szükség, amely mintegy varázsütésre átförmálná a világunkat, és néhány éven belül Európát olyan szabaddá és boldoggá tenné, mint ma Svájc.”

1948. április 16.

Megalapítják az Európai Gazdasági Együttműködés Szervezetét (OEEC), melynek feladata a Marshall-segély felhasználásának koordinációja. A Marshall-segélyt 1947-ben azért hívták életre, hogy elősegítse Európa újjáépítését és gazdasági fellendülését. A szervezetet ma Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetnek nevezik (OECD), és 30 tagországa elkötelezett a demokrácia és a piacgazdaság iránt.

www.oecd.org

1948. május 7-11.

Az Európa Egyesítésének Mozgalmait Koordináló Nemzetközi Bizottság támogatásával összeül a Hágai Kongresszus. A kongresszus elnöke Winston Churchill, a delegáltak száma 800 fő. A résztvevők javasolják, hogy hozzák létre az Európai Nemzetgyűlést és az Európa Tanácsot, melyek feladata az európai országok politikai és gazdasági integrációjának előkészítése lenne. Javaslatot tesznek az Emberi Jogok Chartájának elfogadására, és egy bíróság létrehozására is, amely biztosítaná az ebben az okiratban foglalt jogok tiszteletben tartását.

1949. április 4.

12 állam Washingtonban aláírja az Észak-atlanti Szerződést, azaz megalakul a NATO, mely katonai szövetség arra hivatott, hogy szükség esetén egymás védelmére keljenek. A szövetségnek ma 19 tagja van, szoros együttműködést épített ki Oroszországgal, és 2004 közepére a NATO-bővítés eredményeként 26 tagja lesz.

www.nato.int

1949. május 5.

10 állam Londonban aláírja az Európa Tanács alapszabályát, melynek célja az emberi jogok, a pluralista demokrácia, a jogállam védelme és a demokratikus stabilitás megerősítése Európában. Az okmány még ez év augusztus 5-én hatályba lép. A tanácsadói gyűlés első ülésére 1949. szeptember elején Strasbourgban kerül sor.

www.coe.int

1950. május 9.

Egy Jean Monnet ihlette beszédében Robert Schuman, a francia külügyminiszter javaslatot tesz, hogy Franciaország és Németország, valamint minden hozzájuk csatlakozni kívánó európai ország egyesítse szén- és acélforrásait. Ezt nevezzük Schuman Nyilatkozatnak. A Schuman tervhez, melyet az Európa Tanács is jóváhagy, később hat újabb ország csatlakozik.

1950. november 4.

Az Európa Tanács tagállamai Rómában aláírják az Emberi Jogok Európai Egyezményét, amely meghatározza az alapvető jogokat és szabadságokat. Az 1953. szeptember 3-án érvénybe lépő egyezmény nemzetközi mechanizmust is létrehoz, ezzel biztosítva az aláíró felek egyezményhez való kollektív ragaszkodását. Az egyezmény által alapított egyik intézményt, az Emberi Jogok Európai Bíróságát 1959-ben Strasbourgban hozták létre.

<http://conventions.coe.int/treaty/en/WhatYouWant.asp?NT=005>

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

1951. április 18.

A Hatok (Belgium, Franciaország, Németország, Olaszország, Luxemburg és Hollandia) aláírják a Párizsi Szerződést, amellyel létrejön az Európai Szén- és Acélközösség (ECSC). Ez nem más, mint a mai Európai Unió (EU) szerény kezdete. 1952 májusában sor kerül az Európai Védelmi Közösség (EDC) szerződésének aláírására is.

1957. március 25.

A Hatok (Belgium, Franciaország, Németország, Olaszország, Luxemburg és Hollandia) aláírják a Római Szerződést, amellyel létrehozzák az Európai Gazdasági Térséget (EEA) és az Európai Atomenergia Közösséget (EURATOM). A 1958. január 1-jén érvénybe lépő szerződés a gazdaság és a politika területén teljesen új szintre emeli az európai nemzetállamok közötti együttműködést.

1959. július 20-21.

Az Európai Gazdasági Együttműködés Szervezetének (OEEC) hét országa, azaz Ausztria, Dánia, Norvégia, Portugália, Svédország, Svájc és az Egyesült Királyság úgy határoz, hogy létrehozza az Európai Szabadkereskedelmi Társulást (EFTA). Ezek az országok az egymás közti szabad kereskedelmet a növekedés és a fellendülés egyik eszközének tekintik. Ebből a szempontból az EFTA eredetileg az egy évvel korábban létesített Európai Gazdasági Térséget volt hivatott ellensúlyozni.

<http://www.efta.int/structure/main/index.html>

1959. szeptember 18.

Az Európa Tanács Strasbourghban, az Emberi Jogok Európai Egyezménye alapján felállítja az Emberi Jogok Európai Bíróságát, ezzel biztosítva, hogy a szerződő országok betartsák az egyezmény által támasztott kötelezettségeket.

<http://www.echr.coe.int>

1961. augusztus 13.

Felhúzzák a berlini falat.

1961. október 18.

Az Európa Tanács tagállamai Rómában aláírják az Európai Szociális Chartát, amely 1965. február 26-án lép életbe. Az emberi jogokat társadalmi és gazdasági szempontból védve a Charta természetes módon egészíti ki az Emberi Jogok Európai Egyezményét, amely közösségi és politikai szempontból garantálja az emberi jogokat.

<http://www.humanrights.coe.int/cseweb/GB/index.htm>

1967. július 1.

Egyesítik a három Európai Közösség (az Európai Gazdasági Térség, az EURATOM és az ECSC) intézményrendszerét.

1973. január 1.

Dánia, az Egyesült Királyság és Írország csatlakozik az Európai Közösségekhez.

1981. január 1.

Görögország 10. tagállamként csatlakozik az Európai Közösségekhez.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges jövő-
képek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

1986. január 1.

Spanyolország és Portugália az Európai Közösségek tagjaivá válnak.

1989. július 6.

Mihail Gorbacsov új leszerelési kezdeményezést javasol az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének. Javaslatával nemcsak a Kelet és a Nyugat közötti kapcsolatokat emeli új szintre, hanem az Európa Tanács mint olyan erő jelentőségét is kihangsúlyozza, amely egy békés és stabil európai kontinens záloga.

1989. november 9.

Ledől a berlini fal. Ezzel együtt véget ér a szovjet kommunizmus, és megszűnik a Szovjetunió. Vaclav Havel az 1989-es eseményeket szenvedélyesen az Európához való visszatérésnek nevezi; és valóban ez történt. Egy olyan visszatérés Európához, amely új feladatokat adott minden európai és nemzetközi szervezetnek, legyen az az EU, az Európa Tanács, a NATO, az OECD vagy az EFTA. A háború vége óta először lehetőség nyílik a demokratikus stabilitás megerősítésére egész Európában, amely ekkor már a Csendes-óceántól egészen Oroszország keleti határáig nyúlik.

<http://www.historyguide.org/europe/lecture16.html>

1992. február 7.

Maastrichtban aláírják az Európai Uniót létrehozó szerződést, amelyet Maastrichti Szerződésként ismerünk. E szerződés 1993. november 1-jén lép hatályba, amellyel megszületik az Európai Unió mint politikai unió, és ezzel együtt az egységes európai piac is.

www.europa.eu.int

1993. október 8-9.

Bécsben az Európa Tanács első állam- és kormányfői csúcstalálkozóján elfogadja azt a nyilatkozatot, amely szentesíti annak pán-európai elhivatottságát, és új politikai prioritásokat fogalmaz meg, amelyek magukban foglalják a nemzeti kisebbségek védelmét, valamint a rasszizmus, az idegengyűlölet és az intolerancia minden formája elleni küzdelmet.

1995. január 1.

Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozik az Európai Unióhoz.

1996. február 28.

Az Oroszországi Föderáció csatlakozik az Európa Tanácshoz, ezzel teljesen pán-európai szervezetté téve azt.

2001. január 25.

Örményország és Azerbajdzsán csatlakozik az Európa Tanácshoz, amelynek így már 43 tagállama van.

2002. január 1.

Az euró az Európai Unió 12 tagállamának válik hivatalos valutájává. Bevezetése a nemzetállamok közötti együttműködés páratlan szintjét jelzi.

<http://europa.eu.int/euro/html/entry.html>

2002. április 24.

Bosznia-Hercegovina az Európa Tanács 44. tagállama.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

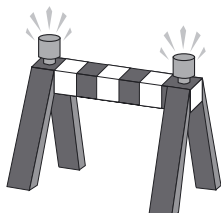
A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Idézd fel azt az eseményt, amely az életed során
rád mint polgárra a legnagyobb hatást gyakorolta!

Párhuzamos polgári életutak – Minden résztvevő rajzolja meg
életének idővonalát,
és jelölje meg azon azokat a kulcsfontosságú eseményeket,
amelyek elősegítették aktív polgárrá válását!
Hasonlítsátok össze, és beszéljétek meg ezeket az életutakat!

Íme, eddig a történet! Ebben a fejezetben olvashattál a polgári szerepek fogalmáról, annak évszázadokat felölelő kialakulásáról; felfedeztél néhány, a polgársághoz kötődő egyéb fogalmat, melyek segítenek más színben látni a jelen vitáit; és felidézted Európa háború utáni történelmét. Itt az idő, hogy elmerüljünk az európai polgári szerepeket érintő legújabb fejleményekben és eszmecserékben. Élvezetes olvasást kívánunk!

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

A polgár visszatér A polgári szerepek fogalmának értelmezései napjainkban

Polgárság – egy népszerű fogalom

Ez a T-Kit is csak az egyik bizonyítéka annak, hogy a polgárság fogalmának kissé rögzült értelmezése – a polgárok és az államuk közötti kapcsolat – az utóbbi időben a polgári szerepek értelmezésével bővült, és ez a tágabban értelmezett fogalom egyre inkább előtérbe kerül.

Jó példa erre, hogy az internetes kereső, a Google nem kevesebb, mint 9 280 egyezést talált, amikor rákerestünk a „European Citizenship” szóösszetételre! De ha csak annyit írtunk a keresőbe, hogy „citizenship”, a találatok száma meghaladta a 1 560 000-t (www.google.co.uk, 2002. március 10). Ezek a weboldalak mind közvetlen vagy közvetett következményei az eddig megrendezett konferenciáknak, nyomtatásban megjelent kiadványoknak, elhangzott beszédeknek, elvégzett kutatásoknak, kiadott könyveknek, megtartott vitáknak, és ez a jövőben is elképesztő intenzitással folytatódik majd.

Ha követjük ezeket a polgári szerepekről szóló vitákat, elolvassuk néhány kiadványt, ellátogatunk pár honlapra, elsőként valószínűleg az tűnik majd fel, mennyire másként használják és értelmezik a „polgárság” terminust. Rob Gilbert szerint a polgárság „általános, összetett és vitatott fogalom” (1996, 46. old.).

A polgári szerepek jelenkori meghatározásakor arra törekednek, hogy meghaladják azt az értelmezést, miszerint ez pusztán a nemzetállamhoz kötődő jogi státusz, azaz állampolgárság. A legújabb elképzelések szerint a polgári szerepek szorosan összefüggenek a „civil társadalom” fogalmával. Ezért gondoljuk úgy, hogy mielőtt bemutatnánk néhány napjainkban tárgyalt lényeges megközelítést, mindkét fogalom – (állam)polgár-állam és civil társadalom – esetében fel kell tárunk azokat a gyökereket, melyeket senki sem vitat.

A polgár napjainkban – több, mint egy státusz, amelyet az állam ad

„Kapsz útlevelet, szavazhatsz, és az állam védelme alatt állsz.”

A sokféle értelmezés közül egészen a közelmúltig ez volt az egyik: világos kapcsolat az (állam)polgárok és az állam között, amely egyértelműen meghatározta mindkettőjük jogait és kötelezettségeit.

Ezt az értelmezést az 1960-as évek végén és az 1970-es évek elején kezdték vitatni és megkérdőjelezni, melynek eredményeként számos irányzat alakult ki. A következő két definíció ezt a fejlődést illusztrálja. Megmutatja, hogy a polgárság fogalma kezd megnyílni, és olyan dimenziókhoz kapcsolódni, mint az érzelmek, erkölcsiség és a valahová tartozás érzése:

„A polgári lét egy erkölcsi szabályrendszer gyakorlati alkalmazása – egy olyan szabályrendszeré, amely másokra is tekintettel van – amely sokkal inkább az egyén fejlődésén és az önként vállalt együttműködésén, semmint az állami beavatkozás elnyomó kényszerítő erején alapul.”
(Hayek, 1967)

„A polgárság olyan státusz, amellyel egy közösség minden teljes jogú tagja rendelkezik. Az erre a státuszra vonatkozó jogokat és kötelezettségeket illetően mindenki egyenlő, aki birtokában van ennek a státusznak. Nincsenek általános elvek arra nézve, hogy mik ezek a jogok és kötelezettségek, de azok a társadalmak, ahol a polgári lét egy fejlődő intézmény, kialakítják az ideális polgárság-képüket... A polgárság megköveteli a közös civilizáció iránti hűséget, melynek alapja, hogy az egyén a közösség tagjának tekinti magát. Ez a hűség a jogokkal felruházott és a polgárjog által védett szabad emberek hűsége.”
(Marshall, 1973)

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Az 1990-es években a polgárság eszméit továbbfejlesztették, és bevezették a „multi-dimenzionális polgárság” fogalmát, ezzel közvetlen kapcsolatot hozva létre a polgárság és az identitás között. Így reagáltak az európai integráció, a globalizáció, a migráció fejleményeire és azok politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális és ökológiai vetületeire. Az ebből az időszakból származó néhány definíció remélhetőleg segít elképzelést alkotni ezen fogalmak fejlődéséről:

„A polgári lét a közéleti párbeszédén keresztül zajló békés küzdelem.”
(Habermas, 1994)

„A polgárság nem pusztán jogok és kötelezettségek összessége. A polgárság identitás is, amely kimondja, hogy az egyén egy politikai közösség tagja.”
(Kymlicka és Norman, 1995)

„A polgárság összetett és többdimenziós fogalom. Jogi, kulturális, társadalmi és politikai elemekből áll, valamint meghatározott jogokat és kötelezettséget, az identitás érzését és társadalmi köteleket biztosít a polgárok számára.”
(Ichilov, 1998)

„A polgárság az egyén a társadalomban való aktív tagsága és részvétele, akinek jogai és köteleseégei vannak, és aki képes hatást gyakorolni a politikára. Így tehát a polgárságnak többnek kell lennie pusztán politikai és jogi státuszánál; ez egyben társadalmi szerep is.” (Cesar Birzea 2002 júniusában az Európai Bizottság és az Európa Tanács által szervezett 2. Pilot Course on European Citizenship rendezvényen)

A fenti idézetek felhasználásával végezzünk el egy „Hol állsz?” gyakorlatot!

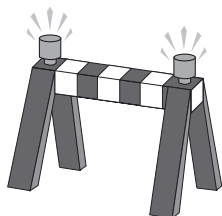
A csoportból valaki olvasson fel egy idézetet,

a többiek – attól függően, hogy egyetértenek az adott idézettel vagy sem – helyezkedjenek el a terem egyik vagy másik sarkában!

Kérjük meg a résztvevőket, hogy magyarázzák el, miért értenek, vagy miért nem értenek egyet az adott állítással! A csoport tagjai minden egyes magyarázat után megváltoztathatják helyüket,

ha az adott érvelés meggyőzte őket.

Végül beszéljük meg a csoporttal, ki hogyan érezte magát a gyakorlat során – de ne bonyolódjunk újabb vitába a témát illetően, bár ez könnyen megtörténhet!

A fent csokorba gyűjtött definíciók nem kizárólagosak, és a gyűjtemény sem teljes.

Szerepük mindössze annyi, hogy képet adjunk arról, hogy a polgárság mint fogalom mennyire széles körű és sokszínű értelmezésnek örvendett és örvend a mai napig, és hogyan változott és alakult a közelmúltban.

Emellett a fenti definíciók segítenek megfigyelni a polgárság különféle koncepciói és értelmezései közötti hasonlóságokat is.

Véleményed szerint mi a fontosabb (kérjük, rangsorold az alábbi állításokat 1-től 4-ig)?

- A jogi értelemben vett állampolgári jogok (pl. szavazati jog)
- Az az érzés, hogy valóban kapcsolódom azokhoz a közösségekhez, amelyekhez tartozom
- Hit a mások iránti tiszteletben
- Birtokában vagyok azoknak a gyakorlati készségeknek és képességeknek, amelyek segítségével aktív részese lehetek a közéletnek és/vagy a civil társadalomnak

Közös elemek

A polgárság valamennyi értelmezésének egyik közös eleme, hogy az egyén valamilyen közösséghez tartozik. Egy közösség számos különféle tényezőn keresztül definiálható, ilyen például a közös erkölcsi szabályrendszer, az azonos jogok és kötelezettségek rendszere, lojalitás a közös kultúrához, vagy az azonosság érzése.

Földrajzi értelemben a közösség rendszerint két fő szintből áll. Ezek közül az egyik a helyi közösség, ahol az egyén él, míg a másik az állam, amelyhez tartozik. E két szint nem kizárólagos, hanem az adott elképzelés és/vagy definíció függvénye, a hangsúly pedig eltolódhat egyik vagy másik irányba (Audigier, 2000, 17. old.).

Egy másik, sokak által osztott szempont szerint a polgárság csak nyilvános és demokratikus térben létezik, ahol a polgárok egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek. A polgárok élnek ezekkel a jogokkal, eleget tesznek a kötelezettségeiknek, tiszteletben tartják más polgárok jogait, és számítanak arra, hogy mások is eleget tesznek kötelezettségeiknek.

Fogalmak és összefüggéseik

A fenti közös és alapvető elemek mellett számos fogalmi különbség is létezik. E különbségeket gyakran a „polgárság” szót megelőző jelző segítségével azonosíthatjuk. Példa erre a „demokratikus polgárság”, amelyet az Európa Tanács szorgalmaz. A „demokratikus” jelző azt a hitet hangsúlyozza, hogy a polgárságnak demokratikus elveken és olyan értékeken kell alapulnia, mint például a pluralizmus, az emberi méltóság tisztelete és a jogállamiság.

A fent említett elemek mellett, amelyek segítséget nyújtanak a polgárság különféle koncepcióinak összehasonlításában, elemzésében, rendszerezésében és megkülönböztetésében, számos olyan alkotóelem is létezik, amelyek mindaddig tetszőlegesnek tűnnek, amíg abba a sajátos összefüggésbe nem helyezzük őket, melynek okán az adott polgárság-modellt kidolgozták, és amelyben alkalmazzák azt. Az „európai” jelzőt használhatjuk a terület jelölésére, de utalhatunk vele egy bizonyos identitásra, a hovatartozás érzésére és a kulturális jogok összességére is. Pontos jelentése csak az adott összefüggés fényében értelmezhető, így jelenthet politikai célkitűzést, intézményi kereteket és/vagy egy gondolat történelmi alakulását is.

Civil társadalom – miről is van szó?

Amint arra fentebb rámutattunk, a polgárság értelmezése a polgár-állam kapcsolatból – pusztán jogi értelemben – olyan, több dimenziós is felölelő elképzeléssé vált, amely magában foglalja a polgárok és az állam, a polgárok és a közösségük, valamint maguk a polgárok egymás közti kapcsolatait. Napjainkban a „polgárság” jóval több jogi konstrukciónál. Többek között vonatkozik az egyén személyes hovatartozásának érzésére, arra hogy olyan közösséghez tartozik, amelyet ő maga közvetlenül alakíthat, és amelyre befolyást gyakorolhat. A civil társadalom az a terep, ahol ezt megteheti, vagy meg kellene tudni tennie.

Számos kísérlet történt már a „civil társadalom” definiálására. A kifejezést mindenki használja, de nem értelmezi egyformán. Bár ez a terminus már régóta létezik, jelenlegi népszerűsége az elmúlt húsz évnek köszönhető. Ez alatt a húsz év alatt láthattuk és tapasztalhattuk azt, amit Forbrig (2000) a „civil társadalom” kifejezés és koncepció Európában mindenütt zajló „rendkívüli reneszánszának” nevez.

A civil társadalom kifejezést a skót felvilágosodás filozófusai, Adam Smith és David Hume vetették fel először. Eredeti jelentése szerint a társadalom egészének leírására szolgált, és nem feltétlenül jelentett egyben demokráciát is (Wimberley, 1999, 1. old.).

Egy későbbi értelmezés a civil társadalmat az államon kívüli társadalmi struktúrákra szűkítette, azaz a civil társadalom jelentését a társadalom mínusz államra egyszerűsítette.

Egy harmadik, napjaink talán legelterjedtebb elképzelése szerint a civil társadalom a nem-kormányzati, azaz civil szervezetek és egyesületek – különösen az önkéntes jellegűek – szférája. Ezért tehát igen közel áll az úgynevezett harmadik szektorhoz.

A legtöbb jelenkori definíció és vita a harmadik szempontra utalva azt a kérdést próbálja megválaszolni, hogy a vallás, a gazdaság és/vagy a család a civil társadalom részének tekintendő-e vagy sem (Bahmueller, 2000, 1. old.).

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

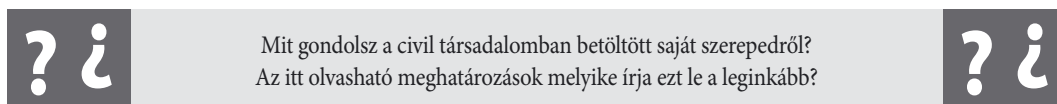
**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

**Emberi Jogok Európai
Egyezménye
(lapozz a 28. oldalra)**

A civil társadalom egyik legszélesebb körben elfogadott szociológiai meghatározása a következő:
„A civil társadalom olyan önszerveződő közbenső csoportok sokaságaként vagy rendszereként határozható meg, amelyek:

- (1) viszonylag függetlenek mind a közhatóságoktól, mind a termelés és az újratermelés magán egységeitől, azaz a vállalatoktól és a családoktól;
- (2) érdekeik vagy kedvteléseik védelme, szorgalmazása érdekében képesek a megfontolásra és a közös cselekvésre;
- (3) nem céljuk az állam képviselői vagy a magán gyártók (újratermelők) helyébe lépni vagy felelősséget vállalni a politikai irányításért; és
- (4) elfogadják, hogy „civil” módon, azaz a kölcsönös tisztelet előre meghatározott szabályai szerint cselekedjenek.”
(Schmitter, 1997, 240. old.)

Függetlenül a definíció pontos megfogalmazásától – amelyre akár beszélgetést is alapozhatunk – az ilyen jellegű viták többsége ugyanabból az alapfeltevésből táplálkozik: a társadalom fejlődik. A nemzetállam fogalma, amely egykor hermetikusan zárt rendszer volt, mára átjárhatóvá vált. Hogy mi lesz majd belőle, ma még nem tudhatjuk, de az biztos, hogy valami egész más (Lauritzen, 1998).

Az EU és az Európa Tanács elképzelése a polgári szerepekről

Ez a T-Kit nem tud – és nem is kíván – mindent elmondani, amit az Európai Unió és az Európa Tanács az európai polgári szerepekkel kapcsolatos témakörökben eddig tett. Épp csak az ebben az összefüggésben érdekes néhány szempont bemutatására vállalkozhatunk.

Ezen szempontok egyike, hogy sem az Európa Tanács, sem az Unió alapdokumentumai nem tartalmazzák a „polgárság” és „polgár” szavakat. Napjainkban mindkét intézmény komoly hangsúlyt fektet a polgárság koncepciójára, nevezük azt akár európainak, akár demokratikusnak, vagy mindkettőnek.

Ennek a fejezetnek az elején azt mutattuk be, hogy nem pusztán ez a két intézmény törekszik arra, hogy „a polgár visszatérjen”. Éppen ellenkezőleg, ez egy minden irányból jelentkező nyomás. Vajon azért, mert – ahogy sokan állítják – demokráciáink veszélyben vannak, és kénytelenek vagyunk szembenézni a szavazásokon, a választásokon és tulajdonképpen a társadalomban hagyományos kötelezettségvállalási formák terén tapasztalható csökkenő részvétellel? Vagy azért-e, mert ha fenn szeretnénk tartani a társadalmi kohéziót, akkor az aktív polgároknak és a civil társadalomnak kell a jóléti állam helyébe lépnie? Vagy ez is csak egy újabb, gondolkodást hátráltató divatos frázis, amivel a civil szervezetek kellően lefoglalják magukat?

E kiadvány kereteit alaposan meghaladná kimerítő válaszokat találni ezekre a kérdésekre. Ezek a témák épp oly sokfélék, mint T-Kitünk olvasótáborá. Hisszük, hogy a „polgárság” fogalma több, mint a politikai kiábrándultságra adott lelkes válasz. Vagy François Audigier professzor szavai-
val élve: „A polgár visszatérését, valamint egy kezdeményező, elérhető és felelősségteljes polgárság iránti szükségzerű igényünket nem tekinthetjük az állam és a demokratikus politikai intézményi válság nagyszerű következményének.” (Audigier, 2000, 14. old.)

A két európai intézmény közötti egyik érdekes különbség, hogy az Európai Unió polgárság egyértelműen meghatározott és szigorú feltételekhez kötött: csak az lehet az Európai Unió polgára, aki az EU egyik tagállamának állampolgára. A másik, hogy az **Emberi Jogok Európai Egyezménye** nemzetiségétől függetlenül minden embert véd, aki az egyezmény által határolt területen tartózkodik. Ennek ellenére az EU politikusait gyakran hallhatjuk az „európai polgárságról” egyszerűen mint az Európai Unióban élő személyek jogi értelemben vett polgárságáról beszélni. Itt érdemes kiemelni, hogy az európai polgárság – legalábbis e T-Kit összefüggésében – ennél a korlátok közé szorított és kizáró jellegű értelmezésnél átfogóbb jelentéssel bír.

Egy újabb különbséget figyelhetünk meg e két intézmény programjainak szemléletében, ami az ifjúsági szektort illeti. A válaszok a kérdésre, miszerint „Európát létrehoztuk ugyan, de hogyan hozunk létre európaiakat?”, igencsak különböznek egymástól. Mindkét intézmény egyetért a világi bölcsességgel, hogy embernek születünk, de a nevelés tesz bennünket polgárrá. Viszont míg az Európai Unió a személyes interkulturális élmények, az önkéntes szolgálat és a fiatalokkal való közvetlen párbeszéd segítségével kívánja „Európát közelebb hozni a polgáraihoz” (European Commission, 2001, 17. old.), addig az Európa Tanács sokkal inkább a csoportos interkulturális élményekre, a védett tanulási környezetekben zajló interkulturális tanulásra, a multiplikátorokkal való közös munkára és a hólabda-effektus megteremtésére támaszkodik.

Különbségeik és megközelítésbeli sokféleségük ellenére mindkét intézmény osztja azt az alapvető nézetet – legalábbis az ifjúsági munkában kifejtett tevékenységük terén -, hogy az európai identitás csak egy közös értékrend alapján határozható meg, és ez az elképzelés sokkal inkább konszenzus, semmint kikényszerítés útján valósítható meg. E meggyőződést az Európa Tanács állásfoglalásai, az ifjúsági szervezetek célkitűzései, és újabban az olyan európai uniós dokumentumok is tükrözik, mint az Európai Bizottság Fehér Könyve az ifjúságról, amely Európát a „demokratikus értékek bajnokának” tekinti (European Commission, 2001, 52. old.). Ezért magától értetődő, hogy a két fő európai intézmény közös meggyőződése okán partnerséget kezdeményezett, hogy tapasztalataik megosztásával és erejük egyesítésével előmozdíthassák az európai polgárság eszméjének ügyét. Ez az együttműködés minden munkaterületre jótékony hatást fejtene ki, jelenleg azonban csak az ifjúsági szektorra terjed ki.

 Mikor hallottad az EU-t vagy az Európai Tanácsot legutóbb az európai polgárságról nyilatkozni?
Mi állt az európai polgárságról szóló üzenetük hátterében?

Napjaink fejleményei

A társadalom kétségtelenül változik. E változásokat számos tényező befolyásolja, melyeket gyakran a **posztmodernitással** hoznak összefüggésbe. A posztmodernitás egy sor különféle folyamatban és tendenciában jelentkezik, melyek a következők:

- Az információs és kommunikációs technológia információs forradalmat eredményezett;
- Alapvető változások tapasztalhatók a tudás megteremtésében és felhasználásában;
- Változóban van az identitás, amely egyre kevesebb hangsúlyt helyez a közös érdekekre és értékekre;
- Változik a politika jellege, és annak módja, ahogyan a polgárok részt vesznek a politikai folyamatokban.

A fent említett folyamatok mindegyike jelentős hatást gyakorol a polgárságra, tehát az ilyen témájú nevelésre és képzésre is. Bár e változások létét senki sem vitatja, a lehetséges következményekről igen csak megoszlanak a vélemények.

 Mit gondolsz, hogyan hatnak majd ezek a fejlemények a polgári szerepekre és magatartásokra?

Vannak, akik szerint a polgárság lényege az identitás kell, hogy legyen ma és a jövőben egyaránt, az identitás fogalmát azonban le kell választani a nemzetállamról, és azt más földrajzi szintekre kell kiterjeszteni a lokálistól egészen a globálisig (Gilbert, 1992, 58. old.).

Posztmodernitás
(lapozz a 27. oldalra)

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Mások úgy gondolják, hogy a posztmodern társadalomban a polgárság „hagyományos” fogalma eltűnőben van. Azt vallják, hogy új alapokra van szükség, amelyeken egy más típusú polgárság alakítható ki (Gilbert, 1992, 59. old.).

Egy harmadik elmélet, amely igen borúlátóan értékeli a posztmodern társadalmi tendenciákat, úgy érvel, hogy bizonyos „posztmodern fejlemények már maguk is új lehetőségeket kínálnak a polgárság számára” (Gilbert, 1992, 60. old.).

Az első szempontot – azaz, hogy a polgárság lényege az identitás a lokális szinttől egészen a globálisig – viszonylag hosszú ideig tartó, az európai szintről folyó vita követte. Nem csak az intézmények érveltek az egyéb elemekkel kiegészülő, az európai szintet felölelő európai polgárság mellett. A civil szervezetek állítják, hogy „ha folytatni kívánjuk az európai integrációt, az átgondolt európai polgárság koncepciója alapkövetelmény” (European Youth Forum, 2001, 1. old.).

Bár sokan egyetértenek abban, hogy az identitás fogalmát le kellene választani a nemzetállamról, és ki kellene terjeszteni, egyre többen érvelnek a csak földrajzi régiók helyett egy alapvető viszonyítási pontként működő közös értékrend mellett. Mindenki, aki egyetért ezekkel az értékekkel, európai polgár, „legyen akár Moszkvában vagy Kairóban, Athénban vagy Castrop Rauxelben.” (Lauritzen, 1998, 5. old.).

A polgárság fogalmának értelmezéseiből kifolyólag különféle elméletek születtek annak jövőbeli változásairól is:

- A nemzetállam eszméje a múlté?
- A polgárok egy nemzetállam említése helyett egy értékközösségre utalnak majd?
- Van-e egyáltalán jövője a polgárságnak?

A következő fejezetben az ezekre a kérdésekre adott lehetséges válaszokat mutatjuk be. Itt újra szeretnénk felhívni a figyelmet arra, hogy nem törekedtünk sem a teljességre, sem a kizárólagosságra, sokkal inkább példákkal szeretnénk illusztrálni a vélemények és elméletek sokféleségét.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

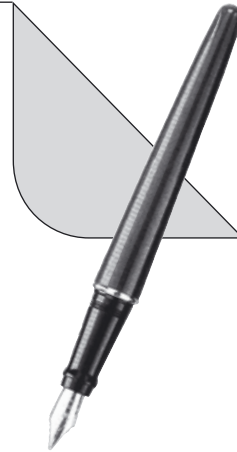
A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

A posztmodern társadalom

A Dr. Grenz, „A Primer on Postmodernism” című könyvéből itt álló idézet segít megérteni, mi a posztmodern társadalom: „A **posztmodernizmus** a mai társadalomban egyre dominánsabb szellemi hangulatot és kulturális kifejezőmódokat jelöli. E kifejezőmódok azokat az eszméket, alapelveket és értékeket kérdőjelezik meg, amelyek a modern gondolkodásmód alapját képezik. A **posztmodernitás** viszont azt a kort jelenti, amelyben élünk, azt az időt, amelyben a posztmodern szemlélet egyre nagyobb mértékben alakítja társadalmunkat. A **posztmodern** mint melléknév a gondolkodásmódra és annak alkotásaira, termékeire utal, és a kulturális kifejezőmód számos hagyományos eszközében tükröződik. Így tehát létezik **posztmodern** építészet, művészet és színház. A **posztmodernitás** viszont az a kor, amelyben a **posztmodern** eszmék, attitűdök és értékek a meghatározók – és amelyben a kultúrát a **posztmodernizmus** hangulata formálja. Ez a posztmodern társadalom kora.”

Posztmodernizmus – a www.counterbalance.org honlap szövegén alapuló meghatározás

A posztmodernizmus olyan szó, amelyet többek között az irodalomra, a művészetre, a filozófiára, az építészetre, valamint a kulturális és irodalomkritikában használunk. A posztmodernizmus főként a valóság magyarázatára irányuló tudományos vagy objektív törekvések feltételezett bizonyosságára adott válaszlépés. A posztmodernizmus lényegében igen szkeptikusan viszonyul ahhoz a magyarázathoz, amely minden csoportra, kultúrára, hagyományra vagy rasszra érvényesnek tekinti magát ahelyett, hogy az egyes ember relatív igazságára helyezné a hangsúlyt. A posztmodern szemléletben az értelmezés játszik központi szerepet; a valóság csak azon keresztül jelenik meg, hogy az egyén maga hogyan értelmezi az őt körülvevő világot. A posztmodernizmus az elvont elvek helyett a konkrét tapasztalatokra támaszkodik, hite szerint ugyanakkor az egyén tapasztalatának eredménye szükségszerűen esendő és relatív, így tehát nem biztos és egyetemleges.

A posztmodernizmus azért «poszt», mert tagadja bármilyen alapelv létezését, nem osztozik abban az optimista elképzelésben, hogy létezik egy tudományos, filozófiai vagy vallási értelemben vett igazság, amely mindenkinek mindenre magyarázattal szolgál – mely optimizmus az úgynevezett «modern» gondolkodás sajátja. A posztmodern álláspont paradoxonja, hogy mivel minden elvre szkeptizmussal tekint, így saját elvei is vitathatók. Önmagának mond ellent azt állítva, hogy nincsenek egyetemleges igazságok – kivéve persze a posztmodernizmus univerzális igazságát.

Egy fontos dolog, amit érdemes szem előtt tartanunk, hogy a posztmodernizmus egyik meghatározó jellemzője, hogy számos irányzata ismert, és rengeteg elméletet ölel fel. Sokan úgy vélik, nem lehetséges, vagy legalábbis nem érdemes megelégedni a posztmodernizmus egyetlen definíciójával, ennek ellenére természetesen van néhány kulcseleme. Ezek egyike a sokféleség. A multikulturális elmélet java része fellelhető a posztmodernizmusban, és úgy tűnik, számos területen a sokak hangja meghatározóbb a kiválasztott kevesek hangjánál. A posztmodern írók látszólag gyakran a modernizmus ellenében határozzák meg magukat; azaz nem tartják magukat magányosan dolgozó, alapműveket alkotó lángelméknek, nem céljuk elválasztani egymástól a magas kultúrát és a populárisat, nem hisznek abban, hogy létezik egy nagyszerű egyetemleges igazság, amire mindannyian szeretnének ráatalálni – talán éppen ezért nem létezik egyetlen univerzális igazság arról sem, hogy mi a posztmodernizmus -, és ezért az univerzumnak magának sincs egy meghatározott változata sem.

Az a tendencia azonban problémás, ami mindent az elemeire bont és relativizál, ami tagadja a közös értékek vagy a morális emberi felelősség értelmét – azaz nem létezik helyes és helytelen -, és ami szerint minden a szociális és kulturális kontextuson múlik. Így viszont nehéz lenne elítélni a múlt század atrocitásait vagy napjaink terroristatámadásait. Milyen is akkor a poszt-posztmodernizmus?

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

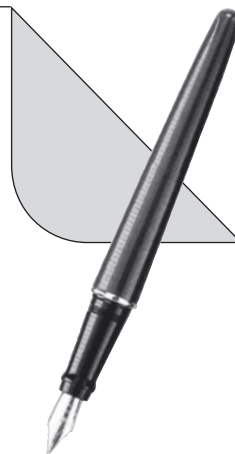
**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye számos alapvető jogot és szabadságot határoz meg. Ezek közé tartozik a élethez való jog, a kínzás tilalma, a rabszolgaság és a kényszermunka tilalma, a szabadsághoz és a biztonsághoz való jog, a tisztességes eljáráshoz való jog, a bűncselekmények és büntetések törvényességének és arányosságának elvei, a magánélet és a családi élet tiszteletben tartása, a gondolat-, lelkiismereti és vallásszabadság, a szólásszabadság, a gyülekezési és egyesülési szabadság, a házasságkötéshez való jog, az egészségvédelemhez való jog, a megkülönböztetés tilalma. Az Egyezmény további okiratai még több jogot ismernek el. Az Egyezményt aláíró felek vállalják, hogy a fennhatóságuk alá tartozók számára biztosítják ezeket a jogokat és szabadságokat.

Az Egyezmény nemzetközi végrehajtási mechanizmust is létrehozott. A felek által vállalt kötelezettségek nyomonkövetése érdekében Strasbourgban létrehozták az Emberi Jogok Európai Bíróságát. A bíróság egyéni és az államok közötti beadványokkal foglalkozik. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának kérésére a Bíróság tanácsadói véleményeket is kiadhat az Egyezmény és protokolljainak értelmezéséről.

Lehetséges jövőképek – a jövő nem az, ami volt, hanem...

Múltbéli utazásunkat követően, ahol pillantást vetettünk a polgári szerepek kollektív értelmezéseinek változásaira, most az ezzel kapcsolatos legújabb és lehetséges jövőbeni társadalmi változások és fejlemények felé fordulunk. Ez segíthet megsejteni a polgárság fogalmát érintő egyre komolyabb feszültségekre és kihívásokra adott válaszokat. Tisztában kell lennünk ugyanakkor ennek korlátaival is. A tapasztalat szerint ugyanis a jövő kiszámíthatatlan.

A technológiai forradalom, a globalizáció, a migráció, a környezet pusztulása, az ipari társadalmakban tapasztalható elöregedés, az Európai Unió bővülése, a terrortámadások és következményeik csak néhány azok közül a lényeges társadalom-politikai fejlemények közül, amelyek alapvetően befolyásolják a polgári szerepek fejlődését és értelmezését.

Ezen társadalmi változások mindegyike igen összetett, többszörös interakciókat rejtenek magukban, és kölcsönösen hatnak egymásra. Az alábbi bekezdésekben megkíséreljük röviden bemutatni a polgári szerepekkel kapcsolatos fő feszültségeket és nyitott kérdéseket, amelyeket a fent említett társadalmi változások keltenek és felvetnek.

Mit gondolsz, melyek ma a társadalmadban zajló legfontosabb változások?

Új viszony az egyén és a referenciaközösség(ek) között

Egészen napjainkig az egyén referenciaközösségei – azok a közösségek, amelyekkel az egyén kapcsolatban áll – elég behatároltak és egyértelműek voltak: például a család, a város, a régió az ország, a baráti kör, a munkatársak, a vallási közösség. A részvétel módjait ezen közösségek „szabályai” vagy szokásai határozták meg, amelyek többek között vonatkoztak az egyén nemére, korára, foglalkozására, társadalmi és gazdasági helyzetére. Az egyén részvételi lehetőségei ezért ezekben a közösségekben korlátozottak, ugyanakkor világosan strukturáltak is voltak.

Napjainkban az olyan jelenségek, mint a globalizáció, az európai integráció, a környezet globális mértékű pusztulása és a technológia nyújtotta lehetőségek arra készítetnek bennünket, hogy bővebb és további referenciaközösségekben gondolkodjunk. Ilyenek például Európa vagy a világ. Az olyan változások következményei azonban, mint az országokon belüli és azok közötti nagymértékű migráció, csökkentik a hagyományos referenciaközösségek stabilitását.

Az egyén, a polgár gyakran érzékeli, hogy a világ eseményei rá is hatással vannak. Ez az érzés azonban kiegészül azzal, hogy ezek a hatások közvetetten és a polgárok számára nem mindig világosan jelentkeznek.

A világ tehát az információ, a gazdaság, a környezet és az egymásrautaltság szempontjából kisebbnek tűnik, mint korábban. Az egyénnek mégis nehezebb hatást gyakorolni rá. Úgy tűnik hát, hogy míg az egyén könnyen nézője lehet bármilyen filmnek, nagyon nehéz szereplővé válnia ezekben a filmekben, akkor is, ha a film róla szól.

„Úgy tűnik, a világ egyre kisebb, mégis egyre nehezebb hatni rá”

Míg az általános tendenciákat kutatások is megerősítik (lásd például: Life Chances and Livelihoods (2000), U.N. Publications, Geneva), nem feledkezhetünk meg arról, hogy rengeteg biztató kivétellel is találkozhatunk; olyan elkötelezett emberekkel, akik aktív résztvevőkké váltak saját közösségeikben, és meg is tudták változtatni azokat.

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári szerepekre
való felkészítéssel
kapcsolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári szerepekre
való felkészítéssel
kapcsolatos nézeteink

A polgári szerepekkel
kapcsolatos
forgatókönyvek
– gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőkép**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

A kihívás abban rejlik, hogy megpróbálunk kialakítani egy új típusú, közelebbi, kiegyensúlyozottabb kapcsolatot az egyén vagy polgár és a referenciaközösség(ek) között; mindezt az aktív polgári szerepek bázisán.

Az olyan szlogenek, mint a „gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan” és a „cselekvés előtt gondold át a rendelkezésre álló információkat” arra készítetik az egyes csoportokat, hogy áthidalják az egyén és az adott társadalom részvételi mechanizmusai között tátongó szakadékot. A civil szervezetek – a polgárok és a politikai struktúrák között húzódó – civil társadalom terepét használják a társadalomban való részvétel és a részvételi demokrácia előmozdítására. A különböző lobbicsoportok pedig a döntéshozatali folyamatokban próbálják képviselni az egyes csoportérdekeket.

Úgy tűnik azonban, hogy sem ezek, sem más kezdeményezések nem képesek tökéletesen betölteni a polgár és a társadalom döntéshozatali testületei közötti szakadékot. A kihívás adott: egyensúlyt kell teremtenünk, ami csak úgy lehetséges, ha jobban figyelembe vesszük az egyéneket és kapcsolataikat a referenciaközösségükkel/közösségeikkel.

Európa és a világ

A legfontosabb jelenlegi és jövőbeni társadalmi fejlemények – például a technológiai forradalom, a globalizáció, a migráció, a környezet pusztulása – vagy azok következményei világméretűek. Az európai polgárság bármilyen jövőbeni fejlődésének vizsgálatakor ezért a világ más részeinek realitásait és törekvéseit is egyre inkább figyelembe kell vennünk.

Miután évszázadokon keresztül – a gyarmatosítások, a politikai, társadalmi és kulturális modellek terjesztésével, világ- és hidegháborúkkal – „europánizáltuk” a világot, eljött az ideje, hogy Európát „globalizáljuk”, és tágabb, globális perspektívából szemléljük azt.

Az európai polgári szerepek kialakításakor nem a jogok és a kiváltságok szigetét kell létrehozunk. Éppen ellenkezőleg, az európaiak – a világ más részeihez képest – kiváltságos életkörülményeinek segítenie kellene az olyan világméretű törekvések általánossá válását, mint a béke, a demokrácia, az emberi jogok, és támogatnia kellene az ökológiai szempontból fenntartható fejlődést.

Történelmének és a nemzetközi közösségben betöltött helyének köszönhetően Európának meghatározott szerepe van a világban, és felelősséggel is tartozik érte. A kontinensükön kívüli országokkal való kapcsolataink segíthetnek „megérteni a világot”; amit persze egyszerűbb mondani, mint megtenni. Gazdasági és politikai hatalmunknak lehetővé kellene tennie, hogy a közös jó érdekében hatékony mechanizmusokat hozunk létre az Európán kívül élők életkörülményeinek és lehetőségeinek javítására.

Anélkül, hogy új típusú Európa-központú álláspontra helyezkednénk, egy megújult európai polgárság magáévá tehetné a fenti elképzelést, és tanúbizonyságot tehetne az egész emberiség iránti elkötelezettségéről. Az európai polgárságnak – ha úgy értelmezzük, mint Európából származó, de a világ iránt elkötelezett polgárságot – elő kellene segítenie a békés és demokratikus társadalmak létrejöttét a világban, olyan társadalmakét, amelyek tiszteletben tartják az emberi jogokat, és egy ökológiailag fenntartható fejlődés keretei között élnek.

Etikai megjegyzés

A tudósok állítják, hogy a világ olyan kicsi, és az egymásrautaltság olyan jelentős, hogy ha az amazonasi esőerdőben egy pillangó meglebbenti a szárnyait, az a Föld másik felén pusztító vihart indíthat el. Ezt az elvet nevezik pillangó-effektusnak. Ma már tudjuk, talán jobban, mint valaha, hogy a legtöbb emberi tevékenységnek megvan a maga pillangó-effektusa – legyen az jó vagy rossz. Ennek a felismerésnek a jóra való törekvésünket kell erősítenie.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek
kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Anélkül, hogy alábecsülnénk a politikai, a kulturális vagy a vallási különbségeket, napjaink társadalmi fejleményei – mint a kommunikációs technológia, a gazdasági globalizáció, az európai integrációs folyamat, a migráció – szerte a világon közelebb hoznak bennünket egymáshoz.

Ugyanakkor a gyarapodó kölcsönös ismeretek és információk miatt világosabban érzékeljük, mint valaha, hol húzódnak az emberiség megmaradt korlátai. Az ENSZ Ügynökségek például évről-évre arra emlékeztetnek bennünket, hogy ma az igazi határok a hatalommal rendelkezők és az erőtlenek, a szabadok és a béklyóba vertek, a kiváltságosok és a megalázottak között húzódnak. Ráadásul ahelyett, hogy ezek a határok eltűnőben lennének, csak egyre átjárhatatlanabbá válnak.

Az alatt az idő alatt, míg a végére érsz ennek a bekezdésnek, rengeteg gyermek látja meg a napvilágot. Az édesanyák magukhoz ölelik, táplálják, megnyugtadják őket, és gondjukat viselik gyermeküknek – ahogy minden anya a világon. Az emberiség nem megosztott az emberi természet ehhez hasonló legalapvetőbb cselekedeteiben. A legtöbb ilyen baba azonban attól a jóléttől évszázadokkal elmaradva kezdi életét, amelyet az emberiség egy kis része már elért. Ezek a gyermekek olyan körülmények között élnek majd, amelyeket sokan embertelennek tartanak. (Kofi Annan 2001-ben tartott Nobel-díj átadásakor tartott előadásából)

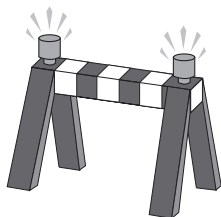
Az emberiség kapcsolata az információs és kommunikációs technológiáknak, a nemzetközi integrációs folyamatoknak köszönhetően egyre szorosabbra fonódnak, a kiváltságosok és a megalázottak közötti növekvő különbségek azonban egyre törekenyebbé teszik ezeket a kapcsolatokat. Az „összeérés” és a „töredezedegettség” egymás mellett létező, ellentétes és ellentmondásos szinergiái paradox és komoly kihívásokat jelentenek az emberiség egésze számára gazdasági, politikai, kulturális és oktatási szempontból egyaránt. Ennek a kihívásnak kell megfelelni, és nemcsak azért, mert „globális falunk” helyzete a jövőben kezelhetlenné válik, hanem azért is, mert ez a kihívás saját emberi természetünket, emberi méltóságunkat és együttélési képességünket kérdőjelezi meg.

„Az emberiség kapcsolatai egyre szorosabbak, mégis egyre töredezettebbek”

Ennek a kihívásnak csak úgy tudunk megfelelni, ha személyes és kollektív választ adunk rá, amelynek elsősorban etikusnak kell lennie, és amely a szolidaritáson és a kölcsönös tiszteleten alapul, mert a jelen helyzetet csak így tudjuk megváltoztatni. Ez a szolidaritás és kölcsönös tisztelet lehet a polgári szerepek megújításának közös, etikus alapja, és összekötő kapocs a jelenlegi helyzet átforgatásához szükséges különféle gazdasági, szociális, politikai, kulturális és oktatási intézkedések meghozatalához. A következő fejezetben azt vázoljuk fel, hogyan értelmezzük ezt az elképzelést az európai polgárság szempontjából.

Mit gondolsz, mely alapértékeknek kellene vezérelnie bennünket ebben az átmeneti időszakban?

Képzeld el milyen lesz az országod (Európa vagy a világ) – 20 év múlva!
Ez a gyakorlat elvégezhető rajzolással, festéssel, montázskészítéssel vagy imázsszínház (a résztvevők által formált élőkép – a szerk.) formájában is!
Mutassátok be az elképzeléseket, és beszéljétek meg ezek hatásait a polgári szerepekre!

Fogalmi kereteink Így látjuk mi

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

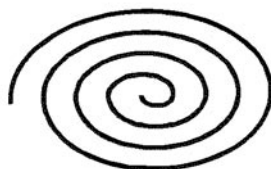
A polgárság: vitatott fogalom

A polgárság vitatott fogalom – azaz számos különböző értelmezése van -, hiszen ahogy azt fentebb láthattuk, hagyományai és megközelítése korokon átívelve Európa-szerte, országokként, azok történelme, társadalma, kultúrája és ideológiai szerint változott. Ezek a polgársággal kapcsolatos különféle elképzelések gyümölcsöző, ugyanakkor nyugtalanító feszültségben élnek együtt, magukba foglalva gazdasági, társadalmi vagy politikai kérdések egész sorát.

Az egyén szempontjából a polgárság minden értelmezése a valóságban is vitatott elképzelés, hiszen feltételezi az egyes személyek és közösségek közötti állandó interakciót és egyeztetést a személyes igények, érdekek, értékek, meggyőződések, attitűdök és viselkedésformák témáiban.

A polgár

Referenciaközösség(ek)
Politikai struktúrák

1. ábra – A polgár – Közösségi dinamika

E két kölcsönhatásban lévő tartomány – egyrészt a polgári szerepek és magatartások eltérő értelmezései, másrészt a polgárok és közösségük/közösségeik – valamint az ezek közötti kapcsolat teremti meg a mi polgári szerep-értelmezésünk lényegét, és azt a rendkívüli gazdagságot, amely számtalan tanulási lehetőséget kínál, ha a fiatalok képzésével foglalkozunk.

Ez a megközelítés nem lehet, és nem is próbál semleges maradni. Az elmúlt években az Európai Bizottság és az Európa Tanács újabb lépéseket tett az ifjúsági munkában. Most két, egyértelműen közös tőről fakadó megközelítést mutatunk be: **a polgári szerepeket mint dinamikus, összetett és átfogó felfogást.**

Gondolkodj el a dinamikus, összetett és átfogó szavakon.

Milyen összefüggést látsz közöttük?

Fogalmi keretünk (lásd az alábbi táblázat) a polgári szerep egyéni és kollektív dimenzióiból, valamint annak belső és külső megnyilvánulásából áll. A polgári szerep egyéni dimenziója belső megnyilvánulásaiban a személyes értékeket, szempontokat, míg külső megnyilvánulásaiban az egyén viselkedésformáját, jogait és kötelezettségeit mutatja be. A polgári szerep kollektív dimenziója belső megnyilvánulásaiban a kollektív értékeket, eszméket és elképzeléseket; míg külső megnyilvánulásai-
ban kulturális, társadalmi, politikai és gazdasági struktúrákat mutat be.

2. ábra – A polgárság keretei

	Polgári szerepek	
	Belső	Külső
Egyéni – polgár	személyes értékek és szempontok	egyéni viselkedésformák, jogok és kötelezettségek
Kollektív – közösség(ek)	kollektív értékek, eszmék és elképzelések	kulturális, társadalmi, politikai és gazdasági struktúrák

A polgári szerepek összetettségét és dinamizmusát két különböző megközelítés segítségével fogjuk feltárni. Az első megközelítés – azaz a polgári szerepek négy dimenziója – szociológiai szempontból vizsgálja a kérdést. A második megközelítés – a valahová tartozás érzése – pedig a személyes szempontot helyezi előtérbe. Mindkét megközelítés az egyén és a közösség között zajló interakciókat írja le, ami minden polgári szerep-definíció alapvető eleme. Az első elképzelés a közösségből, a második az egyénből indul ki.

Ez a két megközelítés (a szociológiai és a személyes) lehetővé teszi a számunkra azt, hogy rámutassunk a polgári szerepeket körülvevő összetettségre és ellentmondásokra. Itt nem pusztán különböző elképzelések egymás mellé állításáról van szó, hiszen mind a kettő a polgárság dinamikus, összetett és átfogó értelmezése, melyek ugyanakkor a mi fogalmi keretünket és a következő fejezetekben tárgyalt oktatási megközelítések és gyakorlatok alapját is képezik.

A négy dimenzió: a polgárság társadalmi megközelítése ¹

Az egyén és a társadalom kapcsolatában négy dimenziót különböztethetünk meg egymástól, melyek a társadalomban fellelhető négy alrendszernek felelnek meg, és amelyek kulcsfontosságú szerepet játszanak a társadalom életében: és ezek a politikai/jogi dimenzió, a társadalmi dimenzió, a kulturális dimenzió és a gazdasági dimenzió.

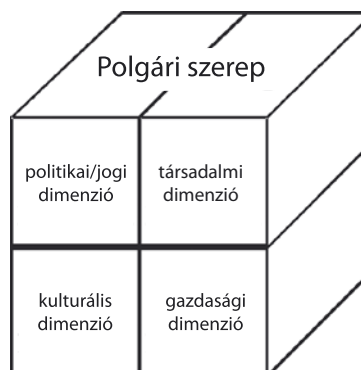
? i

Tekintsd át a Négy dimenzió meghatározásait, és gondold végig,
mennyire kiforrottak ezek a dimenziók benned?

Mit gondolsz, mennyire kiforrottak az egyes dimenziók
polgári szerepeid vonatkozásában?

? i

3. ábra – A polgári szerepek négy dimenziója

¹ A polgárság négy dimenzióját Ruud Veldhuis dolgozta ki: „Education for Democratic Citizenship: Dimensions of Citizenship, Core Competencies, Variable and International Activities”, Strasbourg, Council of Europe, 1997, document DECS/CIT (97) 23. („A demokratikus polgári szerepek tanítása, a polgári szerepek dimenziói, alapvető készségek. Különböző és nemzetközi tevékenységek”)

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

A politikai dimenzió

A polgári szerepek politikai dimenziója a politikai jogokkal és kötelezettségekkel függ össze, a politikai rendszer vonatkozásában. Ennek a dimenzióknak a kialakulása a politikai rendszer ismeretén és a demokratikus attitűdök és a részvételi készségek megerősítésén keresztül fejlődik.

A polgári szerepek politikai dimenziójának megerősítése a tudatosság elmélyítésével és az oktatás segítségével lehetséges. Ilyen témák lehetnek: a demokrácia koncepciói, nemzeti és nemzetközi/európai szintű politikai szervezetek és döntéshozatalai folyamatok, választási rendszerek, politikai pártok, lobbicsoportok, részvétel a politikában és egyéb részvételi formák (például demonstrációk, a sajtónak írt levelek), a civil társadalom története és alapjai, demokratikus értékek, az emberi jogok Európában, az aktuális politikai kérdések ismerete (az európai integráció és a nemzetközi politika), nemzetközi kapcsolatok, nemzetközi szervezetek és törvényhozás, a média szerepe, a jogrendszer és a közgazdaságtan.

A társadalmi dimenzió

A polgári szerepek társadalmi dimenziója az egyének egymás közötti viselkedésével kapcsolatos a társadalomban, és bizonyos mértékű lojalitást és szolidaritást követel meg. Ennek a dimenzióknak a fejlesztéséhez a társadalmi jártasságra és a társadalmi kapcsolatok ismeretére van szükség.

A polgári szerepek társadalmi dimenziója többek között erősíthető például: a társadalmi elszigeteltség és kirekesztés ellen küzdelemmel, az emberi jogok védelmével, a társadalom különböző csoportjainak egymáshoz való közelítésével (pl.: nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok), a társadalmi kérdésekre való nagyobb figyelemmel (pl.: a társadalmi és etnikai csoportok helyzete), a nemek közötti egyenlőségért folyó munkával, az információs társadalom szociális következményeit érintő tevékenységgel, a szociális biztonság, a jólét, a műveltség és az egészségügy területein mutatkozó különbségek csökkentésével.

A kulturális dimenzió

A polgári szerepek kulturális dimenziója egy közös kulturális örökséggel kapcsolatos tudatossággal függ össze. Ez a kulturális dimenzió a kulturális értékek és a történelem ismeretén, valamint az alapvető képességeken át (nyelvi képességek, írás és olvasás) fejleszthető.

A kulturális dimenzió támogatható például: az interkulturális tapasztalatszerzés támogatásával, a környezet megóvásával, a rasszizmus és a kirekesztés elleni fellépéssel, a nemzeti, Európa, illetve a világ kulturális örökségének és történelmének ismeretével, az információs technológiák, illetve a médiumok szerepével kapcsolatos beszélgetésekkel.

A gazdasági dimenzió

A polgári szerepek gazdasági dimenziója az egyén, valamint a munkaerőpiac és a fogyasztási cikkek piaca közötti kapcsolatot jelenti. Ez a kapcsolat a munkához és a létminimumhoz való jogot foglalja magában. Az állással és egyéb gazdasági tevékenységekkel kapcsolatos gazdasági készségek, valamint a szakmai képzés kulcsszerepet játszanak a gazdasági dimenzió kiteljesedésében.

A polgári szerepek gazdasági dimenziója elérhető például a szakmai képesítések tökéletesítésén keresztül, a kisebbségi csoportoknak a gazdasági folyamatokba integrálásával (pl.: pozitív diszkrimináció segítségével), a globalizáció kihívásaihoz igazított innovatív módszerek és stratégiák segítségével, az európai és globális együttműködés kihívásainak elfogadásán keresztül, a különböző európai munkaviszonyok és a foglalkoztatottság/munkanélküliség aspektusainak vizsgálatával beleértve azok kapcsolatát a globális gazdaság társadalmi hatásaival, továbbá a világ gazdaságban tapasztalható változások társadalmi következményeinek ismeretén és a fogyasztók jogainak védelmének keresztül.

Ezt a megközelítést jobban kibontva a polgári szerepeket egy székhez hasonlíthatjuk. A „polgári szerep szék” négy lába a gazdasági, a társadalmi, a kulturális és a politikai dimenzió. A polgárság egészséges fejlődése a négy dimenzió kiegyensúlyozottságán múlik.

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

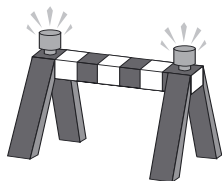
A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

4. ábra – A „polgári szerepek széke”

A polgárságnak ez a négy dimenziója a szocializációs folyamatokon keresztül fejlődik, amely folyamatok szervezett körülmények között az iskolában, a családban, a civil szervezetekben, a politikai pártokban, és kevésbé szervezett jelleggel az egyesületekben, a médiában, a tágabb környezetben és a kortárs csoportokban zajlanak.

? i	Mely dimenzió(k)ra helyezték a hangsúlyt azok a projektek, amelyekben eddig részt vettél?	? i
-----	---	-----

Rajzold meg (vagy akár készítsd el!) a saját „polgári szerepek székedet”, és mutasd be, mennyire kiforrottak az egyes dimenziók számodra a te meglátásod szerint! A gyakorlat a saját társadalmad, vagy - csoportban - Európa vonatkozásában is elvégezhető, különböző emberek véleményének összehasonlításával.

Európai polgári szerepek

A modell logikáját követve az érett európai társadalom tehát egy gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális dimenzióval rendelkező európai polgári szerepet is magában foglalna.

Európa azonban még nem jutott el erre a szintre. Beszélhetünk-e közös európai társadalomról? Abban az értelemben természetesen nem, ahogy a portugál vagy a lengyel társadalomról beszélünk. A növekvő társadalmi különbségek és a társadalmi valóságok összetettsége az egész kontinensen, valamint az, hogy a gazdasági, a kulturális, a társadalmi és a politikai rendszerek európai szinten még nem fejlettek, igencsak megnehezíti, hogy európai társadalomról vagy európai polgári szerepekről beszéljünk.

Ma az európai polgári szerep valahol a kézzel fogható valóság és a távoli idea között helyezkedik el, és a polgári szerepek valamennyi dimenziójának teljes és kiegyensúlyozott európai szintű fejlesztésével elérhető lenne. Az európai polgári szerepek ezen értelmezése a demokrácia, az emberi jogok és a társadalmi igazságosság értékein alapulna.

Széles körben elismert, hogy a gazdasági dimenzió hajlamos elnyomni a politikai, különösen a társadalmi és a kulturális dimenziókat. E modell szerint a gazdasági dimenziót a másik háromnak kellene kiegyensúlyoznia. Ebben az összefüggésben az európai polgárság gondolata a négy dimenzió egymásrautaltságának köszönhetően, - amely az elképzelés természetes velejárója - már önmagában is az eddigi európai integrációs folyamat kiegyensúlyozatlanságainak és hiányosságainak kritikája. Ugyanakkor kulcsszerepet játszhat abban, hogy túllépjünk ezeken.

5. ábra – Az „európai polgári szerepek széke”

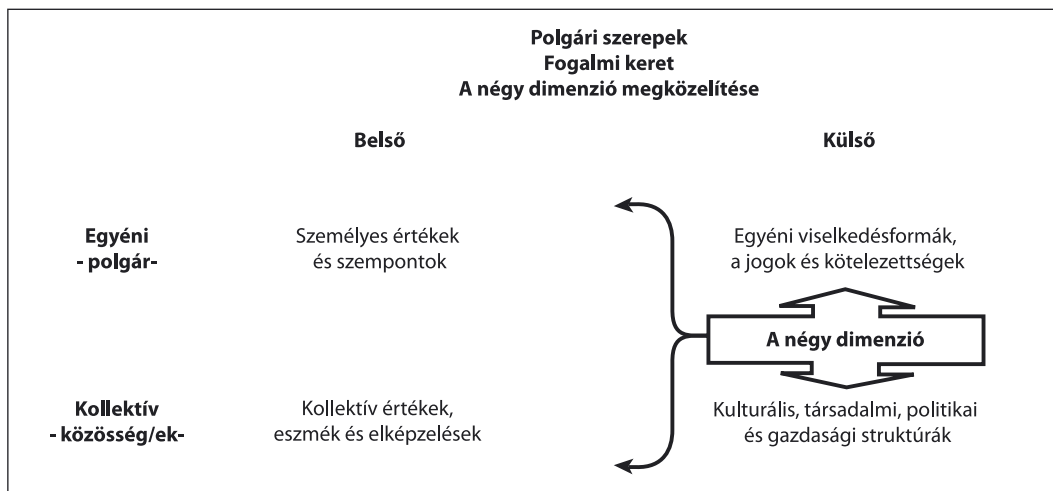

? i	Az európai szintet figyelembe véve milyen kiegyensúlyozatlanságokat tudnál felsorolni az egyes dimenziókban? Milyen hatást gyakorol ez a fajta kiegyensúlyozatlanság a te életedre?	? i
-----	--	-----

Jelentősége az ifjúsági munkában

Ez a megközelítés a polgári szerepek kollektív és egyéni dimenzióinak külső megnyilvánulásait jellemzi és osztályozza. A négydimenziós modellben a polgári szerepek belső aspektusa a külső aspektus következményeként jellemezhető.

6. ábra – A négy dimenzió helye a mi fogalmi keretünkben

Ez a megközelítés a közösséget, amelyben az egyén él, általánosságban a társadalom egészével azonosítja anélkül, hogy különbséget tenne a különböző közösségek, társadalmi csoportok vagy struktúrák között.

Ezt a megközelítést társadalom-központúnak tekinthetjük, mivel az egyén és a társadalom közötti kapcsolatot a társadalom négy alrendszerén keresztül, azaz kulturális, gazdasági, politikai és társadalmi szempontból határozza meg. Ez a megközelítés segít megérteni, hogyan fejlődik a polgári szerep a modern demokráciákban.

Ahogy már említettük, az egyesületek, különösen az ifjúsági szervezetek jelentős színterei a szocializációs folyamatoknak, amelyeken keresztül a polgárok megszerzik a polgárság négy dimenziójának fejlesztéséhez szükséges készségeket és képességeket. Az ifjúsági szervezetek jó terepet biztosítanak az

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

aktív polgári szerepek tanulásához, átéléséhez és megerősítéséhez. Ez a négy dimenzió néhány hasznos útmutatást nyújthat az oktatás, a társadalmi és a politikai ifjúsági munka számára.

A négy dimenzió segítségével minden részletre kiterjedően, társadalmi szempontból értelmezhetjük a polgári szerepeket. Ez nagyon hasznos lehet azokban az esetekben, amikor olyan területeket vizsgálunk, ahol e szerepeknek meg kell jelennie, és azokat az esetleges hiányosságokat vagy kiegyensúlyozatlanságokat elemezzük, amelyek jelen lehetnek közöttük.

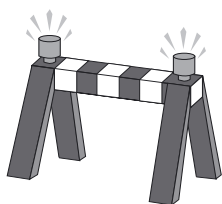
Ha például egy várost, kisebbségi csoportot, vagy egy bizonyos korcsoportot vizsgálunk a polgári szerepek gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális dimenzióinak összefüggésében, minden esetben nagyon gyorsan azonosítani tudjuk, mi is állhat a polgári szerepek harmonikus fejlődésének útjában. Azonosíthatjuk azokat a területeket, ahol segíthetjük a szerepek kiegyensúlyozottabb kialakulását, és ezek alapján tervezhetjük meg munkánkat. (Ugyanilyen típusú elemzés olyan folyamatokra is elvégezhető, mint az európai integráció vagy a globalizáció.)

Ezt a megközelítést eszközként is felhasználhatjuk, hogy helyi, országos és európai szinten is keretet adjunk az ifjúsági munkának, és prioritásokat állítsunk fel.

? i

Gondolj egy bizonyos célcsoportra, és határozd meg, hogy az egyes dimenziók hogyan mutatkoznak meg a számukra!

? i

Gondolj saját korcsoportodra vagy célcsoportodra, elemezd a négy dimenziót, és készíts egy listát azokról a területekről, ahol véleményed szerint egy kiegyensúlyozottabb polgári szerep kialakítása érdekében cselekvésre lenne szükség.

A valahová tartozás érzése: a polgári szerep személyes megközelítése

Az egyén és a közösség(ek) közötti interakciót, valamint a polgárság témáját úgy is vizsgálhatjuk, ha a valahová tartozás érzéséből indulunk ki.

Az egyén identitása az, ami megkülönbözteti őt másoktól. Minden egyes személy identitását a különböző csoportokhoz való tartozás vagy annak érzése alakítja.

Például lehet, hogy a spanyolok és a Németországban élő csoportjához tartozol, heteroszexuális vagy, a házas férfiak csoportját erősíted, és fehér ember vagy. Ezek a csoportok különböző felépítésűek; közülük néhány esetében eldöntheted, hogy ide akarsz-e tartozni – azaz pl. a házasemberek csoportjához – de vannak csoportok, amelyek esetében nem dönthetünk – ilyen például a nemzetiség.

7. ábra – A valahová tartozás érzése

Ezek az érzések sok mással együtt alakítják identitásunkat. Ha a teljességre törekedve összeírnál egy listát azokról a csoportokról, ahová – úgy érzed – tartozol, akkor bizonyosan te lennél a világon az egyetlen, aki ezt egybegyűjtötte.

Hogy érzed, hová tartozol? Sorolj fel minél többet!
Mely csoportok vagy közösségek esetén érzel valamilyen kapcsolatot?

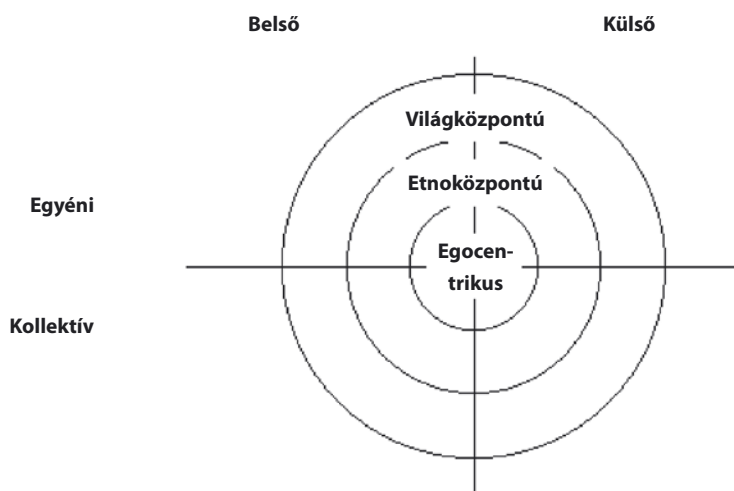
Minél több csoporthoz tartozónak érezzük magunkat, annál inkább tudatában vagyunk saját identitásunk összetettségének. Ugyanakkor minden egyes ilyen érzés újabb csoport felé nyitja meg az utat a számunkra. Minél több ilyen kapcsolattal vagyunk tisztában, annál inkább képesek vagyunk interakcióba lépni másokkal. Vagy másképpen: az identitás – ha azt minden összetettségével együtt szemléljük – megkülönböztet bennünket másoktól, de egyben a nyitottságot is jelenti más személyek, más csoportok és maga az emberiség felé. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha az identitást nem szűkítjük le pusztán a különféle csoportokhoz való tartozás érzésére.

8. ábra – A valahová tartozás érzése

A fejlődésnek ez a folyamata magában foglalja az egocentrizmusától való elmozdulást egy inkább világgözpontú világnézet és az emberek felé, hiszen a tudatunk saját magunkon túl megnyílik azok felé, akik közel állnak hozzánk, és felölelheti az egész emberiséget. Ez a folyamat nem mindig könnyű, sőt néha félelmet is kelthet - az egyén például tarthat nemzeti identitásának elvesztésétől. Ne feledjük, hogy amint a világgözpontú tudat megnyílik, meghaladja, de magába is foglalja a korábbi egocentrikus és etnocentrikus gondolkodásmódot – azok nem tűnnek el, egyszerűen egy összetettebb gondolkodásmód keretei közé kerülnek, így megnyilvánulásuk egészségesebbé és építő jellegűvé válik. (lásd a 9. ábrát – Wilber (2000) nyomán)

9. ábra – A valahová tartozás érzésének bővítése

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Minden személynek más-más hovatartozás-érzései vannak, és ezek az érzések eltérő jelentőséggel bírnak a számukra (például lehetséges, hogy a vallási csoportot, amelyhez tartozol, előbbre sorolod a nemzetiségednél).

A fontossági sorrend folyamatosan változik, és vannak újonnan megjelenő kapcsolódások is. A különböző fontossági szintek azonban nem azt jelentik, hogy az egyik érzés kioltja a másikat, még akkor sem, ha látszólag nehéz is összeegyeztetni őket. Például lehet valaki egyszerre spanyol nemzetiségű és német lakos.

Az értékek szempontjából a személyes identitások összetettsége és sokfélesége arra enged következtetni, hogy irreális lenne egy olyan értékrendből álló polgárságra gondolnunk, amely minden helyzetben rögzült és rugalmatlan. Másrészt viszont, ha tisztában is vagyunk az egyén identitásainak összetettségével, nem eshetünk a morális relativizmus hibájába azzal, hogy személyes viselkedésünket, hozzáállásunkat vagy értékrendünket a helyzettől függően szélsőségesen megváltoztatjuk.

Az egyéni identitások összetettsége és sokfélesége magában foglal egy minimális, közös erkölcsi alapot, a felelősségvállalás etikáját. Erre azért van szükség, mert cselekedeteink hatással vannak azokra a közösségekre, ahová tartozunk, és mert felelősséget érzünk ezek iránt a közösségek iránt. Minél inkább tisztában van tehát az egyén saját hovatartozásaival, ennek az ismeretnek annál általánosabb érvényű erkölcsi felelősségvállalást is maga után kellene vonnia. Ahogy felismerjük magunkban saját hovatartozásainkat, másokban is meglátjuk ezt az összetettséget. Ahogy látásmódunk kitágul, valamint a sokféleséget és az összetettséget egyre jobban tudjuk kezelni, úgy gyengülnek meg végletekig leegyszerűsített előítéleteink. Fontos megjegyeznünk, hogy bár minden emberben ott van az ilyen irányú fejlődés lehetősége, ez a fejlődés nem indul meg automatikusan, hiszen ez nagyban függ az életkörülményektől és attól, hogy a változás feltételei mennyire vannak jelen az egyénben és a környezetében.

A valahová tartozás érzésének megközelítése két lényeges állítást fogalmaz meg. Elsőként azt, hogy mindenki más, mindenkire más életkörülmények hatnak, mindenkinek más-más értékrendje, igényei vannak, ezért mindenkivel az egyéni körülményei szerint kell bánni. Elismeri ugyanakkor, hogy bár a különböző egyének más-más csoportokhoz tartoznak, végső soron minden ember kapcsolatban áll egymással abból a tényből kifolyólag, hogy emberek. Az Európa Tanács kampány-szlogenjével élve: „Te is más vagy, te sem vagy más”. Ilyen keretek között, cselekedeteinket mi magunk hajtjuk végre, de lelki közösséget másokkal érzünk.

**„Cselekedeteinket mi magunk hajtjuk végre,
de lelki közösséget másokkal érzünk”**

Európai polgári szerep

A nemzetiség megnevezése mellett számos más jelzőt is használhatunk a polgári szerepek meghatározására: pl. környezetvédő polgári szerep, tanulói polgári szerep, feminista polgári szerep. Ezek a jelzők kiemelik ugyan a szerep egy bizonyos értelmezését, és jogosak is, de kizáró jellegűek, és az egyén egy meghatározott csoporthoz való tartozását próbálják erősíteni.

Csatoljuk-e az európai jelzőt a polgári szerepekhez? Lehet-e az „európai polgári szerep” egy újabb szereptípus?

? i	Véleményed szerint mi az, ami megkülönbözteti az európai polgári szerepeket bármilyen más típusú polgári szereptől?	? i
-----	--	-----

Az egyén azonosítása egy kontinentális valósággal, amely már eleve az egyén életének része, kívánatosnak tűnhet. Az Európához tartozás érzése a hozzá kapcsolt külső szimbólumokkal együtt fontos és

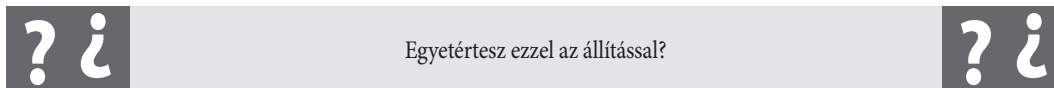

egyben szükséges is, de az európai polgári szerepeket nem szűkíthetjük pusztán erre. Ennek, még ha az egyén szemszögéből vizsgáljuk is, többnek kellene lennie egy újabb „családhoz” való tartozásnál és annak szorgalmazásánál.

Howard Williamson, kutató és ifjúságsegítő a helyi csoporthoz való tartozás érzését hangsúlyozza, hiszen amellet, hogy ez önmagában is fontos, ez az első és leginkább magától értetődő lehetőség a polgári szerepek gyakorlására (Bridges for Training event, 2001). Egy világszerte európai polgári szerep kialakulásához ezért az egyik fontos lépés a polgári szerepek helyi szinten történő fejlesztése. Ezt nem hagyhatjuk figyelmen kívül, nem várhatjuk el mindenkitől, hogy azonnal magához ölelje az egész emberiséget.

Az egyén szempontjából az európai polgári szerep olyan folyamat és állapot, amely ésszerű keretek között lehetővé teszi többszörös és dinamikus hovatartozásaink megtapasztalását – beleértve a helyi és a nemzeti szinteket – még akkor is, ha ezeket néha nehéz összeegyeztetni. Ebben az esetben az európai polgári szerep minden európai számára azt jelentené, hogy együtt élnek és alakítják identitásukat.

Az európai polgári szerep egyszerre lenne folyamat és állapot, amely ideális esetben minden egyén számára lehetővé tenné, hogy mindenütt Európában teljesen maga lehessen, és ugyanakkor a közösség/ek aktív résztvevője is. Mindezt anélkül, hogy fel kellene áldoznia identitása vagy hovatartozása bármely részét, éppen ellenkezőleg, elmélyíti azokat..

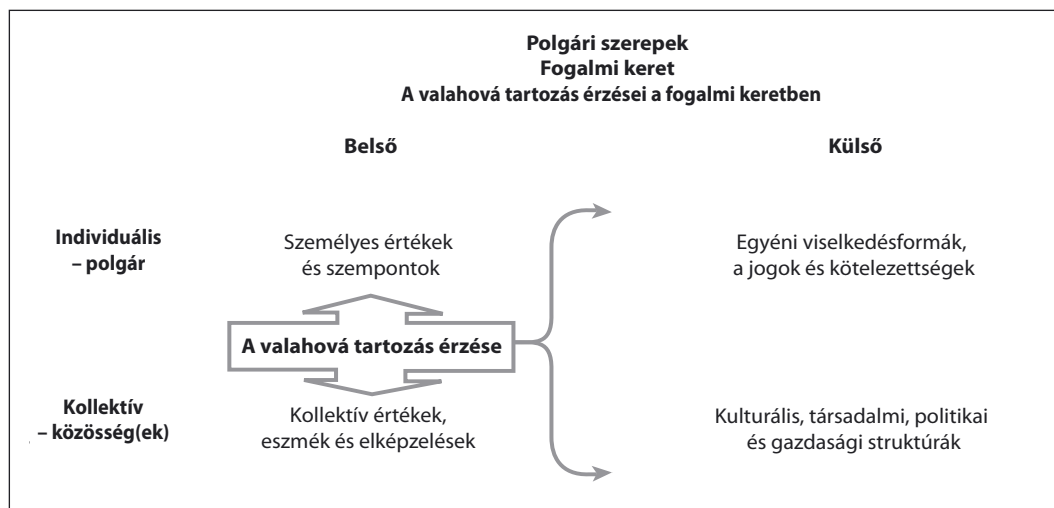

Az európai polgári szerep lenne az az alap, amely minden személy számára lehetővé tenné és bátorítaná a többszörös hovatartozás érzésének kialakulását, legyen az francia, ukrán vagy ír; etnikai többséghez vagy kisebbséghez tartozó; férfi vagy nő; munkás, tanuló vagy menedzser; anya vagy apa; és keresztény, zsidó vagy muzulmán és így tovább.

Jelentősége az ifjúsági munkában

Ez a megközelítés a polgári szerep kollektív és egyéni dimenzióinak belső megnyilvánulásait taglalja. Ebben az esetben a polgári szerep külső összefüggései a belső oldal összefüggéseinek a következményei.

10. ábra – A valahová tartozás érzései modell helye a mi fogalmi keretünkben

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

A szociológusok és pszichológusok már régóta használják a valahová tartozás érzésének koncepcióját a bonyolult posztmodern társadalmakban élő egyének identitásának és szerepeinek elemzésére és az úgynevezett „poliédrikus”, azaz többkomponensű identitások leírására. A cégek marketingcélokból tagsági vagy törzsvásárlói kártyák kiadásával segítik a valahová tartozás érzésének kialakulását. A társadalmi osztályok, a szakszervezetek, a politikai pártok és az ifjúsági szervezetek gyakran adnak hangot annak, hogy tagjaikban nincs meg a hozzájuk tartozás érzése.

Láthatjuk tehát, hogy a valahová tartozás érzésének gondolata jelen van, és használják is a társadalom különböző szegmenseiben. Már csak ezért is érdemes felfednünk e megközelítés jelentőségét az ifjúsági munkára vonatkozóan, és levonnunk néhány következtetést.

A polgári szerepeket a hovartartozás érzésén keresztül leíró megközelítés azt mutatja meg, hogy az egyén szempontjából mi történik az egyén és a közösség közötti interakcióban.

Ezt a megközelítést „személy-központúnak” tekintjük, hiszen az egyén és a közösség közötti kapcsolatot egy individuális fogalom, azaz a valahová való tartozás érzése alapján határozza meg.

Anélkül, hogy ezen a ponton túlságosan részletekbe merülnénk, és úgy tennénk, mintha ez a megközelítés mindent megmagyarázna, úgy véljük, ez az elképzelés segíthet megérteni az egyén, különösen egy fiatal különféle identitásait, viselkedésformáit, érzelmeit, sőt, látszólagos „ellentmondásait” is.

Az ifjúsági munka végeredményben a fiatalokért létezik, és a fiatalokkal való munkáról szól. Ez a megközelítés első lépésben segít megértenünk mások identitását, valamint a bonyolult és komoly elvárásokat támaztó társadalmakban élő egyének interakciós mechanizmusait.

Ez nagyon fontos az ifjúsági munka olyan területein, mint a kisebbségek, a diszkrimináció, az antirasszizmus, ahol az egyéni dimenzióra való odafigyelés és annak átgondolása különösen fontos.

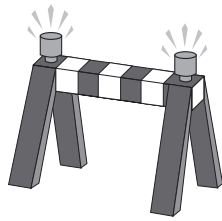
A polgári szerep, mint dinamikus, összetett és átfogó koncepció²

Ahogy azt a történeti áttekintésben is láthattuk, a polgári szerepek eszméje egészen napjainkig igen statikus és intézményi értelemben meghatározott értelmezéseket kapott. A polgári lét egy demokráciában elsősorban a jogosultságok törvényes kereteinek és azok politikai megnyilvánulásainak kérdése volt. Az identitás és a befogadás dimenziói látszólag kevés akadályt gördítettek a polgári szerepek megvalósulásának útjába. Ebben az értelemben az európai társadalmakat lényegében etnikailag, kulturálisan és nyelviileg homogénnek tekintették — a kisebbségek jelenlétének dacára. A társadalom belső különbségeit és sokféleségét felismerték ugyan, de a többségi „nemzeti” etnikum, kultúra és nyelv dominanciáját jórészt senki sem kérdőjelezte meg.

Ez ma már nem így van. Európában az egyes tagállamokban letelepedett, de állampolgári jogokkal nem rendelkező külföldiek, azaz a „denizenek” (a citizen, azaz első értelmében állampolgár ellentétként – a szerk.) aránya az országok közötti mobilitásnak és az Európán kívülről beáramló tömegeknek köszönhetően az elkövetkezendő évtizedekben bizonyosan nőni fog. A kisebbségi csoportok – legyenek azok őshonosak vagy sem – igényt támasztottak a különbözőség jogára, amely mára az európai társadalmi és politikai közgondolkodás részévé vált. Ez azt jelenti, hogy maga a polgári szerep eszméje is egy tágabb értelmezési tartományt felölelő elképzelés felé mozdul el, amelyben a törvényi keretek és szociális jogok és jogosultságok változatlanul fontos szerepet töltenek be, de amelyben a polgári szerepekről folytatott beszélgetésekben a kulturális hatások egyre meghatározottabbá válnak.

A polgári szerep ilyen tág értelmezése azt feltételezi, hogy elismerjük az egyén személyes fejlődését és a társadalom belső alakulását (pl. eltérő értékrendjüket és gondolkodásmódjukat). Gondolkodásmódjuktól függően az egyén és a társadalom az adott pillanatban a számára legfontosabb szempont szerint kapcsolódik majd a polgárság négy dimenziójához, legyen az szociális, gazdasági, kulturális vagy politikai. A polgári szerepekkel kapcsolatos tevékenységekben ez tehát azt is jelenti, hogy mind az egyének személyes fejlődésére, mind a társadalomban zajló csoportfejlődésre figyelünk kell. Ezen állapotok és dinamikák megértése lehetővé teszi számunkra, hogy úgy dolgozzunk a négy dimenzióval, hogy az adott összefüggésben feleljünk meg az emberek igényeinek.

² Ez a fejezet részben a «Learning for active citizenship: a significant challenge in building a Europe of knowledge» alapján íródott, European Commission <http://europa.eu.int/comm/education/citizen/citiz-en.html>

Nemzeti (vagy regionális összetételű) csoportokban kérjük meg a résztvevőket arra, hogy beszéljék meg és írják le azt, mit gondolnak arról, melyek országuk vagy régiójuk meghatározó értékei! Jegyezzétek fel, mit gondoltok, a lakosság hány százaléka vallja az egyes értékeket!

Hasonlítsátok össze ez egyes országokat/régiókat, és beszéljétek meg, mit jelenthet mindez az európai együttműködés szempontjából!

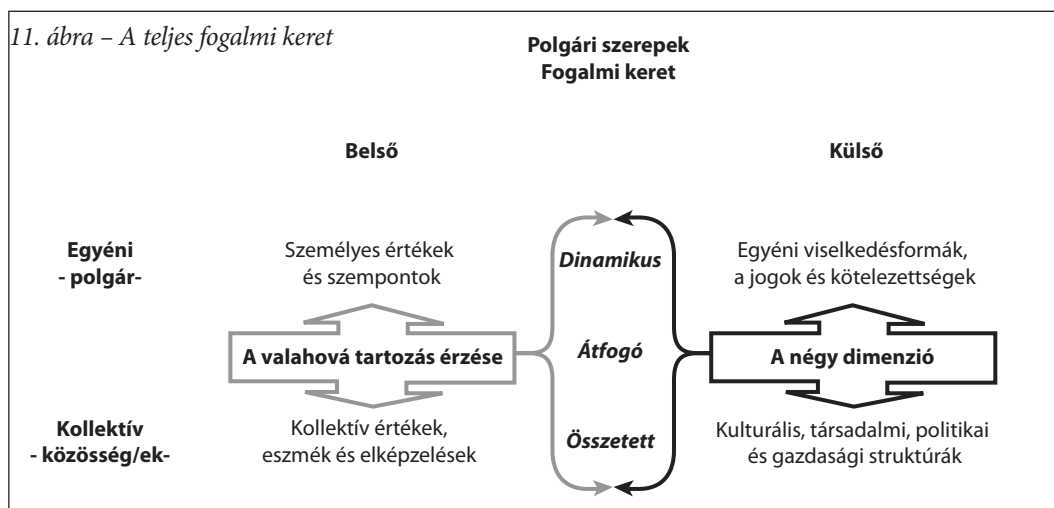
A polgári szerepek fogalma tehát összhangban a modern társadalmak jellegével egyre képlékenyebb és **dinamikusabb**. Ebben az összefüggésben a polgári szerepek gyakorlása a társadalomban való részvétel egy módszerévé válik, amelyben az emberek együtt élnek meg, hogy saját életük építőivé és szereplőivé válnak.

Ez egyben azt is jelenti, hogy a modern társadalmakban helyesebb egy **átfogóbb** polgári szerep-fogalomról beszélni, amely magában foglalja a jogi, politikai és társadalmi elemeket, valamint a különböző és egymást részben átfedő értékekkel és identitásokkal való kritikai tevékenységeket.

A polgári szerep olyan **összetett** fogalom, amely lehetővé teszi a társadalmi integráció fenntartását, amely mindazokat érinti, akik ma Európában élnek, következésképpen érdekeltek Európa állapotában és jövőjében.

Ha visszatekintünk a fent tárgyalt két polgári szerep megközelítésre, láthatjuk, hogy a polgárság mind a négy dimenziójának fejlődése, valamint az egyének folyton változó és többes hovatartozása a polgári szerepek értelmezésének fent említett dinamikus, átfogó és összetett kifejeződései. E két egymástól különböző, de egymást kiegészítő megközelítés segít összekötni a polgári szerepek egyéni és kollektív dimenzióit, valamint annak belső és külső megnyilvánulásait.

11. ábra – A teljes fogalmi keret

Ahogy a mi fogalmi keretünk, úgy ma már a polgári szerepekről való gondolkodás is magában foglalja a különböző és korábban egymástól elszigetelt megközelítések közötti hidak és kapcsolatok felfedezését. Itt a különböző megközelítések kapcsolataiban és egymásrataltságukban találhatjuk meg azokat a pontokat, amelyek a polgári szerepek összetett és folytonosan változó jellegének megértését biztosítják.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

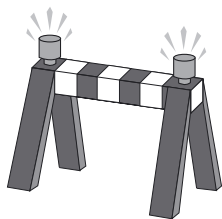
Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

A fenti keret felhasználásával készítsd el saját polgári szerep-térképedet!

Az alábbi kérdések az egyes negyedeket érintik:

- Sorold fel személyes értékeidet! (Egyéni belső negyed)
- Hogyan fejezed ki, mutatod meg ezeket az értékeket?

Mely jogok birtoklása fontos a számodra?

Milyen kötelezettségek felvállalása fontos a számodra? (Egyéni külső negyed)

- Melyek azok a számodra legfontosabb csoportok, amelyekhez tartozónak vallod magad?

Milyen értékekben osztozol ezekkel a közösségekkel? (Kollektív belső negyed)

- Hogyan veszel részt közösségeid kulturális, társadalmi, politikai és gazdasági szervezeteiben és rendszereiben? (Kollektív külső negyed)

A polgári szerep *összetett* értelmezésének ösztönzése különösen napjainkban azt jelenti, hogy megkérdőjelezzük a leegyszerűsített válaszokat (pl. a polgári lét leszűkítését az állam által biztosított jogokra és kötelezettségekre), és teret adunk mindenkinek ahhoz, hogy igényeik, értékeik és gondolkodásmódjuk minden változatosságával saját életük filmjének szereplőivé válhassanak. A polgári szerep *dinamikus* értelmezésének szorgalmazása magában foglalja azt, hogy szelíden ellenálljunk az embereknek a gyors társadalmi változásokkal szemben tanúsított ellenállásának (pl. a technológiai változások hatása vagy az erősödő nemzetközi folyamatok). A polgári szerepek átfogó értelmezése azt jelenti, hogy a valóság bármilyen szempontú leszűkítését újra szélesebb összefüggések keretei közé helyezzük (pl. azzal, hogy figyelembe vesszük közösségeink növekvő multiethnikus és multikulturális összetételét).

Azaz a polgári szerep egy összetett, dinamikus és *átfogó* értelmezésének megerősítése azt jelenti, hogy változó társadalmainkban folytonosan megkérdőjelezzük, és újra meg újra átgondoljuk az egyének mint polgárok szerepét és lehetőségeit.

Ahogy azt a korábbi fejezetekben láthattuk, az európai polgári szerep egy igencsak vitatott fogalom. Elgondolkodhatunk azon, milyen jelentősége van ennek a fogalomnak az ifjúsági munkában. Miért fontos egy ifjúságsegítő vagy vezető számára az, hogy tudjon az európai polgári szerepekről, vagy hogy felhasználja azt mindennapi munkájában?

Ha hűek szeretnénk maradni a fogalmi keretünkhöz, az erre a kérdésre adott válasz az egyéni és a kollektív felelősségvállalásban keresendő. Ahogy fentebb már említettük, a polgári szerep és az európai polgári szerep is jóval több, mint statikus jogi státusz, vagy annak elismerése, hogy az egyén egy bizonyos ország állampolgára. Ezzel szemben az európai polgári szerep egy dinamikus, összetett és átfogó eszme.

A gyakorlatban az európai polgári szerepet tekinthetjük olyan folyamatnak, amelyben az egyén felelősséget érez a környezete, más személyek és azon társadalom iránt, amelyben él, azaz egy olyan, tágabb és több tényezőt felölelő perspektívát tesz magáévá, amely túlmutat a nemzeti és kontinentális határokon. Ez a felelősségérzet számos alakban jelenhet meg. A felelősség nem kényszeríthető morális győzködéssel az emberekre, azt az egyénnek szabadon, saját akaratából kell felvállalnia. A felelősségvállalás önkéntes elköteleződés az elfogadott értékekben gyökerező társadalom fejlődése iránt. A felelősségvállalás erkölcsi válasz is az emberiséget érintő civilizációs problémákra és ezen problémák helyi összefüggésben való megoldására. Ez tehát egyfajta közvetítő eszköz, hatalom és képesség is egyben.

Ahogy fentebb több alkalommal említettük, a fiataloknak vágyaik, szenvedélyeik vannak, és készek részt venni és cselekedni a társadalom egészének jobbításáért. Ez ugyan szavazás útján vagy formális utakon keresztül nem fejezhető ki, mégis jelen van. Ez az a pont, ahol beléphet az európai polgári szerep általunk vallott fogalma, hiszen így az a vágyak, a szenvedélyek és a szándékok egy csatornájaként is értelmezhető. Ha így teszünk, akkor az ifjúságsegítő vagy vezető a szociális, a politikai, a kulturális, sőt, a gazdasági változás eszközeként alakíthatja az ifjúsági tevékenységeket vagy szervezetet.

E T-Kit következő fejezeteiben arra bátorítunk, hogy építsd be a polgári szerepek és az európai polgári szerepek gondolatát a fiatalokkal való mindennapi munkádba. Arra kérünk, hogy a status quo megkérdőjelezésének jeleként, társadalmilag és politikailag építő jelleggel segíts a fiataloknak felismerni, hogy képesek a változtatásra. Így vegyél részt az ifjúsági munka újraformálásának folyamatában.

Ehhez próbálunk oktatási keretet nyújtani, bár, ahogy hamarosan tapasztalni fogod, több kérdést teszünk fel, mint amennyit megválaszolunk. Reméljük, konstruktív eszközt adunk az ifjúságsegítők és vezetők kezébe az olyan tevékenységek kidolgozásához, amelyek segítséget nyújtanak a fiataloknak vágyaik, szenvedélyeik megvalósításához, és a világ jobbítására irányuló akaratuk keresztülviteléhez. Szeretnénk, ha ez a kísérlet felhívás lenne: a cselekvésre.

„Reméljük, olyasmit adunk át neked, amellyel segítséget tudsz nyújtani a fiataloknak vágyaik, szenvedélyeik megvalósításához, és a világ jobbítására irányuló akaratuk keresztülviteléhez.”

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges jövőképek

Fogalmi kereteink

Cselekvési
lehetőségek

A polgári szerepekre
való felkészítéssel
kapcsolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári szerepekre
való felkészítéssel
kapcsolatos nézeteink

A polgári szerepekkel
kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Az aktív európai polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos jelenlegi megközelítések – Mit is csinálnak mások?

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Most, hogy már feltártuk az európai polgári szerepekkel kapcsolatos különféle értelmezéseket, és azok kialakulását az időben, ideje továbblépni, és megvizsgálni, hogyan történik ma az európai polgári szerepekre való felkészítés. Ahogy a fenti fejezetekben, itt is azt nézzük meg először, hogy mit tanulhatunk a múlt és a jelen megközelítéseiből, és csak azután vázoljuk fel a megfelelő gyakorlatra vonatkozó javaslatunkat.

Az európai polgári szerepekre való felkészítés – figyelmeztetések!

Ahogy a polgári és az európai polgári szerepekről szóló összes – elméleti vagy gyakorlati – eszmecsere, úgy a „polgárrá nevelés” vitáját is befolyásolják a politikai érdekek, valamint a „jó polgár” fogalmával és a legjobb típusú neveléssel kapcsolatos egymásnak ellentmondó elképzelések. Bogdan Suchodolski a Lengyel Tudományos Akadémia professzora, a holokauszt egyik túlélője így nyilatkozott: „Láttam művelt orvosokat, akik gyermekeknek adtak be halálos injekciókat, láttam parancsokat osztogató művelt ügyvédeket, tanult építészek által épített barakkokban éltem, és láttam, hogy a haláltáborokat művelt egyetemisták vezették” (idézet Lauritzen munkájából, 2001). A világon nem csak a jók és az igazak alkalmazzák a polgárrá nevelést. A fasisztáknak is megvolt az elképzelésük arról, ki a jó polgár, és erre nevelték az embereket.

Véleményed szerint milyen a „jó polgár”?

Ez a kötet már bemutatta, hogy a polgárság és az európai polgárság fogalmi vitatottak, gyakran ellentmondásosak is. Ebben a témában még nem született konszenzus. Mintha az élet nem lenne épp elég bonyolult a téma iránt érdeklődő ifjúságsegítők számára, még a polgárrá nevelés kérdése is tisztázatlan marad.

A legtöbb ilyen témájú könyv irányadó jellegű, azaz azt tárgyalja, milyennek kellene lennie a polgárrá nevelésnek, nem azt, hogy a nevelés ma hogyan és milyen tartalommal zajlik. Ráadásul a polgárrá nevelésről folyó vitát leginkább a formális vagy az iskolai oktatás elméleti és gyakorlati szakemberei uralják. Őket viszont elsősorban az foglalkoztatja, hogyan „tanítsák” az állampolgárságot.

Az európai polgári szerepekre – pontosabban az (állam)polgári szerepek európai dimenzióira – csak néhány kivételes esetben térnek ki, vagy próbálják feltárni azt a nevelés szempontjából. Viszonylag ritkán utalnak arra a tényre, hogy a nemformális nevelési keretek (pl. az ifjúsági szervezetek tevékenységei és az ifjúságsegítők által szervezett képzési programok) és az informális képzési helyzetek (pl. fiatalok mindennapi életének zenei, kortárs csoporthoz kapcsolódó, kulturális és fogyasztási élményei) mind-mind a „polgári szerepek színterei” (DECS/CIT (98) 38 rev.)³, ahol a fiatalok megélik a polgári szerepeket, és megtanulhatják, hogyan gyakorolják azt.

Először hol bátorítottak arra, hogy elgondolkodj a polgári szerepek és az európai polgári szerepek kifejezéseken és fogalmakon?

T-Kitünk ezen fejezetében néhány, a polgári szerepek témáival foglalkozó oktatási elképzelést és gyakorlatot igyekszünk bemutatni. Először a polgári szerepekre való felkészítés két olyan koncepcióját tárgyaljuk, amelyek a leggyakrabban fellelhetők az (állampolgári) nevelést megcélzó programokban Európában. Második lépésben megpróbáljuk összefoglalni a polgári szerepekre való felkészítés széles körben elfogadott célkitűzéseit, és kritikus szemmel megvizsgálni a szakirodalomban olvasható elképzeléseket és gyakorlatokat.

³ Az Európa Tanács „a demokratikus polgárrá nevelés” projektjében alkotta meg ezt a terminust. A polgárság színtereinek definíciója a következő: „...a demokratikus élet irányításának új vagy innovatív formái. Ezek a színterek állhatnak bármilyen kezdeményezésből (legyen az központi, intézményi, közösségi, helyi, városi, regionális stb.), ahol kísérletet tesznek arra, hogy meghatározzák és megvalósítsák a modern demokratikus polgári szerepek alapelveit. A szintér nem más, mint gyakorlat vagy gyakorlatrendszer, amely a polgári szerepek jelenidejű jelentését az azt támogató struktúrákkal együtt szemlélteti”.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Harmadjára a polgári szerepekre való felkészítés szempontjából Európa egészét vizsgáljuk meg, azaz európai dimenzióban vitatjuk meg a polgári szerepekre való felkészítésre vonatkozó programokat. A kritikus szemlélet itt is segít majd abban, hogy jobban értsük a felkészítés európai dimenziójával kapcsolatos jelenleg létező gyakorlatokat. Végezetül megpróbáljuk felvázolni az európai polgári szerepekre való felkészítést a mi megközelítésünkben, amely – az ebben a T-Kitben megfogalmazott európai polgári szerepek átfogó, dinamikus és összetett jellegén alapulva – tartalmaz majd néhány általános megállapítást és olyan kompetenciákat, amelyekről úgy gondoljuk, ma kulcsfontosságú szerepet játszanak az európai polgári szerepekre való felkészítésben.

Polgári szerepekre való felkészítés – közös hajtóerők és célkitűzések

Az általunk tanulmányozott szakirodalom szerint a polgári szerepekre való felkészítésnek két fő, egymástól eltérő irányzata van, amelyet a demokratikus társadalmakban az (állam)polgári szerepekkel kapcsolatos két, történelmileg meghatározó elképzelés sugalmazott. Az egyik elképzelés közösségi vagy köztársaságpárti, a második individualista irányzatként ismert. Mindkét irányzat a liberalizmus nagyobb filozófiai mozgalmából fejlődött ki.

Mindkét irányzat kialakította a maga (állam)polgári szerepekkel kapcsolatos fogalmát, amelyen keresztül meghatározzák, véleményük szerint ki a „jó polgár”, és amelynek alapján „jó polgárokat” nevelnek. Ahogy azt lentebb kifejtjük, a két irányzat polgárság-értelmezése, a „jó polgár” fogalma, valamint a „polgári szerepekre való felkészítés” célkitűzései és tartalma alapvetően eltérnek egymástól.

A polgári szerepekre való felkészítés közösségi vagy köztársaságpárti értelmezése

A közösség- vagy köztársaságpártiak elképzelése szerint a (állam)polgárság azt jelenti, hogy a polgár „egy közösség tagja, mely tagság jogi státusszal jár, amely olyan formális jogokat ad a polgárok számára, mint a törvény előtti egyenlőség, a szavazati jog, és olyan kötelezettségeket von maga után, mint az adófizetés vagy más módon való hozzájárulás a közösség szociális és gazdasági jólétéhez. A kérdés csak az, hogy ez milyen szinten biztosított a törvényben és a kormányzat által, és hogy a polgárok gyakorolják-e ezeket a formálisan létrehozott jogokat és kötelezettségeket...” (Gilbert, 1996). A polgári szerepek ezen megközelítésének legfontosabb jellemzője a közösségi tagság. A közösség tagjainak bizonyos közös értékekkel, érdekekkel és kötelezettségekkel kell rendelkezniük ahhoz, hogy közösséget alkothassanak. Ez a szemlélet az (állam)polgárságot többnek tekinti egyfajta státusznál: tevékenység, és azt gyakorolni kell. Ha az egyén nem gyakorolja saját polgári szerepeit, akkor nincs lehetősége arra, hogy polgár legyen. Az egyén a polgári szerepekkel együttjáró feladatainak teljesítésével őrzi meg közösségi identitását, és bizonyítja azt, hogy tagja ennek a közösségnek.

Ez a polgári szerep-elgondolás egyben azt is jelenti, hogy a szerepekre való felkészítésnek ismereteket, készségeket és erőforrásokat kell biztosítani az embereknek, felhatalmazva és támogatva őket ezáltal a polgári szerepek gyakorlásában, és képessé téve őket arra, hogy élhessenek a számukra nyújtott lehetőségekkel. Ugyanakkor szorgalmaznia kellene a polgársággal járó kötelezettségek betartását, és ösztönöznie a közösség által vallott értékek iránti hűséget és engedelmességet is. Ebben az elképzelésben tehát, a polgári szerepekre való felkészítésnek „biztosítani kellene, hogy a polgároknak ne csak lehetőségük legyen a szerepek gyakorlására, de valóban éljenek is ezzel a lehetőséggel” (Gilbert, 1996).

Derek Heater (1990) szerint a felkészítésnek segítenie kellene a polgárokat abban, hogy megértsék saját szerepüket, amely véleménye szerint a státusz, a hűség, a kötelezettségek és a jogok „nem első-sorban egy másik ember irányában, hanem egy elvont fogalom, az állam felé” nyilvánul meg (2. old.). Heater számára a polgári szerepeket két jellemző határozza meg: az „identitás és az erény”. Elképzelése szerint ezeknek kellene a polgári szerepekre való felkészítést szolgáló projektek középpontjában állniuk. Az identitás alapulhat a valahová tartozás érzésén, (pl. a nemzeti vagy neki hovatartozás), az (állam)polgárság viszont az identitások identitása, és „segíti a más identitások megosztó szenvedélyeinek megszelídítését” (uo. 184. old.). Heater meglátásában az olyan erények, mint az eljárási szabályok tisztelete, valamint a közösség iránti felelősségérzet és a hűség kulcsszerepet játszanak.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

E szemlélet szerint a polgári szerepekre való felkészítés céljai a következők lehetnek:

- Feltárni az emberek számára azon közösségek értékeit, amelyekhez tartoznak, és amelyeknek polgári jogaikat köszönhetik – ma ez a közösség rendszerint a nemzetállam, ezért a közösség értékei úgynevezett „nemzeti értékek”;
- Közös felelősségérzetet alakítani ki a polgároknak, ezzel elősegítve a közösség jólétét és folyamatos fejlődését;
- Az (állam)polgárság feltételeinek értelmében megismertetni az emberekkel szerepeiket, kötelezettségeiket és jogaikat;
- Megadni az emberek számára azokat az eszközöket és képességeket – pl. készségeket, szellemi forrásokat –, amelyek elősegítik a közösség iránti polgári kötelezettségeik teljesítését;
- Kialakítani az emberekben a hűséget és az engedelmisséget azon közösség felé, amely biztosította a számukra az (állam)polgárságot.

Mennyire értesz egyet ezekkel a célokkal?

A polgári szerepekre való felkészítés individualista értelmezése

Az individualisták szerint az (állam)polgárság olyan státusz, amely jogokat biztosít az egyén számára és szuverenitást saját élete felett. Ezért a politikai szféra feladata, hogy teret és biztonságot nyújtson a polgárok számára jogaik gyakorlásához. A polgárokat hagyni kell, hogy azokat a kollektív vagy egyéni érdekeket kövessék, amelyeket helyesnek tartanak, és a politikai rendelkezéseket eszerint kell meghozni. Ezek a rendelkezések viszont nagyrészt gyakorlati jellegűek. Így a politikai rendelkezések keretei között, amelyek a részvételüket segítik (például a hátrányos helyzetűek jóléte vagy különleges hozzáférések biztosítása a számukra) a polgároknak joga van a politikában való részvételre, de rajtuk múlik, hogy ebben hogyan és mikor vesznek részt. A polgár jogai közé tartozik az is, hogy a politikai inaktivitás mellett döntsön.

Az (állam)polgárság ezen koncepciójának egyik komoly előnye, hogy nem is kísérel meg definiálni, mi a „jó élet”. Az egyéni szabadságokért tehát a politikai rendszer kezekedik, az embereket pedig egyéni és kollektív érdekeik megvalósításában csak mások autonómiájának és az ezt garantáló intézményi rendelkezéseknek a kötelező tiszteletben tartása korlátozza (Oldfield, 1990 Gilbert munkájában, Demaine és Entwistle munkájában 1996).

Ez a polgárság-szemlélet azt sugallja, hogy a polgári szerepekre való felkészítésnek azokra a szabályokra és eljárásokra kell helyeznie a hangsúlyt, amelyek lehetővé teszik a politikai és más jellegű részvételt, így az emberek megtanulhatják, hogyan vehetnek részt a folyamatokban. A nevelés individualista megközelítéseiben központi szerepet játszik az olyan polgári készségek kialakítása, mint a mások jogainak megsértése nélküli konfliktuskezelés, a kormány által javasolt bizonyos lépésekkel szembeni ellenállás kifejezése, az egyén jogainak és az egyéni autonómiájának a védelme.

Ezek a megközelítések azonban nem foglalkoznak az „alapjogokkal és közös értékekkel” (Gilbert, Demaine és Entwistle dolgozatában, 1996.) vagy azzal, hogy ha az emberek elleneznek valamit, tegyenek alternatív javaslatokat a helyzet megoldására. A polgárokat tehát arra kell nevelni, hogy ha szeretnének részt venni a folyamatokban, képesek legyenek erre, és ne sértsék mások szabadságát.

E szemlélet szerint tehát a polgári szerepekre való felkészítés célkitűzései a következők:

- Ellátni az embereket azokkal az ismeretekkel és készségekkel, amelyek lehetővé teszik a számukra, hogy jogaikat maradéktalanul gyakorolhassák anélkül, hogy mások autonómiáját megsértenék;

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

- Megtanítani az embereket kifejezni az olyan lépésekkel és politikai fejleményekkel szembeni ellenállásukat, amelyek meglátásuk szerint nem szolgálják a saját vagy a társadalom egészének érdekeit;
- Ellátni az embereket a politikai szférában való részvételhez szükséges önbizalommal és kompetenciákkal azokon a kereteken belül, amelyeket a politikai szerepvállalás szabályai lehetővé tesznek;
- Ellátni az egyéneket polgári jogaik védelméhez szükséges eszközökkel.

Mennyire értesz egyet ezekkel a célokkal?

Problémák és dilemmák

Az eltérő célkitűzések azt jelentik, hogy a polgári szerepekre való felkészítés tantervi megközelítései nagy valószínűség szerint különbözni fognak egymástól, és a tantervek által hozott eredmények és a hasznosulások is eltérőek lesznek. Tartalmi szempontból a polgári szerepekre való felkészítés közösségi megközelítései azért különböznek az individualista megközelítésektől, mert azt mondják el, hogy mely értékeknek kellene összetartaniuk a közösséget, míg az individualista megközelítések ezzel nem foglalkoznak. Ezért a polgárrá nevelés közösségi megközelítése a moralizálás és az atyáskodás vádjával is illelhető. Az is a hiányosságai közé tartozik, hogy nem veszi figyelembe, hogy a mai társadalomban egy közösségen belül több, egyre inkább különböző értékrend is jelen van – az emberek más-más dolgokban hisznek, és ennek ma nyíltan hangot is adnak.

A polgárrá nevelés közösségi megközelítéseinek problémája, hogy egyetlen uralkodó értékrendet javasol, amellyel a közösségnek egészének azonosulnia kellene. Teszi ezt annak ellenére, hogy az emberek egyre inkább tudatában vannak a társadalmon belüli és az egyének közötti sokféleségnek. Így a polgári szerepekre való felkészítés közösségi megközelítése ma is azzal a problémával küzd, hogyan határozza meg a közösségi tagság feltételeit úgy, hogy közben tisztában legyen vele: ez a kirekesztés lehetőségét is magában hordozza.

A polgárrá nevelés individualista megközelítéseinek is számos hiányossága van. Ezek a megközelítések gyengének bizonyulnak akkor, amikor az általuk felvetett polgárság-értelmezésnek a hovatartozást vagy az azonosulást kellene meghatározni, hiszen kerülnek az értékeket és normákat érintő eszmecseréket. Az eljárásokra és szabályokra fektetett fokozott hangsúly eltávolíthatja az embereket az aktív polgári szerepek gondolatától. Az individualista megközelítések szeretnék ugyan kialakítani az egyénben a kritikus gondolkodás és az ellenállás képességét, de nem tanácsolják azt, hogy az egyének javasoljanak alternatív megoldásokat.

Ezek a megközelítések közös problémákkal is küzdenek. Az egyik, hogy mind a kettő úgynevezett „védelmező modell” (Hogan, Kennedy et al munkájában, 1997). Mindkét megközelítés célja, hogy a részvételhez, sőt a kritikához is lehetőségeket és készségeket adjon a polgárok kezébe. Ugyanakkor annak mértéke, hogy mennyire vehetnek részt a polgárok a kérdéses területeken, hatással van a biztosított vagy javasolt polgári szerepekre való felkészítés jellegére is. A legtöbb jelenlegi demokráciában a döntéshozatali folyamatokhoz való közvetlen hozzáférés lehetősége, azaz a politikában való részvétel lehetősége a rendszeres, de ritka választások formájában jelentkezik.

A polgárrá nevelés mindkét megközelítése szerint az egyéneket arra kell megtanítani, hogyan éljenek részvételi jogukkal és kötelességükkel. Ez persze leeredukálható arra, hogy megtanítjuk őket választani és szavazni. Ebben az esetben viszont nem tanulják meg, hogyan adjanak hangot érdekeiknek a politikai döntéshozókkal szemben, vagy hogyan javasoljanak alternatív megoldásokat az őket érintő problémákra. A pluralista demokrácia jelenlegi rendszereiben a részvételt jó dolognak tartjuk, de csak addig a mértékig, amíg az nem ássa alá a társadalmat és a politikai rendszert. Azaz a forradalmi tevékenységet egyik megközelítés sem tekinti polgári cselekedetnek.

Másodsorban mindkét megközelítés messze áll napjaink realitásaitól, különösen a fiatalokétól. A közösségi megközelítések olyan értékrendeket javasolnak, amelyek már-már kirekesztő jellegűek, így nem felelnek meg a mai társadalom és élet változatosságának. Az individualista megközelítések viszont az egyén autonómiáján túl nem javasolnak semmilyen értéket, ezért nem adnak eszközt a fiatalok kezébe ahhoz, hogy pozitív módon és társadalmilag építő jelleggel határozzák meg magukat.

A két megközelítés által javasolt nevelés nagyrészt a nyilvánosságban és a formális politikában való részvételhez próbál készségeket nyújtani.

Ezek a nevelési megközelítések nem veszik eléggé figyelembe a fiatalok önmeghatározásainak egyéb lehetséges formáit és a kulturális önkifejezésre irányuló vágyaikat. Éppen ezért nem igazán veszik számításba a fiatalok politikai elfoglaltságainak alternatívabb formáit, - például a kulturális és az identitást érintő nézeteiket, a környezetvédelmi vagy az antirasszista, a zenei és életforma mozgalmakat – így nehézséget jelent az ilyen részvételi formák civil potenciáljának megerősítése, az erre való felkészülés, az erre irányuló munka.

Harmadsorban ott a motiváció problémája. Egyik megközelítés sem tudja megválaszolni azt a kérdést, hogy az egyén hogyan lehet és maradhat motivált a polgári szerepekkel kapcsolatos feladatainak teljesítésében és jogainak gyakorlásában. A közösségi megközelítések esetén a nevelés előtt az a kihívás áll, hogy kialakítsa az egyénben a polgári kötelezettségek teljesítéséhez szükséges motivációt. Az individualista megközelítésnél a nevelés előtt álló kihívás pedig az, hogy arra motiválja az egyént, hogy saját polgári jogainak gyakorlása közben ne korlátozza mások autonómiáját vagy szabadságát. Ha ironikusan szeretnénk fogalmazni, mondhatnánk, hogy mindkét irányzat a másik érveit hívja segítségül, hogy választ találjon a motiváció problémájára. A közösségiek például az egyéni érdekeket javasolják.

Az egyén számára a polgári kötelezettségek teljesítésének haszna nagyobb annál, mintha nem teljesítené ezeket a kötelezettségeket. Az individualisták a közös értékeket és a közösségi szolidaritást nevezik meg, mint okot arra, hogy az egyén saját jogai gyakorlása közben miért ne korlátozza mások szabadságát. Ha elfogadjuk, hogy a(z) (állam)polgárság esetén is létezik a motivációs probléma, - bár a(z) (állam)polgársággal legtöbbeknek mégis könnyebb azonosulni, mint az európai vagy nemzetek közötti polgári szerepek homályos eszméjével –, akkor ebből az következik, hogy akkor is motivációs problémával állunk szemben, ha az európai polgári szerepekről beszélünk.

Hogyan motiválhatók a fiatalok az európai polgári szerepek gyakorlására?

Az alábbi táblázatban összehasonlítottuk a fent tárgyalt két megközelítés előnyeit és hátrányait:

12. ábra – A polgári szerepekre való felkészítés individualista és közösségi megközelítéseinek összehasonlító táblázata

	Előnyök	Hátrányok
Individualista	<p>A közösséghez való tartozás technikai jellegű, tehát nem értékeken alapul, ezért a kirekesztés valószínűsége kisebb</p> <p>A polgárság mint státusz jogokat, de nem kötelezettségeket ad a feladatok teljesítéséhez ahhoz, hogy az egyént polgárnak tekintse</p> <p>Képes kezelni a sokféleséget</p> <p>Lehetővé teszi a kritikus gondolkodást és a szembenállást</p>	<p>Gyenge teljesítmény nyújt az azonosulás kialakításában, hiszen semmilyen értékkel nem szolgál</p> <p>Az eljárás- és szabály-központú, ezért elidegenítő jellegű</p> <p>Nem nyújt alternatív ötleteket</p> <p>Védelmező modell</p> <p>Távol áll a fiatalok realitásától</p> <p>Motivációs probléma</p> <p>Az egyéni érdekek problémája</p>
Közösségi	<p>Felkínálja azokat az értékeket, amelyekkel azonosulni lehet</p> <p>Kialakítja a közösség iránti felelősség- és kötelességérzetet</p>	<p>Egyetlen uralkodó értékrendet javasol, amely összetartja a közösséget. Az atyáskodás, a moralizálás és a kirekesztés hibáiba esik</p> <p>Hogyan határozza meg a közösségbe való belépés feltételeit</p> <p>Engedelmességet és lojalitást kíván</p> <p>Védelmező modell</p> <p>Távol áll a fiatalok realitásától</p> <p>Motivációs probléma</p>

A fenti megközelítések mely elemeit valdod leginkább a magadénak?

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Élénk vita zajlik a polgári szerepekre való felkészítés tartalmáról. Mindkét megközelítés egy közös dilemma előtt áll, amikor megkísérli meghatározni, mi a felkészítés legjobb módja. Mindenki azt a kérdést teszi fel: önálló tárgy legyen-e az (állam)polgárrá nevelés, vagy egy átfogó nevelési prioritás és megközelítés? A polgárrá nevelés tárgykörében elérhető szakirodalom nagy része foglalkozik azzal, hogyan valósítható meg a polgári szerepekre való felkészítés egy átlagos iskola ma létező tantervének keretében, hogy különös figyelmet szentel a történelemtanításnak – beleértve a nemzeti, európai és világtörténelmet, a nyelvtanításnak – beleértve az anyanyelvet és az idegen nyelveket, modern és klasszikus nyelveket egyaránt, a kulturális tanulmányoknak, a környezettan és földrajznak, ugyanakkor világosan kijelöli a társadalmi és politikai tanulmányok sőt, a természettudományok szerepét is.

E megközelítés lényege, hogy a polgári attitűdök és a polgári szerepek gyakorlásához szükséges alapkészségek fejlesztése úgy épüljön a létező iskolai tervbe, hogy az ne menjen az oktatás általános minőségének és színvonalának rovására. A másik megközelítés, amely a polgári szerepekre való felkészítést külön tantárgynak tekinti, és amely számos különféle nevet kaphat, (pl. emberi jogok oktatása, civil oktatás, értékoktatás, (állam)polgárrá vagy demokratikus polgárrá nevelés, személyes nevelés, társadalmi nevelés és környezeti nevelés) a polgári szerepeket definiálható tudás- és készséganyagnak tekinti, amelyre az oktatási intézetek egy sor kötelező és választható kurzust is ajánlhatnak.

Arról még nem született egyezség, hogy e két megközelítés közül melyik adja át hatásosabban a fiataloknak azokat az ismereteket, készségeket és azt a motivációs szintet, amely biztosítja számukra, hogy polgárként cselekedjenek, szerepet vállaljanak a politikai és társadalmi élet fejlődésében. Bár ezt a kérdést főként a formális oktatás irodalmában tárgyalják, számtalan bizonyíték van arra, hogy ez a kérdés a nemformális képzők és képzési intézmények körében is vita tárgya.

**„Vajon önálló tantárgy legyen-e a polgári szerepekre való felkészítés,
vagy egy átfogó oktatási prioritás és megközelítés?”**

A polgári szerepekre való felkészítés európai dimenziója

Amikor a polgári szerepekre való felkészítés európai dimenziójáról esik szó, érdemes kiemelnünk azt, hogy a tudományos igényű szakirodalom ebből a szempontból teljesen világos nyelvezetet használ. Míg mi talán egy „európaiabb” megközelítést szeretnénk látni az oktatásban (ami persze lehet bármi egy kozmopolitább megközelítéstől egy az emberi jogokat a központba állító megközelítésig), a helyzet az, hogy a legtöbb nemzeti tantervben a(z) (állam)polgárrá nevelésben az európai dimenzió csak egy és újabb keletű dimenzió, amelyet – ha megemlítik egyáltalán – mellékesnek tartanak a(z) (állam)polgársággal szemben.

Az oktatókat alapvetően azért kezdte foglalkoztatni az európai dimenzió beépítése a polgári szerepekre való felkészítésbe, mert Európában élünk. A szakirodalom itt jórészt az Európai Unióra gondol. Elismert tény, hogy a közösség tág fogalom, amely jóval többet ölel fel a nemzetállam fogalmánál, hiszen a régiók átívelnek a nemzeti határokon, és az emberek egyre világosabban látják, hogy az európai és globális szinten hozott döntések közvetlenül befolyásolják mindennapi életüket, legyenek ezek a döntések anyagi jellegűek, vagy bizonyos jogok egyéni gyakorlásával, mint például a személyek szabad mozgásával kapcsolatosak.

A fenti elképzelés hiányossága, hogy az európai nemzetek polgárai is a világban élnek, és a világ eseményei és fejleményei – azaz a piacok és a gazdaságok globalizálódásával kapcsolatos események – jelentősen befolyásolják az életüket. Az UNESCO és egyéb ENSZ szervezetek minden erre irányuló törekvése ellenére nehéz lenne azt mondani, hogy a világpolgárság bármit is jelentene az emberek

többsége számára. Ezért az európai polgári szerepek ezen értelmezése többé-kevésbé figyelmen kívül hagyja a polgári szerepek globális dimenzióját és nagyrészt Euro-centrikusnak nevezhető.

Az európai intézményekben jelenleg érvényes definíciók befolyásolják az európai polgárság értelmezését, így annak oktatását is. Az Európai Unióban az európai polgárságot egészen a közelmúltig kizárólag eljárási szempontból határozták meg: olyan státusznak tekintették, amelyet minden olyan személy megkapott, aki valamely EU tagállam állampolgárságával rendelkezett, és amely bizonyos plusz jogokat is jelentett ezen állampolgárok számára, mint például az EU területén belüli mozgás szabadsága, az Európai Parlament képviselőinek közvetlen megválasztása és így tovább. Az Európa Tanácsban viszont az olyan értékek, mint az emberi jogok védelme, a pluralista demokrácia, a demokratikus stabilitás és biztonság, a társadalmi kohézió és a földrajzi Európa kulturális sokfélesége mind az európai polgárság meghatározásának részét képezték, és képezik ma is.

Ahogy azt az „Európai polgári szerepek fogalmának értelmezése napjainkban” című fejezetben részletesebben tárgyaltuk, e két megközelítés közötti különbség fogalmi és elméleti értelemben is nagyon világos. Az EU definíciójában az európai polgárság automatikusan megadott státusz mindazok számára, akik az EU egyik tagállamának állampolgárai, és további jogokat is biztosít azok számára, akik rendelkeznek ilyen állampolgársággal. Az Európa Tanács definíciója szerint az európai polgári szerep egyfajta hozzáállás vagy viselkedésmód, amely akkor jellemzi az egyént, ha átvett bizonyos értékeket (emberi jogok, demokratikus biztonság, társadalmi kohézió és jogállamiság⁴), és nemzetiségétől vagy állampolgárságától függetlenül ezen értékek szerint él. Elméletben az utóbbi definíció szerint még az állampolgársággal nem rendelkezők is lehetnek európai polgárok. A gyakorlat természetesen más mutat, hiszen egy állammal való kapcsolat, valamint az ezen kapcsolat által biztosított civil és politikai jogok hiányában a peremre szorulás gyakorlatilag elkerülhetetlen. Ezért nem meglepő, hogy a két megközelítés az oktatási programok nyelvére lefordítva jelentősen eltér egymástól.

Milyen tapasztalataid vannak az európai polgári szerepre való felkészüléssel kapcsolatban?

Az európai polgári szerepekre való felkészítés megközelítései az Európai Unióban és az Európa Tanácsban

A nemzeti tantervek tartalmát illetően a polgárrá nevelés európai dimenziója tele van fogalmi kérdésekkel. Az Európai Unióban és az EU csatlakozás előtt álló országokban a polgárrá nevelés európai dimenziója nagyrészt azt a tanítási és nevelési tudás- és képzésanyagot határozza meg, amely feltárja a jelenlegi és leendő EU polgárok számára az Európai Unió intézményi felépítését, az EU polgárság által biztosított jogokat (beleértve a szavazati jogot az európai parlamenti választásokon és - ha az EU egy másik tagállamában él - a helyi vagy helyhatósági választásokon való szavazati jogot) és az Európai Unió intézményeinek⁵ működésével kapcsolatos eljárásokat.

Más országokban, különösen az Európa Tanács több tagállamában, amelyeket egyelőre nem is tekintünk lehetséges jelentkezőknek az EU csatlakozást illetően, a hangsúly azon van, hogy közös érdekeltégeket találjunk a tágabb értelemben vett Európa polgárai között. A volt Szovjetunió országaiban és Délkelet-Európában az európai polgárság vonzó, de illuzórikus elképzelés, mivel azt az anyagi jóléttel, a mozgás szabadságával, a háborúmentességgel és az erőszakos konfliktusok hiányával azonosítják. A kollektív tudatban az EU biztonságos menedék.

Az Európa Tanács megközelítésének is megvannak a hiányosságai, hiszen számos tagállamban nincs konszenzus abban a tekintetben, hogy mik azok a történelmi és kulturális okok, amelyek ezeket az

⁴ Ha többet szeretnél megtudni az Európa Tanács értékeiről és missziójáról, látogass el a honlapjára: www.coe.int

⁵ Ha többet szeretnél megtudni az Európai Unió intézményeiről, azok szerepéről és feladatairól, kattints az EU honlapjára: <http://europa.eu/int/>

Európa és a polgári szerepek története

A polgári szerepek fogalmának értelmezései napjainkban

Lehetséges jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos jelenlegi megközelítések

A polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos nézeteink

A polgári szerepekkel kapcsolatos foratókönyvek – gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

országokat az úgynevezett európai értékekhez kötik. Az Európa Tanács megközelítésének előnye ugyanakkor az, hogy a polgárság szempontjából európainak tartott érték-alapú identitás szorgalmazásával az egyének és csoportok – státuszukra, nemzetiségükre, területre vagy történelemre való tekintet nélkül – szabadon támogathatják ezeket az értékeket. Az ilyen értékeket oktatási programok is erősíthetik, így tehát az ő számukra is adott a lehetőség, hogy európainak tekintsék magukat.

Európai szinten mind az Európa Tanács, mind az Európai Unió nevelési programjai – különös tekintettel az ifjúsági munkára – még messzebb jutottak az európai polgárság labirintusának feltérképezésében és az érték-alapú megközelítést tükröző gyakorlatok kialakításában.

Ami az oktatási terveket illeti, mind az EU, mind az Európa Tanács által kidolgozott ifjúsági programok olyan európai polgári értékeket támogatnak, amelyek felépítésükben egyszerre kínálják fel a lehetőséget és a gyakorlatot. Azokat az EU programokat, amelyek az európai polgári szerepeket támogatják, vagy amelyek a fiatalokkal való munkában felhasználják az európai polgári szerepekre való felkészítést mint megközelítést, a nemzeti – formális és nemformális – oktatás kiegészítésének tekintjük. Ezeknek a programoknak a célja, hogy egy olyan Európai Unió felépítését szorgalmazzák, amely közelebb áll a polgáraihoz, és amely fontosnak tartja, hogy jobbá tegye a területén élők életét függetlenül attól, hogy ezek az emberek uniós polgárok-e vagy sem. Az ilyen programok által szorgalmazott európai polgári szerepek gyakorlatában tehát a státusz kevésbé lényeges. Az Unió ifjúsági és oktatási programjainak folyamatos bővülése, melyek célja, hogy a csatlakozó és úgynevezett harmadik országokat is bevonják a programokba (azokat az országokat, amelyek nem EU-tagok, nem csatlakozó országok, és nem is tagjai a programnak) a jó szándék újabb bizonyítéka. Az EU-ban ilyen programokra kiemelkedő példa a Socrates, a Leonardo Da Vinci, az Erasmus, és az Ifjúság Program (valamint a Fiatalok Lendületben Program – a szerk.) – beleértve az Európai Önkéntes Szolgálat Programot⁶.

**„Az európai polgári szerepeket mind lehetőségként,
mind gyakorlatként meg kellene alkotni”**

Az Európa Tanácsban az európai polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos programok kísérleti terepet nyújtanak a magas színvonalat meghatározó új és innovatív megközelítések és gyakorlatok kidolgozásához. Ezek azok a programok, amelyeket végül a nemzeti oktatási és képzési intézmények, valamint az ifjúságpolitika szereplői átvesznek. 2003 és 2005 között az ifjúsági szektor területén a fent definiált európai polgári szerep az Európa Tanács meghatározott prioritásainak egyike. Ez a társadalom minden szintjén jelentkező ifjúsági részvétel harminc éves történetének eredménye, amelyet az a készítés motivál, hogy a fiatalok részvétele és aktív polgársága világosan meg kell, hogy jelenjen az európai szintű ifjúságpolitikában. Az Európa Tanácsban jó példa erre a Demokratikus Polgárrá Nevelési projekt, a Történelemlérvény projekt, az Ifjúsági és Sport Igazgatóság Részvétel és Demokratikus (Állam)Polgárság programja és az Európai Ifjúságsegítők Képzéséről szóló Partnerségi Megállapodás az Európai Bizottsággal⁷.

⁶ Ha többet szeretnél megtudni az európai polgárságot érintő európai uniós programokról, látogass el a következő honlapra: <http://europa.eu.int/>

⁷ Ha többet szeretnél megtudni az európai polgárságot érintő európai tanácsi programokról, látogass el a következő honlapra: www.coe.int/youth és www.coe.int

Az európai polgári szerepekre való felkészítés a gyakorlatban

Míg ebben a kiadványban lehetetlen vállalkozás lenne minden európai ország nemzeti tantervében megvizsgálni a polgárrá nevelés európai dimenziójának gyakorlatait, az európai szinten megvalósuló programok gondolatébresztők lehetnek különösen azok számára, akik az európai polgári szerepekkel kapcsolatos témákban nemformális képzéseket dolgoznak ki fiatalok számára, illetve azoknak, akik az európai polgári szerepeket megközelítésként szeretnék felhasználni munkájukban⁸.

Tartalmukat tekintve a fent említett európai szintű programok számos fontos közös jellemzővel bírnak. Érdekes, hogy különböző kiindulópontjuk és filozófiájuk ellenére, az Európai Unió és az Európa Tanács számos olyan alapértékben és kompetenciában egyetért, amelyekre az európai polgári szerepekre való felkészítésnek hangsúlyt kell fektetnie. A következő fejezetben megkísérlünk leírást adni az európai polgárrá nevelés jellemzőiről és arról, hogy milyen módon juttatják kifejezésre ezeket a jellemzőket a két intézmény programjai. E két intézmény számára a meghatározó kompetenciák négy, egymással összefüggő vonatkozás szerint csoportosíthatóak (Veldhuis, 1997)⁹:

Politikai és jogi dimenzió

Ez a dimenzió azt jelenti, hogy a nevelésnek érintenie kell a jogok gyakorlásához és a teljesítendő köteleességekhez szükséges ismereteket, attitűdöket és kompetenciákat, mindezt a polgári szerepeket meghatározó politikai és jogi rendszerek összefüggésében, legyenek ezek a rendszerek nemzeti, nemzetközi (mint az Európa Tanács) vagy nemzetek feletti (mint az Európai Unió). Ez azt jelenti, hogy az európai polgári szerepekre való felkészítésnek fel kell ölelnie a politikai és jogi rendszerek ismeretét (pl. polgári és politikai jogok, egyéb emberi jogok, polgári kötelezettségek), a rendszerekben való részvételhez szükséges készségek fejlesztését, irányukban konstruktív kritikai attitűd, a demokrácia felé kedvező szemlélet kialakítását, a demokrácia fejlődésének támogatását egyéni és kollektív tevékenységeken keresztül, valamint a közszférában, beleértve az európai közszférában való aktív részvételhez szükséges kompetenciák megteremtését.

Társadalmi dimenzió

Ez a dimenzió azt jelenti, hogy az európai polgári szerepekre való felkészítésnek foglalkoznia kell azzal, hogyan alakulnak, és milyen formát öltenek az egyének és a csoportok közötti kapcsolatok. Ebbe a dimenzióba olyan tényezők és értékek tartoznak, mint a szolidaritás és a kölcsönös tisztelet, a minden egyén társadalomban való közreműködésének értékelése, és az egyenlő esély ahhoz, hogy minden egyén hozzájárulhasson a társadalom fejlődéséhez. Nevelésre az olyan kompetenciák terén van szükség, mint a tárgyalási képességek, az empátia, az aktív tolerancia és a kölcsönös támogatás.

Gazdasági dimenzió

Bár ezt gyakran kevésbé ismerik el, a gazdaság mégis döntő szerepet játszik abban, hogy az emberek milyen mértékben cselekedhetnek polgárokként. A társadalom szegény rétegei gyakran alkotják a szakprogramok célcsoportját. Ezeknek a programoknak az a célja, hogy fejlesszék e csoportok aktív polgárokká válását. A gazdasági dimenzióban minden polgárnak el kellene jutnia az aktív részvételhez szükséges gazdasági kompetencia szintjére, amelybe beletartozik a gazdaság működésének ismerete, különös tekintettel a gazdasági élet egyre globálisabb dimenziójára, a fogyasztás szerepének felismerése a polgárság színtereinek megteremtésében, valamint a termelés és a foglalkoztatás világának ismerete. Emellett arra tanítaná a polgárokat, hogy megértsék és megpróbálják megváltoztatni azokat a gazdasági folyamatokat, amelyek kirekesztenek másokat a teljes mértékű részvételből, azaz az aktív polgárságból.

⁸ Ha többit szeretnél megtudni a nemzeti oktatási rendszerek tartalmáról és a polgári szerepekre való felkészítés oktatásban elfoglalt helyéről, kattints a következő honlapra: <http://www.ibe.unesco.org/International/Databanks/Dossiers/mainfram.htm>, amely általános információkat nyújt minden UNESCO tagállam oktatási rendszeréről.

⁹ A polgári szerepek ezen négy dimenzióját Ruud Veldhuis dolgozta ki, az „Education for Democratic Citizenship: Dimensions of Citizenship, Core Competencies, Variables and International Activities” c. művében (Strasbourg, Council of Europe, 1997, DECS/CIT (97) 23 dokumentum. Lásd a. 34-36. oldalon is.)

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Kulturális dimenzió

A kulturális dimenzióba tartozik minden készség, amely az európai polgárság által támogatott közös értékek fejlesztésével és gyakorlásával kapcsolatos. Ez olyan kulturális szempontokra vonatkozik, mint az európai és a világtörténelem, más kultúrák, népek és nyelvek ismerete. Ami azonban még fontosabb, hogy a kulturális dimenzió az európai polgári szerep belső aspektusát is jelenti, azaz egy közös örökségen belül a hovatartozás különféle, de egymást kiegészítő érzéseit, és olyan értékeket foglal magában, mint az emberi jogok egyetemlegessége, a környezetvédelem, a diszkrimináció-ellenesség és mások tisztelete.

Miközben az európai polgári szerepekre való felkészítésre vonatkozó oktatási programok a két fő forrásunk (azaz az Európa Tanács és az Európai Unió) értelmezése szerinti erős kognitív és ismeretala-
pú megközelítést feltételeznek, addig ezen oktatási programoknak a gyakorlata a két intézmény által támogatott nemformális nevelési keretekben azt mutatja, hogy ebben több rejlik a pusztán tényszerű ismereteknél.

Az európai polgári szerepekre való felkészítés „érméjének” is két oldala van, az egyik a kognitív fejlesztés, a másik az attitűdök fejlesztése. Okunk van azt hinni, hogy az európai polgári szerepekre való felkészítés „érméjének” két oldala közül az attitűd oldala fontosabb szerepet játszik az itt említett nehézségek, azaz például a motivációs probléma megoldásában.

Ebben a fejezetben azt vizsgáltuk meg, hogy más szakemberek és intézmények hogyan közelítik meg az európai polgári szerepekre való felkészítés kérdését, a következőben viszont saját elképzeléseinket tárjuk eléd.

Véleményed szerint mi a fontosabb – az attitűdök fejlesztése, vagy az ismeretek bővítése?

Az aktív európai polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos nézeteink – Hogyan csinálnánk mi?

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

A már felfedezett európai polgári szerepekkel és az arra való felkészítéssel kapcsolatban kialakított nézetek alapjaira építve a T-Kit feladata, hogy tanácsokat adjon ahhoz, hogy hogyan vihető át ez a sok elképzelés a gyakorlatba¹⁰. Ez a fejezet elsősorban arra keresi a választ, hogyan alakítsunk ki olyan felfogást és gyakorlatot, amely támogatja fogalmi keretünket. A technikák talán egyszerűek és könnyen megtanulhatók, az alkalmazásuk teszi őket összetetté. A sikerhez elengedhetetlen a tapasztalat, a gondolkodás és a megfelelő készségek (Merry és Titley, 1999).

Elképzeléseinket az ebben a kötetben kifejtett gondolatok ihlették; azaz a polgárságról kialakított nézeteink, a történelmi háttér és korunk kihívásai, a fent megfogalmazott fogalmi keretünk és a polgári szerepekre való felkészítés aspektusai. Nem egy zárt modellben gondolkodunk, és nem szeretnénk, ha te így látnád. Célunk sokkal inkább az, hogy összegyűjtsük a leglényegesebb

- általános megfontolásokat,
- alapvető képességeket és készségeket,
- valamint ismereteket,

amelyekre minden európai polgárnak szüksége van a működéshez és az aktív részvételhez. Az általunk ajánlott képzési keretek részleteinek kidolgozása és továbbfejlesztése már a T-Kit használóira vár, hiszen ti vagytok azok, akik Európa-szerte megvalósítjátok a polgári szerepekre való felkészítésre vonatkozó programokat és tevékenységeket. Emellett megpróbálunk útmutatást nyújtani a számodra, ami segít majd ezen az úton.

Elöljáróban álljon itt néhány megjegyzés. Az első a nevelési kontextussal kapcsolatos. Bár az európai polgárrá nevelés tartalmának a formális és nemformális nevelés keretei között is meg kell állnia a helyét, érdemes kiemelni azt, hogy a T-Kit tartalmát kifejezetten a nemformális szektor igényeit, főként a fiatal felnőttek iskolán kívüli nevelését szem előtt tartva állítottuk össze. Reméljük, hogy különösen hasznosnak találják majd azok, akik ezen a területen dolgoznak. Ugyanakkor abban is reménykedünk, hogy a formális oktatásban és az iskolákban dolgozó pedagógusok számára is inspirációt és gyakorlati tanácsokat tudunk nyújtani.

Másodsorban arra kérünk, tartsd szem előtt, hogy az európai polgári szerepek tartalmának bármelyik hatékony megközelítését is alkalmazod, figyelemmel kell lenned az európai polgárság fogalmának dinamikus és könnyen formálódó jellegére. Érdemes tehát egy kis teret hagyni a koncepció és a gyakorlat lehetséges megújításához. Útmutatásunk ezért általános jellegű, és ez az oka annak is, hogy kerüljük egy konkrét modell kialakítását.

Mindezt szem előtt tartva folytathatjuk utunkat. Fedezzük fel, hogyan ültethetjük ezeket a nagyszerű elképzeléseket a gyakorlatba!

Váltsuk valóra: képzések az európai polgári szerepekért

Egy projekt vagy program megvalósításához szükséges tervezés, „cselekvés” és értékelés már bizonyára ismerős a számodra. (Ebben a témában a T-Kit Projektmenedzsment című kiadványa további ismeretekkel szolgál.) Egy kis időt mégis szentelünk ezeknek a területeknek. Nem célunk viszont ezeket az elemeket egyszerűen különálló, egymás után megteendő lépésekként bemutatni. Ahogy az lentebb olvasható, az általunk javasolt, könnyen változtatható gyakorlat a folyamatos értékelést és tervezést szorgalmazza, amelynek segítségével fenntartható a rugalmasság, reagálhatunk az egyénre, az összefüggésre és a felmerülő új helyzetekre is. Ezért a három elemet egy integrált megközelítés keretein belül vizsgáljuk meg közelebbről. Ez a megközelítés egy intelligens és rugalmasan reagáló képzési gyakorlatot támogat, amely felismeri a tervezés és cselekvés folyamatos értékelésének és felülvizsgálatának szükségességét.

¹⁰ E fejezet megírásában komoly segítséget nyújtott Straker, A. (2001) Pushing at the Limits: Reconstructing Cross-Cultural Exchange in Education. Unpublished PhD thesis, The University of Newcastle upon Tyne, UK.

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Érzékeny és rugalmas gyakorlat kialakítása

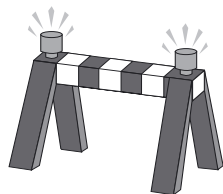
Egyre világosabbá válik majd, hogy nem kínálunk egy gyors, lépésről lépésre követhető és könnyen felhasználható receptet, illetve útmutatást az európai polgári szerepekre való felkészítéshez. Ráadásul elnézést sem kérünk ezért. Tiszteletben tartjuk a gyakorlati tudásodat, és a képességedet arra, hogy saját készségeidet és képességeidet, valamint tapasztalataidat az adott körülményeknek megfelelően alkalmazd a gyakorlatban. Ezt a megközelítést jó illusztrálják Nigel Slater, egy brit szakácskönyv-szerző szavai, aki receptmentes szakácskönyvét az alábbi útbaigazítással indítja:

Arra bátorítom az olvasót, hogy próbálja átvenni az alábbi receptek szellemiségét, majd rendelkezésre álló alapanyagok és az érzései függvényében térjen el attól, és fedezze fel: az alapanyagok és éhségünk olyan változók, amelyek nem függhetnek kőbe vésett előírásoktól. Rúgja fel a szabályokat! Kövesse saját étvágyát! (2000, 50. oldal)

Fel szeretnénk ugyanakkor hívni a figyelmed, hogy ez nem azt jelenti, hogy semmi újat nem tanulhatsz! Hisszük, hogy

- mindannyian tanulhatunk mások tapasztalataiból,
- az elméleti beszélgetések és gondolatcserék gondolkodásra és tevékenységünk megváltoztatására sarkallhatnak bennünket.

Az első szempontot az alábbi gyakorlati példákkal illusztráljuk, és reméljük, hogy ez a fejezet olyan kérdéseket és témákat vet fel, amelyekre a második szempont majd magyarázattal szolgál, és lehetővé teszi a számodra, hogy megközelítésedet a gyakorlatban finomítsd.

Adj egy kis csoportnak alapanyagokat, és jelölj ki a számukra egy olyan célcsoportot, akiknek majd főzni fognak! Beszéljétek meg ezt a metaforát (szigorúan az étkezés után!), és alkalmazzátok az olyan helyzetekre, amikor egy képzési programot vagy folyamatot kell megterveznetek egy meghatározott csoport számára!

Itt tulajdonképpen arra gondolunk, hogy az európai polgári szerepekre való felkészítés segítőjeként ötleteket kaphatsz ahhoz, hogy milyen elemeket keverhatsz össze egy sikeres kombinációvá, és mely eszközök használata vezethet a kívánt eredményre, vagy torkollhat katasztrófába. Munkád minden szakaszában az is ugyanilyen fontos, hogy használd az intelligenciádat, a készségeidet és a személyiségedet, valamint gondold át az egyes helyzetek sajátosságait. Az érzékeny és intelligens szakembert semmi sem helyettesíti.

Kiegészítésként hozzátehetjük, míg az ésszerű gondolkodás, megértés és az irányítás a siker nélkülözhetetlen kellékeinek tűnnek, a pozitív végeredmény olyan tényezőktől is függ, amelyek nem határozhatók meg ilyen egyszerűen. Ezek a tényezők az ösztön, az ízlés és az érzelem.

Meggyőződésem, hogy a recepteket élőlénynek kell tekintenünk, hagynunk kell lélegezni őket, hogy alapanyagainkhoz, hangulatunkhoz és vágyainkhoz igazodva megváltoztathassák jellegüket. (uo.)

Tekintsük ezt probléma helyett a jó gyakorlat igazi lényegének. Nem csaphatjuk be magunkat egy látszólag egyszerű és előre, lépésről lépésre megadott útvonallal, ez ugyanis csak eltörpíti az újító szellemet, az inspirációt, és az egész folyamatot megfosztja személyes jellegétől. Ehelyett egy kifejezetten személyes jellegű megközelítést javasolunk, amely a segítő készségeiből és személyes kvalitásaiból merít, így biztosítva stabil helyet ezeknek a készségeknek és kvalitásuknak az adott kontextusban. Amikor kontextusról beszélünk, a túlzottan sommás kulturális definíciók helyett sokkal konkrétabb és összetettebb helyzetre gondolunk.

A tágabb társadalmi kontextust természetesen mindenképpen meg kell értenünk, hogy ehhez tudjuk igazítani viselkedésünket és az egyes tevékenységeket. Ugyanakkor úgy véljük, ugyanilyen fontos elgondolkoznunk a mikro-összefüggések részletein is. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ne csak azt gondoljuk át, hogy a projekt melyik országban zajlik, vagy a résztvevők mely vallást gyakorolják,

hanem olyan részleteket is vegyünk fontolóra, mint a csoport tagjainak személyes készségei és tulajdonságai, vagy hogy öt perccel ezelőtt hogyan reagált az egyik résztvevő, vagy mik a projekt helyszínén szolgáló terem korlátai. Az általunk javasolt módszer lényege, hogy légy jelen a helyzetben, folyamatosan értékeld azt, valamint az adott kontextusban, időben és a kívánt eredményt szem előtt tartva a legjobbnak tűnő technikákat alkalmazd. Ne felejsük el azt sem, hogy sok függ az adott személy – például te - képességeitől, tehetségétől, ízlésétől és személyiségétől, aki koordinálja mindezt.

Már korábban is így dolgoztál? Ha nem, hogy érzed, milyen kihívásokat támaszt ez a megközelítés, és hogyan tudnád kipróbálni?

A projekt értékelése, megvalósítása és megtervezése

Ahogy már korábban is említettük, nehéz éles határvonalat húzni az értékelés és a képzési folyamat között, hiszen *a visszajelzésekre épülő munka már önmagában véve is egy értékelési folyamat*. Ez egyrészt a folyamatba beépülő visszajelzésekre épül, amelyek lehetővé teszik a kiigazításokat és módosításokat, másrészt a cselekvés tudatosabb, visszatekintő elemzésén keresztül valósul meg (Leitch és Day, 2000). Az értékelés tehát nem az a dolog, amit a projekt végén végzünk el, egy kis kellemetlenség, amelyet elviselünk a támogató kedvéért. Az értékelést nagyon fontos folyamatnak tekintjük, aminek bármilyen projekt vagy program megfogalmazódásától annak befejezéséig folyamatosan jelen kellene lennie. Éppen ezért a végrehajtásról szóló részt is az értékelés hatja majd át.

Értékelés: Mit? Hogyan? És Miért?

Az értékelés a program legösszetettebb és legtöbb kihívást támasztó eleme. Hogy színvonalas legyen, az értékelést a program szakszerűségével és érzékenységével kell végrehajtanunk, figyelembe véve a szociológiai kutatómunka fő szabályait (pl. igény szerint a titkosság biztosítását, az önkéntes részvétellel lehetőségét, az eredmények torzítását minimalizáló módszerek alkalmazását), valamint a projekt segítőinek, résztvevőinek és anyagi támogatóinak feltehetően sokféle érdekét. Ha viszont nem akarjuk, hogy az értékelési folyamat aláássa az értékelés alatt álló projekt kívánt célkitűzéseit, akkor az értékelésnek konstruktívan kell elősegítenie e célok megvalósulását.

Az értékelésnek három szintjét különíthetjük el egymástól: *a végeredmény, a hatás és a folyamat* értékelését (United States Department of Education, 2000). A végeredmény értékelése a programnak a résztvevőkre gyakorolt azonnali és közvetlen eredményeit mutatja meg. A hatás-értékelés viszont a program hosszú távon megmutatózó eredményeit és a nem várt hatásokat azonosítja. Az utolsó, a folyamat értékelése az alkalmazott módszerekre és azok kivitelezésére irányítja a figyelmet. Véleményünk szerint ideális esetben egy projekt értékelésében e három szempont azonos hangsúlyt kap.

A már általad elvégzett értékelésekben a végeredményre, a hatásra vagy a folyamatra helyezted a hangsúlyt? Legközelebb hogyan végeznél el egy kiegyensúlyozottabb értékelést?

Talán a projektszervezőkre nehezedő nyomás miatt, amely megköveteli azt, hogy munkájuk értékét külső testületeknek bizonyítsák – főleg azok számára, akiktől a támogatást remélik –, a végeredmény értékelése gyakran aránytalanul kiemelt figyelmet kap. Ezt olyan értékelési segédletek is támogatják, mint például Woolf (1999) munkája, amely szerint az értékelés csak akkor lehet hatékony, ha a projekt SMART célokat tűz ki maga elé. A SMART célok a következők: Specifikus, Mérhető, Alkalmazható, Reális és megfelelő időkeretek között Tartható.

Egyértelmű és egyszerű volta miatt ez a megközelítés igen vonzó lehet, és a SMART célok szerinti értékelésnek valóban megvan a maga a helye és értéke. Úgy érezzük azonban, hogy pusztán egy mérhető célok alapján meghatározott értékelés nem mindig szolgáltat igazságot az európai polgári szerepekre való felkészítés végeredményeiben rejlő gazdagságnak és hosszú távon jelentkező hatásának. Minden európai polgári szerepekkel kapcsolatos projekt végeredménye eltérő lesz, és a sikerük különféle folyamatoktól függ.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

A projekt folyamán nem várt eredmények nagy valószínűséggel, míg váratlan folyamatok biztosan bekövetkeznek. Az a tény, hogy vannak eredmények, amelyek nem értékelhetők könnyen, és egyáltalán nem számszerűsíthetők, nem csökkentheti a jelentőségüket. Különösen fontosnak tartjuk kiemelni azt, hogy a nevelési célokat nem korlátozhatjuk mérhető célokra csupán azért, hogy megbizonyíthassuk, elértük azokat. Egy pusztán az eredményekre vonatkozóan előre meghatározott elképzelésekre alapozott értékelés ezért aligha lehet méltányos bármely projekttel szemben.

„Akkor mire jó a SMART?”

Azt javasoljuk, hogy az értékelés mint gyakorlati elem rugalmasan reagáló folyamat legyen, és az adott projekthez igazítva az értékelést végző személy készségei, ízlése és értelmezése szerint valósuljon meg. Az értékelés épüljön etikus gyakorlatra, és végrehajtása tükrözze a kitűzött célokat. Talán még az azonnali és hosszú távú eredmények értékelésére irányuló igénynél is fontosabb az az elvárás, hogy a rugalmasan reagáló nevelési gyakorlatot a folyamatok és az eredmények folyamatos értékelése hassa át.

**„Az értékelés rugalmasan reagáló folyamat legyen,
és az adott projekthez igazítva,
az értékelést végző személy készségei, ízlése
és értelmezése szerint valósuljon meg.”**

A tény, hogy a nem várt eredmények lényegesek lehetnek, és hogy az eredmények összetettek és nem mindig kiszámíthatók vagy mérhetők, nem mentenek fel bennünket az alól, hogy már a tervezés legelső fázisaiban célokat tűzzünk ki, és elgondoljuk azon, mit szeretnénk elérni. Ugyanilyen fontos, hogy a lépésről lépésre meghatározott folyamatok nem nyújtanak garanciát a sikerre, és nem szüntetik meg annak szükségességét, hogy fontolóra vegyük, melyik megközelítést alkalmazzuk. Különösen lényeges kidolgoznunk az értékeket és elképzeléseket – ha úgy tetszik, a megközelítésünk szellemiségét vagy filozófiáját.

Idézd fel azokat a projekteredményeket, amelyeket nem láthattál/nem láttál előre!

Az alábbiakban olyan tágran értelmezett elképzeléseket mutatunk be, amelyeket véleményünk szerint a projekt végrehajtásának minden szakaszában figyelembe kell vennünk. Ezek után, azért, hogy ezt össze tudd kapcsolni a munkáddal és a tevékenységeddel, egy sor gyakorlati példa vagy „polgári szerepekkel kapcsolatos forgatókönyv”, azaz projekt következik majd, amelyek megmutatják, hogy ezeknek a projekteknek a szervezői hogyan kapcsolták össze az ötleteket és vágyakat a cselekvés valóságával.

Gondolkodás és cselekvés: miből lesznek a tettek?

Az interkulturális nevelés nem zárt program, amely állandó módosítások nélkül újra és újra megismételhető. Éppen ellenkezőleg. Nemcsak a lehetséges interkulturális tevékenységek köre nagyon széles, hanem folyamatosan fel kell tennünk azt a kérdést, hogy mit teszünk és miért. Nincs varázsszer, ami garantálhatná a sikert. (Európa Tanács, 2000)

Mielőtt továbblépnénk, hogy megvizsgáljuk azokat az elveket és elképzeléseket, amelyeket fontosnak tartunk a képzési gyakorlat kidolgozásában, szeretnénk újra emlékeztetni arra, hogy miért ezt a megközelítést alkalmazzuk. Reméljük, ez segít majd némi türelmet tanúsítani irányunkban, amikor saját gyakorlatod kialakításának kihívásaival szembesülsz!

Számos oka van annak, hogy látszólag miért nehezítjük meg a munkádat azzal, hogy nem mondjuk el néhány egyszerű lépésben azt, hogy mit tegyél. A szadizmus azonban nem tartozik ezek közé! Elsősorban úgy gondoljuk, fontos tudnod, hogy az európai polgári szerepekre való színvonalas felkészítést szolgáló képzési program megvalósításának számos különféle módja létezik. Bármilyen is az,

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

ami működik egy bizonyos segítővel és egy csoport fiatallal az egyik nap, azt soha többé nem tudjuk pontosan megismételni. A siker is sokkal több összetevőn múlik, mintsem egy előre meghatározott feltételrendszer teljesítésén, ezért előírások helyett inkább a mélyebben húzódó ötleteket vázoljuk fel azzal kapcsolatban, hogyan közelítsük meg az európai polgári szerepekre való felkészítés témaköreit.

Ahhoz, hogy egy megnyugtatóan egyszerű, lépésről lépésre megadott feltételrendszert kapjunk egy műhelymunka levezetéséhez vagy egy projekt megvalósításához, nagy a kísértés arra, hogy „darabokra” szedjünk egy sikeres projektet, aztán újra összerakjuk az elemeit, hogy ezáltal megkapjuk a siker kritériumait. Ahogy azonban a történelmi áttekintésben láthattuk, Arisztotelész arra figyelmeztet bennünket, hogy *az egész több, mint a részek összessége*, így a fenti kísérletnek nem sok értelme lenne. Az a tény például, hogy egy nemzetközi csoportban elért teljesítmény a csoport tagjai által beszélt összes nyelv felhasználásával valósult meg, befogadó jellegű gyakorlatot sejtet. Viszont előírni azt, hogy az összes ilyen nyelv használata a befogadó jellegű gyakorlat elengedhetetlen eleme, nyilvánvalóan neveltséges. Ugyanígy, az összes ilyen nyelv hasznosítása nem jelentene automatikusan befogadó gyakorlatot. Nagyon sok múlik azon, hogyan és miért teszünk úgy, ahogy.

Lényegében, egy színvonalas projekt következménye nem lehet feltétlenül magától értetődő tényező egy másik jó projektben. Ez azonban nem jelenti azt, hogy nem számít, hogyan közelítjük és tervezük meg a projektet. Inkább, ahogy Pettigrew (1986) is érvel, a gyakorlatot egy tágabb elméleti alapnak kellene vezérelnie, egy olyan alapnak, amely túlmutat a feltételek listáján.

Mennyire tudsz azonosulni ezzel a megközelítéssel?

Ezt szem előtt tartva kiemelünk néhány általános megfontolást az európai polgári szerepekre való felkészítés szempontjából.

Általános megfontolások az európai polgári szerepekre való felkészítés területén

Egy élethosszig tartó folyamat

A polgári szerepről alkotott elképzelésünk dinamikus volta folyamatos és élethosszig tartó tanulásra vonatkozó megközelítéseket tesz szükségessé az európai polgári szerepekkel összefüggő területeken. Olyan megközelítések ezek, amelyek nem hagyják figyelmen kívül a társadalmak és az egyének folyamatos változásából eredő kihívásokat.

A polgári szerep már korábban említett összetettsége és integritása előre vetíti, hogy a modern európai társadalmakban az ismeretek egyszerű átadása nem elég a szerepek hatékony fejlődéséhez.

Hogyan lehet ellátni az embereket a folyamatos, élethosszig tartó tanulás képességével?

Változatos és gondosan megválogatott tartalmak

Tartalmi szempontból a polgári szerepekre való felkészítés magában foglalhatná például a számítástechnikai képzést – mint kulcsfontosságú készséget –, amelyre a fiataloknak a technológiai modernizáció és gazdasági globalizáció feltételei között szükségük van ahhoz, hogy aktívan vehessenek részt a gazdasági és társadalmi folyamatokban. Tartalmazhatja az interkulturális kommunikációs képzést is, mint a kulturálisan, etnikailag és nyelvileg plurális társadalomban való élethez feltétlenül szükséges képességet és készségeket. Ami a képzési megközelítést illeti, az (európai) polgári szerepekről való tanulásnak mindkét esetben fel kell ölelnie a tanulók érzelmi, kognitív és gyakorlati szintjeit, hogy egyenként fejlődhessenek, és polgárként valóban aktív szerepet játszhassanak a társadalomban.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

E gondolatmenet szerint az európai polgári szerepre való felkészítés tanterve számos különféle tárgyat tartalmazhatna. Az aktív polgárrá nevelésnek nem kell kizárólagosan a „polgárságról” szólnia. Ahogy azt a polgári szerepek négydimenziós modelljénél láthattuk, e szerepek fejlődése a tudatosság szintjének emelésével és különféle tárgyak ismeretének segítségével lehetséges. E tárgyak többek között az emberi jogok Európában, a műveltség és az egészség, a kulturális örökség és a történelem, valamint a globális gazdaság ökológiai vonatkozásai.

A nemformális nevelésben minden egyes, a polgári szerepekre való felkészítésre vonatkozó program tartalmának megválasztásakor számos szempontot is fontolóra kell vennünk. Ezek egyike annak vizsgálata, hogy a formális oktatás és más oktatási szereplők milyen tárgyakat tanítanak, így a tartalmat és a megközelítéseket ennek megfelelően tudjuk kiegészíteni. Bizonyos szocio-ökonómikus összefüggésekben a számítástechnikai képzést például a formális oktatási rendszer nagyrészt elvégzi, míg másokban ezen a területen az ifjúság szervezeteknek van teendője, hogy biztosíthassák a fiatalok új technológiákhoz való hozzáférését.

Az egyes nevelési programok céljai és a tanulók sajátos képzési igényei az a két legfontosabb szempont, amelyet az európai polgár szerepei tartalmának helyénvaló megválasztásakor figyelembe kell vennünk. Az európai polgári szerepekre való felkészítés minden esetben autonóm tárgy, amely a nevelési program céljai és a tanulók sajátos képzési igényei alapján egyértelműen azonosított tartalommal (tantervvel) dolgozik.

? i Gondolj vissza arra a legutóbbi tevékenységre, amit szerveztél, és gondold át, hogyan válogattad meg a tartalmakat. Hogyan javíthatnál a tartalom megválogatásán a következő alkalommal? **? i**

Sokoldalú

Amikor az iskolák és oktatási intézmények sokoldalú megközelítéssel dolgozzák ki a polgári szerepekre való felkészítésre vonatkozó tantervüket, és az végül elkészül, hajlamosak arra, hogy felkiáltssanak: „Megvan végre! Ez az (állam)polgári nevelés!”. Ha realitásabbak lennének, ezt mondanák: „Nos, terveink és az azonosított képzési igények szerint olyan felkészítést kínálunk a polgári szerepekre való felkészüléshez, melybe beletartozik...”. Azaz a polgári szerepekre való felkészítés autonóm jellege nem mehet szembe annak szerteágazó voltával.

A polgári szerepekre való felkészítés mint sokoldalú nevelési prioritás az egyetlen ésszerű válasz az egyének, csoportok és közösségek sokféleségére, amelyet a valahová tartozás érzésével kapcsolatos fogalmi keretünk is tükröz. Ha a polgári szerepeket európai szinten vizsgáljuk, azok sokfélesége és sokoldalúsága még egyértelműbbé válik. Ez a sokoldalúság segíti elő a más nevelési prioritások, például az interkulturális tanulás, az emberi jogi nevelés és a társadalmi részvétel közötti dinamizmust és azok gyümölcsöző kölcsönhatását.

Ez a sokoldalú megközelítés nem jelenthet felszínességet, ami éppen csak érinti az egyes témákat, anélkül, hogy bármelyiket is alaposabban tárgyalná. A megfontoltan megválogatott tartalmak korábban már említett fontossága mellett néhány világosan azonosított – alább részletezett – kompetencia megerősítésének is jelentős helyet kell kapnia az európai polgári szerepekre vonatkozó nevelési programok célkitűzései között.

? i Hogyan tudnád az európai polgári szerepekre való felkészítésre vonatkozó fenti elképzelések egy részét beépíteni azokba a tevékenységekbe, amelyeket már megtervezted? **? i**

„Tanulás”-központú

Nagyon nehéz elképzelni, hogy bármilyen „tanítás” (azaz az előzetesen kidolgozott ismeretek átadása) lefedheti a polgári szerepek témakörének összetettségét és teljességét. Talán megfelelő bizonyos tények átadására, az attitűdök fejlesztésére azonban nem alkalmas. Ugyanakkor, a polgári szerepek tanításán keresztül az egyének elméleti tudást sajátítanak el, ami valószínűleg igen távol áll saját életük realitásától, és csak minimálisan járul hozzá saját polgári magatartásuk tényleges fejlődéséhez.

A polgári szerepekre való felkészítés szempontjából a tapasztalaton keresztüli tanulás az elsődleges – azaz a tudás aktív felfedezési folyamata, valamint az attitűdök és kompetenciák fejlődése – a tanítással szemben. A szerepek „megtanulása” a demokratikus értékek és attitűdök fejlődésének érzelmi szintű átéléséből, valamint az ismeretek és a kompetenciák kognitív szintű elsajátításából áll. Mindkét fajta tudás gyakorlásán és tapasztalaton keresztül sajátítható el, azaz gyakorlati szinten.

Mit gondolsz, miért tesszük fel neked ezeket a kérdéseket?

A tanulók aktív résztvevők

Az ismereteken, az attitűdökön és a készségeken és képességeken alapuló polgári szerepekre való felkészítés során elengedhetetlen, hogy a tanulót állítsuk a nevelés, a képzési módszerek és a folyamatok középpontjába. Ez egyáltalán nem új keletű gondolat, de a gyakorlatban a legtöbb formális és néhány nemformális kontextusban a pedagógiai gyakorlat előre meghatározott keretében a tanítás – és a tanárok – kapnak kiváltságos szerepet a tanulás – és a tanulók – helyett.

A tanulóknak saját tanulási folyamatuk aktív szereplőivé kellene válniuk, ahol megtanulnak együttműködni, és együtt dolgozni képzőikkel és tanuló társaikkal; mindezt úgy, hogy fejlesztik tudatosságukat, kötelezettségeik vannak, és döntéseket is hoznak.

Ennek a pedagógiai megközelítésnek a jelentősége a polgári szerepek szempontjából magától értetődő. Ha az elsajátítandó tartalom azaz „a társadalom aktív szereplőjévé válás” ellentmondásban van a tanultakkal, azaz ha a tanuló „nem aktív szereplőként vesz részt a tanulási folyamatban”, akkor a nevelési folyamat kimenetele kétséges, hiszen nincsen összefüggés a tartalom és a pedagógiai megközelítés között.

Az európai polgári szerepek szempontjából azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az emberek nem attól lesznek európai polgárok, hogy közöljük velük, európai polgároknak kellene lenniük. Az európai polgári szerep tapasztalati úton fejlődik, azaz olyan élményeket kell nyújtunk a tanulók számára, amelyek saját gondolataik és tetteik kereteinek átalakítására sarkallja őket. Az a tanulási folyamat, amelyen keresztül ez elérhető, egyszerre zajlik tudatos és tudattalan szinteken.

Tükrözi és kiegészíti az adott témát az a megközelítés, amelyet te használsz a fiatalok képzésekor és a velük való munka során?

Integrált gyakorlat

Régóta érvényes gondolat, hogy a tanulási folyamatnak és a tanulási helyzet szellemiségének ki kell fejeznie az éppen támogatott értékeket (lásd például: Allport, 1954; Fogelman, 1996). Mi azt a megközelítést támogatjuk, amelyet Albala-Bertrand (1997) módszeres teljességnek nevez. A polgári szerepekre való felkészítés iskola-rendszerű összefüggésében – írja – ennek azt kell jelentenie, hogy a tanterv minden területe, és az iskola tanítási stílusa és szervezete is tükrözi a polgári szerepekkel kapcsolatos értékeket. Ugyanez az elv átfogóbban is alkalmazható.

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Fontos, hogy a munka minden eleme figyelembe vegye a támogatott készségeket és értékeket. Például a csoportmunka stílusának sugallnia kell a tanulási eredmények jellegét. A pusztán tény, hogy a munka csoportban zajlik, nem feltétlenül jelent együttműködő csoportmunkát (Kaye, 1995). A nevelési folyamat ugyanolyan fontosnak tűnik, mint a célok. Vink (1999) úgy véli, ez különösen a nemformális szektorra igaz, hiszen ebben a tanulási környezetben kisebb a nyomás.

Hogyan érheted el, hogy a munkád és a munkakörnyezet jobban tükrözze az általad szorgalmazott készségeket és értékeket?

A részvétel-alapú pedagógiai megközelítés

A demokratikus és részvétel-alapú pedagógiai megközelítések szerepe ezért igen fontos. Értékük – mint a személyes és a kollektív fejlődés általunk irányított eszköze – alkotja a lényegét annak, amit a polgári szerepekkel kapcsolatban elsajátítani és gyakorolni kell. Éppen ezért lényeges, hogy éljünk a részvétel-alapú pedagógiák adta lehetőségekkel, és ne csak az egyének számára semmitmondó, gyakorlatias megközelítésként alkalmazzuk azokat. A részvétel-alapú pedagógiát jelentéktelennek tekinteni éppolyan helytelen, mint a tekintélyelvű pedagógia alkalmazása, ahol a módszerek pusztán eszközök a tudás egyoldalú, elfogult átadásának szolgálatában.

Az előírások vagy a felszínesség miatt mindkét esetben – a tekintélyelvű pedagógia használatakor és a részvétel-alapú pedagógia helytelen alkalmazásakor – hiányzik a tanuló és a megtanulandó dolgok, valamint a tanuló és a képző közötti valódi interakció. Ha azonban a részvétel-alapú pedagógiának minden lehetőségét kiaknázzuk, akkor az kiváltja az interakciót és számol is vele. A részvétel-alapú pedagógiai megközelítések lényege a „tanulás tárgya - tanuló” interakcióban rejlik. Ez az, ami a leginkább hozzájárulhat a polgári szerepekre való felkészítéshez.

Ez az interakció többek között a következő lépésekből áll: a tanulók érdeklődésének és előzetes tudásának felmérése, az önvezérelt tanulás, a tanultak kritikus szemlélete, a tanultak adaptálása a tanulók környezetére, további felfedezések. Szeretnénk kiemelni azt, hogy a részvétel-alapú megközelítést strukturált tanulási alkalmak és oktatási programok esetén gondosan építsük fel.

A részvétel-alapú pedagógiai megközelítések oktatási programokban való felhasználása a nemformális nevelés egyik legfontosabb jellegzetessége. Éppen ezért az intézmények és a civil ifjúsági szervezeteknek a képzési területeken szerzett gazdag pedagógiai tapasztalata - pl. olyan különféle képzési programok futtatása, amelyek lefedik a kognitív, érzelmi és gyakorlati dimenziókat, fejlesztik és megújítják a részvétel-alapú módszereket – kiemelt érték a polgári szerepekre való felkészítésben. A következő fejezetben ebből a gazdag tapasztalatból idézünk néhány nagyon jó példát.

Most, hogy már megtárgyaltuk a polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos megközelítés általános szempontjait, figyelmünket az európai polgári szerepekre való felkészítés tartalma felé szeretnénk fordítani. Megvizsgáljuk azokat a kulcsfontosságú készségeket és attitűdöket, amelyekre – nézeteink szerint – a modern és plurális európai társadalomban a polgároknak szüksége van, és amelyek fejlesztésére következőképpen az európai polgárra nevelésnek törekednie kell.

Az európai polgári szerepekhez szükséges fő kompetenciák napjainkban¹¹

Véleményünk szerint az a kompetencia, amelyre a polgároknak az európai társadalomban való aktív részvételhez szükségük van, három, egymással összefüggő területből áll. Ez az, amit az európai

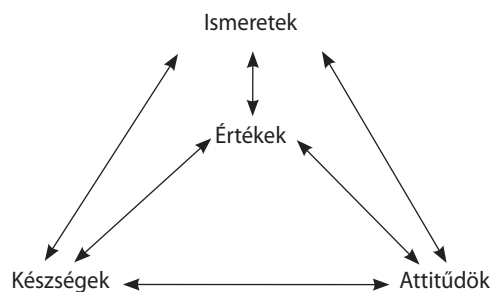
¹¹ E fejezet megírásához több tanulmányt is segítségül hívtunk, és össze is kapcsolunk azokat: International Project “What Education for What Citizenship” – What Citizenship („Milyen Oktatás milyen polgári szerep számára” – In: <http://www3.itu.int/ibe-cityed/inoeng90.html>); Curriculum and Quality Development Group “Pilot Course on European Citizenship – Curriculum Principles” (Partnership Programme between the European Union and the Council of Europe on European Youth Worker Training); Gordon H. Bell “Educating European Citizens – Citizenship Values and the European Dimension”, David Fulton Publishers, London, 1995; “Jump into Education for Democratic Citizenship”, Council of Europe Education for Democratic Citizenship Project, 1997 – 2000.

polgári szerepekre való felkészítésnek meg kell céloznia. Az európai polgári szerepekre történő felkészítésnek először is **ISMERETEKET** kell nyújtania olyan releváns témákban, mint a demokrácia, a jogok és szabadságok, a világ, Európa, a napi ügyek és a politika. Az európai polgári szerepekre való felkészítés másodsorban olyan **KÉSZSÉGEKET** kell biztosítani, mint az aktív részvétel kompetenciája vagy az interkulturális kommunikációs képességek. Végezetül, az európai polgári szerepekre való felkészítésnek olyan **ATTITÜDÖKÖN** kell dolgoznia, mint a demokrácia vagy különbözőség, és segítséget kell nyújtania a fiataloknak abban, hogy attitűdjeiket saját értékeikkel összhangban alakítsák ki. E területek mindegyikének megvan a maga politikai, szociális, kulturális és gazdasági dimenziója, és szükségszerűen számos szinten és különféle szempontokból kell kezelni azokat.

13. ábra – Az európai polgári szerepekre való felkészítés fő kompetenciái

Európai polgári szerepekre való felkészítés

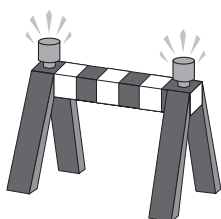

A **CÉLOK** azonosítását **ÉRTÉKEK**-nek kell meghatározniuk, mely célok az európai polgári szerepekre való felkészítés súlypontját és az azzal való állandó kapcsolatot jelentik, ahol minden dimenzió és terület értelmet nyer, és egyensúlyban van. Az európai polgári szerepekre való felkészítésnek biztosítani kell a fiatalok számára azt a lehetőséget, hogy felfedezzék saját értékeiket, identitásukat, hogy mely közösség(ek)hez tartozónak érzik magukat, és segítenie kell őket abban, hogy saját értékeik védelmének és kifejezésének aktív szereplőivé váljanak.

Amint már korábban említettük, az európai polgári szerepekre való felkészítésre vonatkozó programok konkrét célkitűzéseinek azonosítása a tanulók tanulási igényeiből kell, hogy kiinduljon.

Még ha a fent felsorolt elemek közötti interakció nem is feltétlenül lineáris, vagy található meg a gyakorlatban, később látni fogjuk, hogy kapcsolatuk mennyire összetett. Az alábbi táblázat segítségére lehet az európai polgári szerepekre való felkészítésre vonatkozó programok összeállításában.

Az a pont, ahol a nevelési folyamatot elindítjuk, programonként, sőt tanulónként is eltérő lehet. Ebben az értelemben a táblázat több irányból is olvasható, anélkül, hogy szükségszerűen az értékeknél kezdenénk, és az attitűdöknél fejeznénk be. A táblázat csak egy kísérlet arra, hogy az európai polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos programok felépítésében együtt mutassuk meg az összes, megfontolásra érdemes, különféle elemet, és a köztük lévő kapcsolatot. Arra nincs szükség, hogy egy programba minden szempontot beiktass! Használj inkább úgy, mint egy térképet vagy kiindulópontot, de ne alkalmazd előre megadott listaként, ahol minden pontot ki kell pipálnod.

Állíts össze egy tantervet, képzési tervet vagy tevékenységet az európai polgári szerepekre való felkészítés vonatkozásában!
Vázold fel, az európai polgári szerepek mely területei kapnak elsőbbséget, és magyarázd meg, miért döntöttél így!

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

14. ábra – Az európai polgári szerepek mátrixa

Értékek	Célok	Tanulási igények és szükségletek	Ismeretek	Készségek és képességek	Attitűdök
Minden ember egyenlő	Segíteni a fiataloknak abban, hogy felfedezzék saját érték- orientációjukat, személyes identitásukat és az általuk választott közösségekhez való tartozásuk érzését.	Azonosítani egyéni értékeinket, és megérteni, honnan származ- nak ezek. Megérteni hovatartozásunk érzéseit és azonosulásainkat a közösségekkel.	Emberi jogok (egyetemesség, jogok, az emberi jogokat védő jogi mechanizmusok, az egyének szerepe az emberi jogok és az emberi jogok védelmét biztosí- tó kultúra megteremtésében)	Felhalmozottság és résztétel (mások motiválása és felhatal- mazása, az irányítás átruházása) A közösség fejlődése (a közösségekkel együtt dolgozva segíteni azokat egy fenntarthatóbb, békés és élhető környezet kialakítá- sában) A társadalmi és politikai konfliktusok erőszakmentes megoldása (a konfliktus átalakításának erőszakmentes megközelítései, a csoportmunka és az együtt- működés, problémamegoldás, aktív figyelem és kommuni- káció)	Toleráns a többértelműség- gel szemben Határozott Elhatárolódik a társadalmi szerepektől Tisztelt a (kulturális és társa- dalmi) különbözőséget Szolidáris Bizakodó és őszinte Nyitott Tisztelt a környezetet
Emberi jogok					
Szolidaritás					
Pluralizmus (pl. kulturális, társadalmi, politikai)	Segíteni a fiataloknak abban, hogy saját értékeik védél- mének és kifejezésének aktív szereplőivé váljanak.	Megérteni, értékeink hol találkoznak más személyek, a közösségeink és a társadalom egészének értékeivel. Szeret tenni arra a képességre, hogy anélkül adjunk hangot értékeinknek, hogy másokat elnyomnánk.	Környezet (tisztában lenni az ember és a környezet kölcsönös egymás- ra utaltságával, hogyan óvjuk a természetet mindennapi életünkben) Globális megfontolások (pl. fejlődés, szegénység) Kulturális sokszínűség (tisztában lenni a kulturális különbözőségekkel, a vélemé- nyek és az érdekek pluralizmu- sával) Demokrácia (tisztában lenni azzal, hogyan működnek a demokratikus rend- szerek, és megismerni azokat a normákat, amelyek szabályozzák a demokratikus rendszerek működését (jogi keretek és működési mechanizmusok)		
Felelősségteljes környezettudatosság					
Önmagunk és embertársaink valódi tisztelete					
Fenntartható emberi fejlődés					
Kölcsönös egymásrautaltság					

Értékek	Célok	Tanulási igények és szükségletek	Ismeretek	Készségek és képességek	Attitűdök
Demokrácia A jogállam tisztelete Erőszakmentesség és béke Szabadság	Fejleszteni a fiatalok civil, politikai és társadalmi tudatosságát és kompetenciáját Európában, hogy a helyi, a regionális, ill. területi, nemzeti és európai társadalom aktív szereplőivé válhassanak.	Szert tenni arra a képességre, hogy közvetlen környezetünkben jól tájékozódjunk, és eligazodjunk a civil, politikai és társadalmi életben, és tisztában legyünk saját szerepünkkel az országunkban, Európában és a világban.	Emberi jogok A polgárok jogai és szabadságai (fő nyilatkozatok, egyezmények és jogi eszközök, amelyek meghatározzák ezeket a jogokat és szabadságokat) Civil társadalom (tisztában lenni a civil társadalom szerepével és az aktív részvétel fontosságával) Globalizáció (mi az, hogyan működik, milyen hatást gyakorol a polgárok életére, Európa szerepe a világban) Napi ügyek (milyen hírek hallhatók Európáról és a világról, mit gondolnak a különböző felfogású emberek a napi ügyekről) Európai és nemzeti politika (leíró és elméleti politika, társadalmi változások a különböző országokban és Európában) Béke és konfliktus (Mi a konfliktus, honnan ered, hogyan fokozódik, mi a kapcsolata a hatalommal, stb.) Európai ismeretek (pl. különböző kultúrák és vallások, különböző politikai rendszerek, Európa és történelme, európai jog és gazdaság)	Képviselet (önszervezés, lobbizás, prezentációs készségek, politikai és társadalmi autonómia) Változás-menedzsment (személyek és csoportok felhatalmazása, elemzési készségek, kritikus és érvelő gondolkodás, értékelés, tárgyalástechnika, probléma-megoldó demokratikus vezetés, csapatmunka és együttműködés) Globális kommunikáció (új számítástechnikai megoldások, idegen nyelvek, interkulturális kompetencia).	Megértést tanúsít, és érzékenyen reagál a különféle igényekre Vállalja a felelősséget a saját cselekedeteiért és annak következményekéért Szenvedélyes és határozott Posztívan viszonyul a demokráciához, aktív részvétel, társadalmi változás

Európa és a polgári szerepek története

A polgári szerepek fogalmának értelmezései napjainkban

Lehetséges jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos jelenlegi megközelítések

A polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos nézeteink

A polgári szerepekkel kapcsolatos forráskönyvek – gyakorlati példák

A polgári szerepekkel kapcsolatos forgatókönyvek – Gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Az előző fejezetben feltártuk, hogy véleményünk szerint hogyan kellene kialakítanod az európai polgári szerepekre való felkészítés megközelítését. Most megnézzük, hogyan kapcsolható ez a sok ötlet a gyakorlathoz.

A következő oldalakon az európai polgári szerepekre való felkészítésre vonatkozó létező tapasztalatokból sorolunk fel példákat. Ezzel a fejezettel az a célunk, hogy további segítséget nyújtsunk számodra, a gyakorlati szakember számára ahhoz, hogy elgondolkodhass azon, milyen típusú tevékenységeket szervezz, milyen típusú megközelítést használj, és milyen technikákat alkalmazz majd munkád során. Egy sor forgatókönyv bemutatása segítségével azzal a céllal nyújtunk információt, példákat és felfedezéseket, hogy gondolatokat ébresszünk benned, segítsünk saját tudatos gyakorlatod továbbfejlesztésében és megerősítésében.

Az itt leírt példákat különféle projekteket megvalósító szakemberektől gyűjtöttük össze Európából. A projektek közül néhányat kifejezetten az európai polgári szerepekre való felkészítés szellemében valósítottak meg; míg más projektek más témákra koncentráltak, vagy más megközelítést alkalmaztak, ezek azonban mégis ugyanolyan súlyal járultak hozzá a területhez. A példákban szereplő projekteket szándékosan nem csoportosítottuk típus szerint. Arra kérünk, olvasd át az összes példát, mert úgy gondoljuk, minden egyes projektben találsz majd olyan szempontot, amelyet lényegesnek tarthatsz.

Azt is megpróbáljuk bemutatni, milyen sokféle tevékenység valósítható meg az európai polgári szerepekre való felkészítés égíse alatt. A példákat jól működő projektekből merítettük: egyénnel vagy nagy csoportokban; különböző témákat felölelve; a művészet vagy a sportok segítségével; helyi és nemzetközi szinten; és nagyon különböző emberekkel, beleértve az életkorukat, a képességeiket, a társadalmi, vallási vagy kulturális háttérüket. E sokféle projektet ugyanilyen sokféle szervezet valósította meg: helyiek, országosak és nemzetközies, kormányzatiak és civilek, kisebbek és nagyobbak, fizetett és önkéntes stábbal működők.

Az egyértelmű, hogy az európai polgári szerepekre való felkészítés egészen különböző módokon, számos különböző emberrel és nagyon is eltérő összefüggésekben végezhető. Foglalkozhatunk vele közvetve és közvetlenül, formális és nemformális környezetben egyaránt. Az európai polgári szerepekre való felkészítés során számos egyéb eszköz áll rendelkezésre, ezért a példákat a teljesség igénye nélkül, inkább illusztráló jelleggel választottuk ki. Ahogy például a forrásokat tárgyaló fejezetben is látni fogod, rengeteg igen sikeres projekt épül az elektronikus kommunikáció témájára. Reméljük, ezzel is be tudjuk mutatni, hogyan alkalmazták ezek a projektek eltérő összefüggésekben az egyes ötleteket, és ez arra inspirál majd, hogy igényeidnek megfelelően átvedd és felhasználj mindazt, amit megtanultál ebből a T-Kit-ből.

Reméljük, a következő magyarázat segíti majd a példák közötti tájékozódást. A tevékenységeket nem írjuk le; ehelyett az alapötleteket (kiindulópontokat) és a legfontosabb elemeket mutatjuk be. Megpróbáltunk azonban olyan keretet adni, amely a projektet és a helyi kontextust tágabb összefüggésben is megmutatja. A forgatókönyv a projekt címe alatt olvasható. A szervezet nevét, elérhetőségeit és tevékenységi körének rövid leírását is megadtuk.

A projekt egy-két fontos aspektusát vagy alkotóelemét részletesen is bemutatjuk az adott összefüggésben és a végrehajtás környezetében. A projekt szervezői a T-Kit elméletibb tartalmához kapcsolódva magyarázzák el, hogyan és miért tettek meg bizonyos lépéseket, kérdéseket tesznek fel, és bocsátanak vitára. Minden egyes forgatókönyvet az adott példához kapcsolódó kérdésekkel, Vitatémák címmel zárunk. Ezeket a kérdéseket érdemes szem előtt tartanunk az európai polgári szerepekre való felkészítés programjának tervezésekor, végrehajtásakor és értékelésekor. Ezzel szeretnénk segíteni neked mint szakembernek kialakítani saját, rugalmasan formálható és intelligens gyakorlatodat, mely gyakorlat átfogó, összetett és dinamikus fogalomként kezeli az európai polgári szerep eszméjét. A T-Kit végén, a források felsorolásánál további gyakorlatok és technikák lelőhelyeit is megtalálod.

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Olvasáskor elemezz néhány példát a fenti fogalmi keret kategóriái és a kulcsfontosságú kompetenciák alapján! Mely terület(ek)re és kompetenciákra helyezi a tevékenység a hangsúlyt? Mit tanulhatsz az ő tapasztalatukból?

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

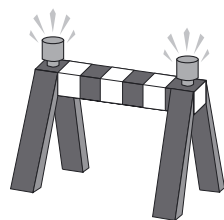
Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Alakítsunk kis csoportokat. Minden csoport válasszon ki egyet az alábbi példák közül, és elemezze azt a fogalmi keret elemei és a kulcsfontosságú kompetenciák alapján. Gondolkodjunk el azon is, hogy milyen mértékben volt a tevékenység példa a rugalmasan alakítható gyakorlatra – és szempont volt-e ez?

<p>Nyilvános eszmecsere és hálózati munka</p>	<p>Association of Disabled Students (ADS)</p> <p>Dimitrija Marinkoviča 511 000 Beograd Yugoslavia Tel: +381 11 496 409 Fax: +381 11 497 409 Email: office@asdsyu.org Kapcsolattartó: Vladimir Čuk</p>
<p>A belgrádi központtal működő Association of Disabled Students (Fogyatékkal Élő Diákok Egyesülete) a fogyatékkal élő fiatalokat támogatja jogaikért való küzdelmükben.</p>	

2001 márciusa és júniusa között az Egyesület több helyi szervezettel együttműködve nyilvános eszmecsere-sorozatot indított Szerbia hat városában. Fő célkitűzésük az volt, hogy a fogyatékkal élő fiataloknak lehetőséget biztosítsanak arra, hogy a nyilvánosság előtt beszélhessenek attitűdjeikről, problémáikról, és lehetséges megoldásokat találjanak ezekre a helyi közösségen belül. A szervezők azt is remélték, hogy a fogyatékoság szempontjából hasonlíthatják össze az egyes helyi társadalmi helyzeteket az országban.

Szerbia jelenlegi társadalmi és politikai környezetében a projekt előtt álló kihívás nagyrészt a jövőbeni kampányok és akciók elindításához szükséges infrastruktúra kiépítése, valamint a polgári szerepek eszméjének bemutatására alkalmas eszközök megkeresése volt.

Napjaink politikai változásai és a háborús kormány bukása világossá tette, hogy a fogyatékkal élők helyzetének súlyosságával már egy évtizede senki sem foglalkozik. Az önkormányzatok ennek ellenére a növekvő problémák, a szűkös anyagi háttér és a nem megfelelő információk miatt egyetlen lényegi lépést sem tesznek a fogyatékkal élők helyzetének javítására.

Minden területen vannak fogyatékkal élőket segítő szervezetek, ezeket azonban az orvosi szempontok szerint hívták életre és kategorizálták. Bár vannak formális és informális testületek, amelyek helyi szinten koordinálják ezen szervezetek tevékenységeit, az együttműködés a legtöbb esetben csak szavakban valósul meg. Ráadásul a civil szervezetekkel való kapcsolat igen esetleges, és a legtöbbször semmi látszatja nincs. Ez részben az előző kormány hozzáállásának, a fogyatékkal élők az államtól való korábbi függésének és általában annak köszönhető, hogy a civil szektornak nem igazán vannak hagyományai.

Az európai polgárt mint kifejezést Szerbiában az emberi jogok „szemüvegén” keresztül kell vizsgálnunk. Bár a politikai rendszer nemrég megváltozott, és a helyzet javulóban van, a mindennapi élet bizonyos problémás területeit még nem igazán érintették a változások. Ez különösen igaz a fogyatékkal élők jogaira. Gondolunk itt a fizikai és strukturális akadályokra, a homályos jogi szabályozásokra, az alacsony szintű foglalkoztatottságra, a minőségi oktatáshoz nem megfelelő feltételekre, és végül, de nem utolsósorban a fogyatékkal élőkkel szembeni társadalmi előítéletek erőteljes hatására. A problémák mértéke és köre, amelyekkel a fogyatékkal élők Szerbiában nap, mint nap szembesülnek, és kielégítetlen alapvető emberi szükségleteik lehetetlenné teszik a más európai országokkal való összehasonlítást. Ez egyben azt is jelenti, hogy ezeket a kérdéseket szinte lehetetlen közvetlenül és nyíltan kezelni. A program ezért szinte rejtve jelenítette meg az európai polgári szerepek ideáját, hogy így dolgozhassunk a fogyatékkal élők emberi jogainak alapvető tiszteletéért, és megoldási módokat találhassunk a problémáikra.

A fenti összefüggésrendszer azt jelentette, hogy olyan, igen sajátos megközelítésre volt szükség, amely a polgári szerepek fogalmát úgymond becsempészte a köztudatba.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

A fogyatékkal élők szükségleteit és jogait többek között főleg azért hagyják figyelmen kívül, mert az ezzel a célcsoporttal dolgozó szervezetek közötti kommunikáció és együttműködés színvonala igen alacsony. Ez a projekt tette meg az első lépést az ilyen szervezetek közötti egység megteremtéséért és a különbségek leküzdéséért. Miután partnereket találtunk a helyi civil szervezetek és a magánérdeklődők között, együtt nagyobb nyomást tudtunk kifejteni a helyi hatóságokra, hogy azok elkötelezzék magukat a helyi problémák megoldása iránt, és az európai mércének megfelelően teremtsék meg a fogyatékkal élők jogai és szükségletei tiszteletben tartásának (elő)feltételeit.

Először Belgrádban, Nisben és Novi Sadban (Újvidéken), Szerbia legnagyobb városaiban rendeztünk nyilvános beszélgetéseket, ezzel lefedtük a központi, a déli és vojvodinai (vajdasági) északi régiót. Az eszmecsereket kisebb városokban, Krusevacban, Kragujevacban és Subotican (Szabadkán) úgy folytattuk, hogy figyelembe vettük azok földrajzi és egyéb sajátosságait, beleértve például a gazdasági helyzetet, a menekülteket, a társadalom nemzetiségi összetételét és az életszínvonalat.

Miután kiválasztottuk azokat a helyszíneket, ahol a programot végre szeretnénk volna hajtani, ADS csapatunk helyi partnereket keresett, akik segítségünkre lehetnek a nyilvános beszélgetések megszervezésében, és magát az ötletet is támogatták. A projekt lépései igen hasonlóak voltak az egyes helyi közösségekben:

- Kiépítettük a kommunikációt a fogyatékkal élők problémáival foglalkozó helyi szervezetekkel és másokkal, akik érdeklődtek az együttműködés iránt.
- Terepmunkát végeztünk és találkozót tartottunk a helyi szervezetek, a média, a helyi hatóságok képviselőivel és más érdeklődőkkel, akik minden lehetséges támogatást megadtak a helyi nyilvános beszélgetések megszervezéséhez.
- Meghatároztuk a nyilvános beszélgetés helyi közösségből származó résztvevőit, és körvonalaztuk a beszélgetés fő témáját.
- Az előzetes találkozók után néhány héttel a helyi partnerekkel együttműködve megszerveztük a beszélgetéseket.
- A találkozókra és a beszélgetésekre megállapodtunk a helyi szervezetek közötti együttműködés alapjaiban, azonosítottuk a fogyatékkal élőket érintő legégetőbb helyi problémákat, és a megoldásukhoz vezető lehetséges lépéseket.
- A beszélgetések után néhány héttel az ADS csapatunk a projekt keretén belül újra felkereste az egyes városokat, és találkozókra keresztül fokoztuk a projekt hatását.
- A projektet követően az ADS csapatunk az együttműködés megerősítése és a helyi szervezetek támogatása érdekében tevékenységeket szervezett a projektben érintett területeken. Négy városban különféle csoportokkal pszichológiai workshopokat rendeztünk, – a workshopok csoportjai különböző típusú fogyatékkal élő és nem fogyatékos résztvevőkből álltak. Emellett az összes város részt vett egy napjainkban lezárult média-kampányban.

Úgy tűnik, a nyilvános beszélgetéssorozatnak hosszú távú hatásai is vannak, hiszen Kragujevacban nemrég új ADS irodát hoztak létre. Az ADS tevékenységeit a jövőben Belgrádon túlra koncentrálja, hogy az Egyesület alapötlete és működési módja még több teret nyerjen. Ez lehetővé tenné olyan, országos szintű projektek megszervezését, melyek hatása túlmutat mindazon, ami eddig lehetséges volt.

Vitatémák

- Hogyan kombináljuk a fogyatékkal élő tanulók szükséglet-elemzését és a kommunikáció (ismételt) kiépítését e marginalizált csoport és a társadalom/közösség között?
- Külső kényszer alkalmazása helyett együttműködés a helyi partnerekkel és szervezetekkel
- Láthatóan foglalkozni egy adott kérdéssel, de ezen keresztül tágabb/mélyebb értelemben érinteni a polgári szerepek témaköreit
- Hosszú távú folyamat- és tevékenységtervezés, utókövetés
- A megfelelő ütemű és szintű munkavégzés, lépésenként haladva nagyobb célok megvalósítása felé

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
fogatókönyvek –
gyakorlati példák

A polgári szerepek egyik megközelítése

A Beavers Arts egy angliai, észak-staffordshire-i székhelyű művészeti és oktatási célú karitatív szervezet. Célja, hogy a kulturális demokráciához hozzájáruló tevékenységeken keresztül fenntartsa, fejlessze és gazdagítsa az egyének és csoportok életét, ezért a projekteket különböző helyszíneken, különféle csoportokkal valósítja meg. Jelenlegi projektjei a menedékjogot kérőkre, a menekültekre és azokra a fiatalokra összpontosítanak, akiket a társadalomból való kirekesztés veszélye fenyeget. A projektek többek között gyakorlatba átültethető készségekre; a közös történelem és a személyes történetek feltárására; közösségi események és ünnepek szervezésére; könyvek, kiállítások és videóanyagok készítésére helyezi a hangsúlyt. Mindenekelőtt csoportmunkát, képzési projekteket, zenét, fényképezést, szavakat, falfestményeket, transzparenszeket, visszaemlékezéseken alapuló és kulturális cseréket alkalmaznak az emberek közötti tolerancia, kommunikáció és együttműködés szorgalmazása érdekében. Ablakokon át címmel nemzetközi ifjúsági cserét rendeztek együttműködésben olasz partnerükkel a L'Arvicolával.

Beavers Arts

16-19 Barracks Square
Barracks Road
Newcastle under Lyme
Staffordshire ST5 1LG
England
Tel: + 44 (0)1782 717 326
Fax: + 44 (0)1782 717 190
Email: beaversarts@aol.com
Kapcsolattartó: Gill Gill

A Beavers Arts' munkájának középpontjában polgári szerep-értelmezésük áll:

A polgári szerepről alkotott elképzelésünk messze áll a nemzetiség, a hazaszeretet, sőt az európaiság kérdésétől is; a mi tevékenységünk olyan folyamat, amely az egyénből indul ki, felvázolja állásfoglalásának jellegét, és ebből próbál felépíteni valami olyasmit, ami elég lényegi ahhoz, hogy az egyén végül újradefiniálja személyes határait. Munkánk célja annak a jó öreg ideának a megvalósítása, hogy világpolgárokat neveljünk; ezzel a célkitűzéssel lelki szemeink előtt érkezünk a kezdetekhez – az egyén határaihoz, amit mindenki maga rajzol meg.

Ahelyett, hogy az (állam)polgárságot feltétel-, szabály- vagy kötelezettségrendszernek tekintenénk, úgy gondoljuk, fontosabb, ha arra kérjük az embereket, hogy vizsgálják meg a köztük és a környezetükben lévők közötti kapcsolatok jellegét, még akkor is, ha közvetlen kapcsolatról nem beszélhetünk. Az önbecsülés és a mások felé nyitott, bizakodó és rugalmas hozzáállás kombinációjából nagy valószínűséggel pozitív tettek, másokat is számításba vevő gondolkodásmód és „jó polgár” születik.

Mindannyian megrajzoljuk azokat a határokat, amelyeken belül saját érdekeinket érzékeljük; a leginkább elnyomott és legyőzött embereknek viszont arra sincs mindig lehetőségük, hogy bármiféle határt rajzoljanak. Azok számára, akik alig hisznek másokban, ez a határ olyannyira leszűkülhet, hogy csak „én és a partnerem” vagy „én és a családom” vagy csak az „én” tartozik bele. Az élethelyzetek ráadásul változnak, a határok átalakulnak, az identitások más formát öltenek. Vannak fiatalok – és tulajdonképpen felnőttek is –, akik határaikat kiterjesztik a környékre, egy bandára, vagy alcsoportra, ami nem igazán világos a kívülállók számára; egy városra, régióra, etnikai, faji vagy vallási identitásra; egy nemzetre, akár van állama ennek a nemzetnek, akár nincs.

Az emberek bizonyos fokú elkötelezettséget éreznek azok iránt, akik a személyes határaikon – azaz a megrajzolt vonalakon – belül vannak. Ez azt jelenti, hogy minimum kedvezőbben bánnak azokkal, akik a határokon belül vannak, mint azokkal, akik kívül esnek rajtuk. Szélsőséges esetben – túl sokan is – kigúnyolják, megtámadják, vagy akár meg is ölik azokat, akik a maguk által megállapított határokon kívül esnek, vagy képesek meghalni azért a csoportért, amelyen belül elhelyezik magukat.

A mi feladatunk azzal kezdődik, hogy az embereknek arra a velük született képességére építünk, hogy pozitívan gondolnak azokra, és jóindulatúan viselkednek azokkal, akik a határaikon belül vannak, aztán arra bátorítjuk őket, hogy horizontjukat kitágítsák – azaz tekintsenek túl önmagukon, vagy a családjukon, a baráti körükön, és úgy tekintsenek másokra, mint akik a határaikon belül vannak, nem azokon kívül. Ez a folyamat többé-kevésbé végtelen, hiszen mindig lesznek új csoportok, akik kihívást jelentenek a számunkra.

Szimbolikus értelemben a feladatunk egyszerű, de messzire mutató: az „én”-t szeretnénk helyettesíteni a „mi”-vel, így folyamatosan kitolva a „mi” és az „ők” közötti feltételezett határokat. Az iszlám és a keresztény teológiák, sőt bizonyos politikai hagyományok elméletben erősen támogatják ezt a folyamatot – bár a gyakorlatban a vallási és a politikai lojalitás határokat húz, ahelyett, hogy eltörölné azokat. Az eltérő háttérű fiatalokkal és különféle hitbéli rendszerekkel úgy dolgozunk együtt, hogy tulajdonképpen két irányba tartunk egyszerre: az ént kreatív önkifejezésen keresztül megerősítjük, és ezzel párhuzamosan bizalmat alakítunk ki mások iránt, méghozzá az adott egyénekkel történő interakción keresztül.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Megnyugtathatjuk az olvasót, hogy napi munkánk kifejezetten prózai – dobolunk, játszunk, együttműködünk, eszünk, megyünk. Ez azonban nem minden. A varázslat – ami a cselekvés földhözragadtságát a megváltoztatott realitás tündöklő céljává változtatja, az nem más, mint a teljes odafigyelés – az a buddhista tanok szerinti állapot, amikor valaki teljes elméjével tudatosan vesz részt valamiben. Mi a szerint cselekszünk, amit megfigyeltünk. Nincs terv, nincs térkép, csak az észrevétel...

Kevesebb beszéd, több tánc...

Most egy olyan gyakorlatot mutatunk be, amit magunk is gyakran használunk, és táncparkett-gyakorlatnak neveztünk el. Ebben az esetben egy kéthetes, performance-alapú nemzetközi csere - az „Ablakokon át” első közös gyakorlata volt. A csoport minden szempontból roppant sokszínű volt, néhány igen érzékeny, önbizalom-hiányos küszködő fiatalal.

A szemkontaktus ötletét szerettük volna bevezetni, azt, hogy nézzünk másokra. Ez egyszerre szól az önbizalom erősítéséről és arról, hogy előadóként magabiztosnak tűnjünk, ami két külön dolog. Azt is meg szerettük volna mutatni, hogy magából a csoportból is nyerhető erő. Ezt egyébként is gyakran tesszük: ránézünk a saját csoportunkba tartozó emberekre.

A gyakorlat az ismerős, demokratikus módszerrel indul: a körrel. A csoport minden tagjának lehetősége van belépni a körbe, ott jelen lenni (azaz belépni az előadótérbe), megállni, minden egyes csoporttag szemébe nézni, aztán kimondani a saját nevét, végül felvenni az előző, semleges helyét a körben. A gyakorlat során így mindenki felveszi a színész és a közönség szerepét is.

Ez alkalommal szándékosan hagytuk, hogy az emberek a maguk tempójában dolgozzanak, azaz nem mentünk végig a körön, ahogy azt általában szoktuk. Sőt, körbepillantottam, és így szóltam: „hát, erre igazán nem kérhetem őket”. Egyszerűen csak vedd át a csoport pillanatnyi hangulatát, és eszerint változtass a terveiden.

Egész sor, ehhez hasonló mintára épülő gyakorlatunk van. Az ilyen gyakorlatok egyik fő szempontja, hogy kialakítsuk a befogadottság érzését. Ez már benne van abban, hogy körben dolgozunk; különösen abban, ahogy másokhoz viszonyulunk: ahogy a közönségre nézünk, és elfogadjuk az ő tekintetüket magunkon, nagyon fontos.

Egy pillanatig sem szeretnénk elhítni senkivel, hogy egy csoport körbe terelése, és egy egyszerű gyakorlat elvégzése elég ahhoz, hogy új fényben lássák egymást, és tisztelettel viszonyuljanak egymáshoz. Meggyőződésünk ugyanakkor, hogy az ilyen gyakorlatok igen jelentős változásokat indítanak meg egy bizalommal teli és nyugodt környezetet biztosító projekt keretein belül, amely lépésről lépésre épít a folyamatokra és a készségekre, valamint képességekre.

Végzőként egy figyelmeztetés: a gyakorlat szerkezete megtévesztően egyszerű, a végrehajtási folyamat azonban számos összetett és állandóan változó tényezőre érzékenyen reagált, ami erre az egyedi esetre volt érvényes. Ha ugyanezt a gyakorlatot ugyanezzel a csoporttal, ugyanebben a teremben akár másnap végezzük el, nem lenne ugyanaz.

Vitatémák

- A „mit” helyett a „hogyan”
- Ott dolgozni az emberekkel, ahol éppen vannak
- Demokratikus munka
- Készségek kiépítése
- A csoportra való rugalmas reagálás
- Egyszerű technikák – nagy ideák
- Felfedezés és önfejlesztés

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Itt jön Málta (Dél- és Észak-Európa találkozik)

A Euromeet-et 2001-ben alapította egy korábbi ifjúsági csere néhány résztvevője. A Euromeet civil szervezet, amely nem kap állami támogatást, de a helyi önkormányzat egyik ifjúságsegítője rész munkaidős segítséget nyújt a számukra. A svédországi Husum székhelyű szervezet célja lehetővé tenni a régióban élő fiatalok számára a nemzetközi ifjúsági cserékben való részvételt, és Husumot nemzetközi találkozóhellyé tenni. A szervezet jelenlegi 30 tagja cseréket tervez, kapcsolatokat épít, kurzusokon vesz részt, és széles körű mutató munkát végez az európai tudatosság növelésében.

Euromeet

Euromeet, Billsta 1308A S-894 91 Själevad
Tel: + 46 660 26 51 22,
+ 46 70 671 28 90
Fax: + 46 660 26 51 22
E-mail: euromeet@yahoo.se or
bensod@hotmail.com
Kapcsolattartó: Bengt Söderlind

Ez a projekt, a Euromeet három legutóbbi cseréjének egyike majdnem 40 svéd és máltai fiatalot hozott össze. Célunk az volt, hogy összevessük a kontinens északi és déli feléből érkező fiatalok közötti különbségeket és azonosságokat, és ráébredszük a résztvevőket a kulturális sokszínűség gazdagságára és erejére. A témánk a fiatalok és a szabadidejük volt.

Mindkét csoport még otthon kezdte meg a projektet, beszélgetéseket terveztek olyan témákban, mint az iskola, az ifjúsági szervezetek, a szabadidő stb. Csak egy vázlatos programot állítottunk össze, amit aztán mindenki megnézett, és segíttet finomítani. Miután a máltai csoport megérkezett, gyakorlatilag minden időt együtt töltöttünk. Az első este kulturális estet tartottunk, ahol bemutattuk a mi svéd régióink szokásos ételeit, zenéjét stb. A máltai fiatalok máltai dolgokat hoztak magukkal. Tartottunk egy interkulturális estet is, ahol sok mindent osztottunk meg egymással. Az elején azt láttuk, milyen sok mindenben vagyunk mások. A projekt további részében rengeteg programunk volt, sokféle helyre látogattunk el a környéken, és sokat beszélgettünk. Az egyik különlegesség az volt, hogy olyanokat hívtunk meg a helyszínre, akik a nyarat ezen a svéd környéken töltötték, de máltaiak. A máltai csoport erről semmit sem tudott, úgyhogy egy nap, amikor együtt ettünk, megjelent egy fiú, aki váratlanul máltaiul kezdett beszélni velük. Így mutattuk meg, hogy Európa sokkal kisebb is lehet, mint gondolnánk.

Ha így dolgozunk, a csoportunk először egy másik országról tud meg dolgokat, de egyben a sajátjáról is sokat tanul. Az előkészületek és a rávezető beszélgetések sokat segítenek ebben, így rengeteget tanulhatunk Európáról és szervezeteiről is.

Végeredmények – Először is, a mi csoportunk „új szemmel” látta a mi környezetünket. Az ember elkezd értékelni azokat a dolgokat, amiket egyébként adotttnak tart. Mindkét csoport rájött, hogy a gyakorlatban nem igazán vannak különbségek a svéd és a máltai fiatalok között, és hogy érdeklődési köreik szinte megegyeznek. Ezt követően már szerettek volna más országból származó fiatalokkal is találkozni. A csoportból sokan rengeteget „fejlődtek” a csere során. Valami újjal és ismeretlennel találkoztak, és arra is ráébredtek, hogy sokkal többre képesek, mint hitték volna. Sok életre szóló barátság is kötődött.

1978 óta dolgozom ifjúsági vezetőként. Ez a munka nagyrészt arról szól, hogy segítsük a csekély önbizalommal rendelkező fiatalokat. A feladatunk tehát az útmutatás és a segítségnyújtás a fiatalok önbecsülésének helyreállításában. Állithatom, hogy ilyen hosszú idő után sem találtam erre jobb eszközt, mint az interkulturális tanulást és találkozókat.

Bár a projekt fő célja az európai polgári szerepek és az interkulturalitás fejlesztése volt, a szervező szerint az egyének személyes fejlődését is lényeges eredményként kell elkönyvelni. Erről így nyilatkozott.

A Euromeet csoportok mindig különféle készségekkel és képességekkel rendelkező fiatalokból állnak. Van, aki jól ír, mások jól fejezik ki magukat szavakkal, vannak, akik jó tervezők, vagy könnyen találnak rá a jó megoldásra, és így tovább. Ha tehát például nem is beszélsz olyan jól angolul, sok minden más van, amivel segítheted a csoportot vagy a munkát. Ebben biztosak vagyunk.

Amikor új projektbe kezdünk, már az elejétől fogva az egész csoportot – vagy néha egy kisebb tervezőcsoportot – bevonjuk a tevékenységekbe. Így már a tervezéstől és a döntéshozataltól kezdve – és az ezt kísérő beszélgetéseken keresztül -, a cserén/találkozón át az értékelésig és a jövőt érintő beszélgetésig nekik is rálátásuk van az egész folyamatra.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Sok olyan fiatalal találkoztunk, akik nagyon bizonytalanok és félénkek voltak a program elején. Aztán a projekt után látjuk, hogy emelt fővel távoznak, mintha azt mondanák: Tényleg megcsináltam!

Az itt felsorolt tényezők mind fontosak ehhez: a résztvevők valóban a csoporthoz tartoznak; a csoportnak megvan a maga missziója – fontos érezni, hogy értelme van annak, amit csinálunk; érezni, hogy a csoporthoz tartozunk, és hasznosak vagyunk a csoport számára; támogatást kapunk abban, hogy valami újat, esetleg egy kicsit ijesztőt is tegyünk, de aztán látni, hogy mégis végig tudtuk csinálni!

A Máltával való első csere előtt volt egy ötletem, amit a csoport örültségnek tartott – miszerint jól jönne egy angol nyelvtanfolyam. A csoport tagjai elmondták, hogy az iskolában az angolból állnak a leggyengébben. Mire én azt válaszoltam nekik: „Beszélgetek kell, meg kell, hogy értessétek magatokat, itt nem a helyesírás és a nyelvtan a lényeg”. Ebben az volt az ijesztő, hogy olyan országba mentünk, ahol az egyik nyelv az angol. Amikor azonban megérkeztünk, és hallottuk, hogy a máltaiak hogyan beszéltek, a fiatalok önbizalmat tudtak gyűjteni. Az egyik srácnak ez annyira tetszett, hogy pár nap múlva már csak és kizárólag angolul beszélt. Még kávéházakba is beült, hogy a helyiekkel beszélgethessen. Itt már láttuk, hogy sokat fejlődött, ezek után azonban még az iskolapadba is visszaült, és befejezte az iskolát. Érdekes volt hallgatni a csoportunkat, akik otthon nem voltak hajlandók egymás közt angolul beszélni. Máltán már egyre többet beszéltek egymással.

Egy másik eredmény az volt, hogy a cserék és az ehhez kapcsolódó munka után úgy döntöttünk, más fiataloknak is beszélünk erről és az ifjúsági cserék lehetőségeiről. A résztvevők ezért gyakorolták, milyen mások elé kiállva beszélni, ami korábban szintén ijesztő dolog volt a számukra. Látom, hogy ennek eredményeként már jóval magabiztosabbak. Sokkal könnyedebben vállalják a felelősséget is. Többen közülük önkéntesként dolgoznak az ifjúsági központunkban. E kedvező eredményeknek köszönhetően pozitívan beszélnek az ilyen típusú képzési tapasztalatról, így egyre több fiatal kezdett érdeklődni ez iránt.

Vitatémák

- Aktív részvétel – döntéshozatal és a folyamatokba való bekapcsolódás
- Mitől lesz egy európai polgári szerepet érintő projekt interkulturális?
- A fiatalok erősségeire épül
- Mindenki számára megtalálni azt, hogyan járulhat hozzá a csoport munkájához, hogy ezért aztán nagyra értékeljék őt
- Kihívás és a határok feszegetése – túlzások nélkül
- Sikerre épített munka

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Kisebbségi csoportok integrálása fiatalok bevonásával a civil társadalom fejlődéséért

A Local Democracy Agency (LDA, azaz a Helyi Demokrácia Ügynökség – a ford.) egy olyan nemzetközi civil szervezet, melynek célja a helyi önkormányzatok és a polgárok támogatása a háború által leginkább sújtott régiókban, valamint a helyi demokrácia kiépítése a következőkön keresztül: hálózati munka, az ismeretek megosztása, a közszolgáltatások helyreállítása, gazdasági tevékenység, az ifjúság részvétele, a nemek közötti egyenlőség, valamint az információs és szólásszabadság előmozdítása. A korábbi Jugoszlávia területén tíz társult LDA dolgozik a pluralista, multikulturális társadalom felépítésén.

Egyik fő projektjük, a horvátországi Sisak-Moslavina megyében fiatalok bevonásával a civil társadalom fejlődéséért a kisebbségi csoportok integrálására helyezi a hangsúlyt.

Local Democracy Agency, Sisak

S. i A. Radi_a 2a
44000 Sisak
Croatia
Tel: +385 44 521 227
Fax: +385 44 521 231
Email: ldesk-si@sk.tel.hr
Honlap: <http://www.lda-sisak.hr>
<http://www.ldaonline.org>
Kapcsolattartó: Tatjana Puškarić

A projektet 1998-ban indítottuk azzal a céllal, hogy a megértés, a kommunikáció és az önbizalom megerősítése érdekében hálózatot építsünk a különböző etnikai kisebbségekhez tartozó fiatalok számára, akik öt olyan városban élnek, amelyek alig néhány évvel korábban még háborúban álltak egymással. Mindezt egy éven belül, úgy, hogy a nulláról indulunk. A projekt öt, fiatalokból álló csoportot hozott létre – minden területről egyet -, mely csoportok tükrözték az etnikai és társadalmi csoportok sokféleségét. A csoportokat egy sisaki székhelyű Youth Focal Point kötötte össze, amelynek önálló munkája is volt. A tevékenységek közé tartozott egy közös hírlevél kiadása, képzés, nyári táborok, kulturális események és nemzetközi partnerség.

A szervezők számára a célok teljesítésének lehetősége a helyi körülmények között tudományos fantasztikumnak tűnt. Már maga az indulás is komoly kihívásnak bizonyult...

Öt városból – amelyek alig pár évvel korábban még háborúban álltak egymással – szerettünk volna különböző etnikai közösségekhez tartozó fiatalokat egybegyűjteni, és velük együtt létrehozni egy jobb megértést, kommunikációt és önbizalom-erősítést célzó hálózatot. Mindezt tőlük vártuk, és valóban hittünk abban, hogy a fiatalok felépíthetnek egy ennyire fontos hidat a megosztott közösségek között.

Amikor a projekt elindult, olyan volt, mintha tudományos-fantasztikus filmet néznénk. Rengeteg hivatalos prezentáció és még több hivatalnokkal folytatott tárgyalást követően, végre hozzájutottunk hön áhított csoportunkhoz. Iskolákból hívtunk fiatalokat, akiknek korábban nem volt ifjúsági munkával kapcsolatos élménye – hiszen akkoriban és azokon a helyeken ez nem állt a rendelkezésükre –, és híján voltak a gyakorlati készségeknek és képességeknek is. Ezért a legelső lépéseinkben műhelymunkákat, képzéseket rendeztünk, rengeteg találkozót tartottunk, telefonáltunk nappal, telefonáltunk éjjel... utaztunk, jöttünk-mentünk. Néhány hónap múlva létrehoztuk együttműködési és kommunikációs rendszerünket. Minden helyi ifjúsági csoport kinevezte a saját képviselőjét, aki vezetői szerepet kapott. A kommunikáció így végre sokkal hatékonyabb és sokkal olcsóbb lett. Ahelyett, hogy egy városban 20 emberrel beszéltünk volna, elég volt csak az egyiküket hívni.

Ekkorra a csoportunk már tökéletesen tisztában volt szerepével és missziójával. Műhelymunkákat, vitákat, szolidaritási akciókat, nyári táborokat, képzéseket, kiállításokat, koncerteket szerveztek. Még követni is nehéz volt a számtalan ötletet, de senki nem akart lemondani egyetlen javaslat megvalósításáról sem. A minél nagyobb közönség elérése érdekében egy kis Info-pontot nyitottunk, ahol a fiatalok ingyen használhatták az internetet, új „európai” irodalmat, európai újságokat olvashattak, és tájékozódhattak minden egyes tevékenységről, amit mi vagy más országbeli európai kortársaik rendeztek. Ez az a hely, ahol a projektek egyik legnagyobb sikere – a hírlevél – megjelent. A közös felfogással és szellemben együtt szerkesztett hírlevél, a „Tockica” (pontocska) gyorsan a kommunikáció, a szólásszabadság és az ötletcseré eszközévé vált, ráadásul az egész projektet nyilvánossá tette.

Minél többet dolgoztunk, annál többet tettek az ifjúsági csoportok, és annál kevesebbet dolgoztunk mi – öregek! Igazi csapat voltunk, ahol mindenki tisztelte mások ötleteit, ami persze nem azt jelentette, hogy mindig mindenben egyetérttünk, de a tisztelet és a bizalom valóban működött.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Hogy volt ez lehetséges?

A kezdeti szakasz első lépéseit azzal a céllal tettük meg, hogy közelebb kerüljünk a „célcsoportunkhoz”, kommunikáljunk velük, és önbizalmat adjunk nekik. Nem akartunk kemény kérdésekkel kezdeni – mint az etnikai tolerancia, a kisebbségi jogok, az önbizalom-erősítés –, de valahol el kellett kezdenünk! Finomabban szeretnénk volna elérni őket, úgy, hogy a gyakorlatban mutatjuk be, hogyan működnek ezek a kényes ügyek és alternatíváik. Ahelyett, hogy azonnal lelepleztük volna kívánt nagy ívű céljainkat, egy kérdőívvel kezdtünk, amely lefedte a fiatalok összes lehetséges érdeklődési körét és szükségletét. Az eredményekből kiderült, hogy társadalmi és etnikai háttérüktől függetlenül, a fiatalok azonos dolgok iránt érdeklődnek – ami számunkra persze nem volt újdonság, de nagyon jó érvnek bizonyult a későbbi tevékenységek során. A közöttük lévő kiagyalt különbségektől függetlenül mindannyian a szexualitással, a droghasználattal és a droggal való visszaéléssel kapcsolatos felvilágosításra, meg persze több zenére és bulira vágytak. Aztán elmondtuk nekik, mennyire hasonlítanak egymásra, és mindenkinek ugyanazokat a programokat szerveztük meg – amit mind szerettek volna. Ez megmozgatta a kíváncsiságukat, és elkezdett kialakulni bennük a közösségi érzés. Életükben először – ellentétben azzal, amit a felnőttek már annyiszor elmondtak nekik – elkezdtek felismerni, hogy nem is különböznek annyira egymástól. Amíg ezek az események zajlottak, újságokban és a rádióban biztosítottunk nyilvánosságot minden tevékenységnek. Majdnem minden nap nyilvánosságra hoztunk valamit, ami támogatta ügyünket, és súlyt is adott neki. A médiatámogatáson keresztül már azelőtt közös „láthatatlan” csatornát teremtettünk a csoportjaink között, hogy találkoztak volna.

Ezen a ponton már a polgármesterek is felismerték, hogy munkánk komoly, és ingyen biztosítottak helyet a programokhoz. Ez igazán új volt. Hogy ezt a nagyszerű szívességet viszonzzuk, mindent megtettünk, és sikerült is támogatókat találnunk, akik számítógépeket adtak. Ezzel a fontos eszközzel „kimozdított” csoportjaink elkészíthették saját anyagokat, posztereket és szórólapokat, amelyek segítségével összehívhatták kortársaikat. Ebben a fázisban nekünk, segítőknek alig akadt több dolgunk a logisztikai feladatok elvégzésénél: papír- és ragasztószállítmányokat kellett célba juttatnunk. Minden mást a fiatalok végeztek el. Azt nem állítjuk, hogy mind egyformák voltak, hiszen voltak közöttük lusták, csendesek, hangosak, kemények és makacsak. Nagyon fontosnak tartottuk viszont, hogy ne változtassuk meg az egyéniségüket és az identitásukat, hiszen korábban már oly sokszor erre kényszerítette őket a háború és annak következményei. Elmondták nekünk, hányszor árulták már el őket, ezért ebből a szempontból nagyon óvatosak voltunk.

Négy év és rengeteg munka után sok minden megváltozott. Ma már jó hírű ifjúsági vezetők dolgoznak a régióban, akik programokat és képzéseket vezetnek, és másokkal együttműködve vesznek részt egy igazságosabb, toleránsabb társadalom felépítésének napi küzdelmeiben.

Vitatémák

- Fokozott figyelem a csoportra a projekt tervezési szakaszában
- A körülmények felismerése
- Idő és türelem
- A felelősség fokozatos átadása
- A résztvevők érdeklődési köreinek követése
- Változatos megközelítési módok
- Az ügyek több szintű kezelése – polgármesterek és résztvevők
- A közös projekt fontossága
- A kíváncsiság felkeltése

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőkép

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Valódi ifjúsági kezdeményezések ösztönzése a helyi szinttől az európaiig	Luciole – Manifeste ARA local network
<p>A Luciole a Manifeste ARA szárnyai alatt, a franciaországi Bretagne-ban működő nonprofit szervezet. A Luciole munkájának célja, hogy minden egyénnek, különösen a fiataloknak megadják a lehetőséget, hogy aktív szerepet vállaljanak saját életükben és környezetükben.</p> <p>A Luciole ezt úgy próbálja megvalósítani, hogy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tanácsadás és gyakorlati képzés segítségével fenntartja a fiatalokat és ifjúságsegítőket érintő projekteket, és mellettük tartja a helyi szereplőket – kutatásokban és programokban vesz részt a nemformális nevelés és az interkulturális tanulás területén 	<p>Le Bois Grignon 56220 Malansac France Tel: + 33 297 43 41 32 Email: luciole.ara@magos.com vagy michtolacarvane@yahoo.fr www.chez.com/manifesteara/luciole Kapcsolattartó: Denis Morel</p>

Ez az 1999-ben újjá indított ifjúsági kezdeményezés egyre nagyobb számú elkötelezett fiatallal büszkélkedhet, akik kidolgoztak egy projektötletet, és most meg is valósítják. Először helyi szinten, majd Európában. A projekt, a Michto la Caravane, ma már francia, cseh, szlovák, román, olasz és portugál partnerekkel is dolgozik, hogy helyi közösségükben aktív részvétellel ösztönözzék az embereket.

A projekt négy, 19 és 21 év közötti fiatallal indult, akik kapcsolatba léptek a Manifeste ARA hálózatával. Bár ekkor még nem tudtak konkrét ötletekkel előállni, eltökéltségük, hogy „saját helyet” hozzanak létre, egyértelmű volt... Úgy próbáltam meg velük közösen leszűkíteni az ötleteket, hogy feltártuk milyen önképpel, képességekkel és készségekkel rendelkeznek. Második lépésben arra ösztönöztem őket, hogy fedezzék fel, mit tudnak kezdeni ezekkel a kompetenciákkal.

Így született meg a Michto la Caravane projekt ötlete. 2000 nyarán a csoport utcai művészetek és nevelési tevékenységek alkalmazásával, helyiekkel együttműködve, az együttlét, a közös program kedvéért bejárta Bretagne-t ...

A tevékenységet hónapokig tartó alapos tervezés előzte meg. A fiatalok felkeresték az egyes helyszíneket, hogy helyi kezdeményezéseket vonjanak a projektbe, gyakorlatot szerezzenek a munkamódszerek, a projektmenedzsment területén, és kapcsolatokat hozzanak létre.

Ettől csak még inkább megnőtt a folytatás iránti igényük, és 2001-ben közösen - mert akkor még mindig együtt dolgoztam velük - úgy döntöttünk, hogy nagyobb terepen is megmutatják értékeiket, és kilépnek az európai szintre. 5 hónappal később, rengeteg akta elkészítését és a helyitől az európaiig minden szintet megmozgató, pénzügyi fedezet utáni hajszát követően végre megkapták a kezdéshez szükséges támogatást. Eddig a pontig ez a különböző országokból származó partnerekkel való találkozást jelentette, hogy ezek a partnerek még a Michto la Caravane érkezése előtt helyi szinten mindent előkészítenek. Ez kulcsfontosságú volt abból a szempontból, hogy a Michto la Caravane jelenléte szimpla műsor helyett a kezdeményezések igazi platformja lehessen. A Michto csak terepet biztosít a helyi szintű társas kapcsolatokat kialakításához és a helyi közösségek önszerveződésének szorgalmazásához. A turné idén nyáron indul.

A Luciole munkájában határozottan tartja magát ahhoz, hogy a tanulók aktív résztvevők is egyben, és tanulási tapasztalataiknak szorosan kapcsolódnuk kell az adott helyzet realitásaihoz. Alább Denis mesél kicsit részletesebben arról, hogyan dolgozott a fiataloknak ezzel a csoportjával, és hogy miért döntött a munka mellett.

Ahogy már említettem, ez nem egy „klasszikus” polgári vagy európai polgári szerepekre felkészítő program. Sokkal inkább a cselekvésre koncentrál. A projekt példa arra, hogyan dolgozunk: közvetlenül a valóságban történik a képzés, az adott területen, a projektben részt vevők ötleteinek felhasználásával. Fő célkitűzésünk ezért az egyének, különösen a fiatalok társadalmi hasznosságának, a környezetükben való aktív részvételüknek megerősítése – feltételezve, hogy saját környezetüket saját falujuknak, régiójuknak, országuknak, Európájuknak, világjuknak tartják.

Így amikor elkezdtem dolgozni ezzel a csoporttal, azt kísérletként először helyi szinten terveztük meg, de szem előtt tartottuk a lehetséges európai perspektívát is.

A cselekvés-alapú megközelítésen keresztül a projektmenedzsment, az adminisztratív készségek, az interkulturális tanulás minden dimenzióján dolgoztunk, ezzel fejlesztve kompetenciájukat és társadalmi attitűdjüket. Ez magában foglalja a velük mint egyénnel és mint csoporttal való munkát, mindezt informális módon.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

A fiatalok helyi szinten kezdték kialakítani a projektet. Ez támogatja azt a folyamatot, amelynek során fejlesztjük a fiatalok készségeit és képességeit, és ezek alkalmazására úgy sarkalljuk őket, hogy vágyat ébresztünk fel bennük a lakókörnyezetükben való aktív szerepvállalásra és arra, hogy másokban is megerősítsék az általuk vallott értékeket, azaz azt, ahogyan az emberek közötti kapcsolatokat látják. Ez azt jelenti, hogy osszák meg másokkal éleztsemleletüket, szorgalmazzák azt, és érveljenek mellette. Ez a polgári szerepekre való felkészítés folyamata!

Ifjúságsegítőik számára elvontabb képzést is szervezhetünk ebben a témában, de ha azt nem kapcsoljuk össze azoknak a fiataloknak az életével, akikkel a segítők együtt dolgoznak, akkor a tanulási folyamat bizonyos szempontból mesterséges marad. Amint belépünk a fiatalok valós élethelyzeteibe, egy új idődimenzió tárul fel előttünk! Nem lehet szó egyhetes képzésről, mert rengeteg különféle szemponton is dolgoznunk kell, hogy a képességek felhasználásához elengedhetetlen önbizalmat is megerősítsük a fiatalokban, hogy végül teljesen egyedül szárnyalhassanak! Az ilyen jellegű munka hónapokig tart, és a fiatalokkal együtt zajlik.

Egy dolog azonban biztos: nem beszélhetünk a fiatalok polgári szerepeiről addig, amíg egyszerűen csak behívjuk őket az ifjúságsegítő vagy a képző projektjébe! Itt időre és türelemre van szükség. Ennek pozitív oldala, hogy amikor fiatalokat, önkénteseket képzünk, azzal egy időben másokat is alakítunk: a fiatalokkal kapcsolatban álló helyi szociális szereplőket, más önkénteseket és az ő szervezeteiket is. A cselekvésnek ez a megközelítése sokakat érint!

Végeredmények

Úgy vélem, ha megadjuk az embereknek a lehetőséget, hogy beleszóljanak ebbe a fajta munkába, és elérjenek valamit a maguk, a közösségeik és a saját kezdeményezésük számára, akkor újra és újra érezni akarják az ízét. Ez történt 2000 után a Michtoval is. Most, 2002 nyarán Franciaországban ötven, 18 és 30 év közötti fiatal felnőtt már hónapok óta e folyamat része, akik hamarosan csatlakozni is fognak ehhez a karavánhoz.

Vitatémák

- Egy rugalmas és személyes gyakorlat lehetővé tétele
- A folyamat harmonizálása a kívánt tanulási eredményekkel
- Közös munka a kényszerítés helyett
- Természetes fejlődés – rugalmasság
- Idő biztosítása az előmenetelhez
- Sok apró lépéssel lehet nagy távolságokat megtenni

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Integrált Európa? – a fiatalok szemével

OBESSU (Organizing Bureau of
European School Student Unions)

Az OBESSU európai platformot biztosít nemzeti iskolák diákszervezetei számára. 1975-ben Dublinban alapították, jelenleg 20 országban 24 tagszervezettel működik, de további 10 országban vannak kapcsolattartó és megfigyelő szervezeteik. Az OBESSU képviseleti munkát lát el a diákok számára, tagjainak szemináriumokat rendez, ahol tapasztalatot cserélhetnek, és európai szinten közös irányelveket dolgozhatnak ki az (iskolai) oktatás kapcsán. Az alábbi projektet két partnerrel – a német Friedrich Ebert Stiftung (FES) alapítvánnyal és a német szövetségi iskolai diákszervezettel, a Bundeschülerinnenvertretunggal (BSV) együttműködve valósították meg.

Westermarkt 2 5th floor
1016 DK Amsterdam
The Netherlands
Tel.: + 31 20 623 4713
Fax: + 31 20 625 5814
E-mail: bessu@obessu.org
Honlap: www.obessu.org
Kapcsolattartó: Sinziana Radu

Az egyhetes, a migrációról és az iskoláztatásról szóló szemináriumot 2001 júliusában Berlinben rendezték meg.

Összesen harminc, 16 és 24 év közötti résztvevő volt jelen a szemináriumon. Számunkra az volt a fontos, hogy a résztvevők EU tagállamokból és más európai országokból is jöjjenek. A migrációról folytatott eszmecsere célja az volt, hogy észrevegyük, milyen problémákat okoz a migráció az EU tagországokban és az unióon kívül. Emellett lényegesnek tartottuk azt, hogy minden résztvevő iskolai diákszervezeti háttérrel rendelkezzen.

A nemzetközi workshop célja az volt, hogy lássuk, milyen migrációs tendenciák tapasztalhatók jelenleg Európában, és milyen hatással vannak ezek az iskolai oktatásra és a tanulási folyamatra. Az európai integrációt mint folyamatot vitattuk meg; olyasmiről, amit mi, tanulók is szeretnénk, és ha igen, hogyan történjék, és milyennek szeretnénk. Szerettük volna megtudni, milyen szerepet játszanak a diákok és a diákszervezetek az integrációs folyamatban. Szerettük volna megtudni, mi rejlik az olyan kifejezések mögött, mint „az európai gondolat”, „az európai kultúra” és „az Európa erő”, és mit jelentenek ezek a számunkra. Feltettük a kérdést, mit jelent számunkra az európai kultúra vagy identitás? Ez vajon földrajzi fogalom? Vagy történelmi elképzelés? Honnan származik? Hogyan határozhatjuk meg, mi a közös bennünk? Hogyan viszonyul Európa a fiatalokhoz?

Azt is megvizsgáltuk, hogyan hatott a migráció Berlinre – ahol a találkozóra sor került. Beszéltünk a rasszizmusról és az idegengyűlöletről, mely jelenségeket az iskolákban és a politikában gyakran kapcsolják össze a migrációval. Számunkra a migráció azért kapcsolódik össze a polgári szerepekkel, mert a bevándorlók nem rendelkeznek ugyanazzal a jogokkal, mint az adott ország állampolgárai. Ugyanakkor a bevándorlóknak is ugyanazokat a törvényeket kell betartaniuk, ugyanazokat az adókat kell fizetniük, és számos egyéb módon kell igazodniuk a lakóhelyül választott országhoz. A migráció nemcsak a bevándorló életét változtatja meg, hanem azokét is, akik a jövőben az osztálytársai lesznek, akiknek megvan a lehetőségük, hogy más háttérű osztálytársaiktól tanuljanak.

Olyan részvétel-alapú módszereket alkalmaztunk, mint a plenáris vita, a munkacsoportok, a színházi műhelymunka, a szakértői hozzájárulás és beszélgetés, a tapasztalatcsere azok között a résztvevők között, akik jelentést készítettek országuk helyzetéről és az ott végzett munkáról. A szakértőket nemcsak szakmai tudásuk alapján választottuk ki, hanem előadásmódjuk és a hallgatóságot bevonó stílusuk miatt is. A munkacsoportok a program minden egyes szakaszában változtak, és minden alkalommal a résztvevők egyike elnökölt, és számolt be a végzett munkáról. A munkacsoportok egy része számára a team nem készített elő adott témát. Ezeknek a csoportoknak meg kellett várniuk az első beszélgetések eredményét, és a résztvevők döntötték el, mi legyen az a téma, amit meg szeretnének beszélni.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Az OBESSU munkájában az aktív részvételre és az európai polgári szerepek gyakorlásának elősegítésére helyezi a hangsúlyt.

Az OBESSU azért dolgozik, hogy a diákokat aktív európai polgárokká tegye. Minden egyes szemináriumon kiemeljük az ebben a témában folytatott európai együttműködés különleges értékét. Elmagyarázzuk az európai intézmények működését, valamint az Európai Bizottság és az Európa Tanács legfontosabb dokumentumait. Napi munkánkban arra törekszünk, hogy hatást gyakoroljunk ezekre az intézményekre, és a diákok hangja európai szinten is hallható legyen.

Szinte minden munkánk arra az elképzelésre épül, hogy az aktív részvétel az iskolában aktív polgárokká teszi a tanulókat, és azt szeretnénk, ha minden tanuló azzá válna, vagy még inkább azt, hogy a tanulók képesek legyenek az aktív szerepvállalásra, és reméljük, elég jól ösztönözzük őket ahhoz, hogy ezt tegyék. Az aktív részvétel nemcsak egy konferencia programjának gazdagítására alkalmas, és nemcsak az egyén tanulási folyamata szempontjából igen hasznos, hanem része az „aktív polgár”-nak nevezett elképzelésnek is. A módszertannak fontos része, hogy a résztvevők érezzék, részvételük egyszerre kívánatos, hasznos és szükséges is. A fő szempontok egyike, hogy ez jobban függ a módszerektől, mint a tartalomtól, és egy olyan projektben, ami ezzel a témával foglalkozik, kulcsfontosságú a részvétel-alapú módszerek alkalmazása.

Természetesen az aktív polgári szerep nem pusztán azt feltételezi, hogy az ember ismeri az európai intézményeket és döntéshozatali mechanizmusukat. Éppen ellenkezőleg: számunkra az iskolai demokrácia a demokratikus polgári magatartás fejlődésének egyik létfontosságú eleme. A demokrácia nem elméleti tantárgy: azt már nagyon fiatal korban gyakorolni kell. Mivel a fiataloknak még nincs szavazati joga az igazi – országos, regionális/területi vagy helyi – választásokon, az iskolában kell tanulniuk ezekről a jogokról. Az iskola rendszerint az első állami intézmény, amivel az életük során találkoznak, és ha azt tanulják meg, hogy hozzájárulásukra szükség van, és részvételüket örömmel fogadják, akkor később is aktív szerepet vállalnak majd a társadalomban. Ezért az OBESSU segít a diák-struktúrák felépítésében azokban az iskolákban, ahol ezek a struktúrák még nem léteznek, és támogatja tagjait a diákjogok érvényesítését és az iskolai demokrácia kiterjesztését célzó küzdelmükben.

Ami az európai polgári szerepekre való felkészítés témáját illeti, az OBESSU és tagjai azon dolgoznak, hogy minden diáknak legyen lehetősége arra, hogy az iskolai évek alatt legalább egyszer külföldre menjen egy hosszú vagy rövid távú cserére. Az Európához tartozás érzése és az európai identitás cseréken és idegen nyelvek elsajátításán keresztül alakul ki. Azt szeretnénk, ha Európa meghatározó részét képezné a társadalomhoz, a történelemhez, a filozófiához stb. kapcsolódó tárgyakkal. Munkánk során, amelyet tagszervezeteinkkel és az ő tagjaikkal közösen végzünk, arra törekszünk, hogy megmutassuk, Európa több, mint az európai intézmények, egy közös valuta az EU tagországok között, és egy közös EU piac. Európa az életünk számos területén jelen van, és fontos szerepet játszik a jövőnkben.

Vitatémák

- A demokrácia nem tanítható – azt tanulni/gyakorolni kell
- Milyen tanulási környezet segít „megtanulni a demokráciát”?
- Hogyan válasszuk ki a résztvevőket – milyen tényezőket kell számításba vennünk?
- Már létező struktúrákkal való munka
- Egyensúlyt teremteni az ismeretek, a megértés, valamint a cselekvés és az elképzelések, vélemények kialakítása között

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Nyári focisuli	Open Fun Football Schools
<p>Az Open Fun Football Schools a korábban jugoszláviai Macedóniában kezdte meg működését 2000-ben. A Dán Labdarúgó Szövetség támogatta focisulik célja a sportot mint részvétel-alapú szórakoztató tevékenységet eszközként használni az etnikai és szociális akadályok leküzdéséhez, és egy jobb és demokratikusabb társadalom felépítéséhez. 1998-as Bosznia-Hercegovinai létrejötté óta a szervezet Macedóniára, Szerbiára, Montenegróra és Koszovóra is kiterjesztette a tevékenységét. A szervezet több szinten működik, számos különféle tevékenység alkalmazásával dolgozik gyerekekkel, fiatalokkal, tanárokkal és ifjúságsegítőikkel. A mai napig több mint 40 000 személy vett már részt a tevékenységeikben vagy képzéseiken.</p>	<p>http://www.openfunfootballschoools.org.mk/</p> <p>http://www.play-the-game.org/speeches/culture/football_schools.html</p> <p>http://www.uefa.com/uefa/News/Kind=524288/newsId=11058.html</p>

A nyári focisulik fontos részét képezik a szervezet munkájának. A focisuli azonban csak egy eleme egy átfogó programnak, amely arra hivatott, hogy a nemzetiségek közötti kapcsolatok igen sajátos összefüggésében győzzék le a háborút követő társadalmi feszültségeket a régióban. A szervezők alább tárják fel, stratégiájuk hogyan kezeli a helyi viszonyokat.

Az a társadalmi környezet, amelyben a nyitott focisulik működnek, nem igazán nyitott az együttműködésre. Például, kevés olyan iskola vagy oktatási intézmény létezik, amelyek nemzetiségek közötti megközelítéssel dolgoznak. Hasonlóképpen rengeteg intézmény van a politikai pártoktól kezdve a sportklubokig, amelyek nemzetiségi törésvonalak mentén oszlanak meg. A régióban sok fiatal úgy nő fel, hogy nem ismeri a szomszédait. Ha nem biztosítunk lehetőségeket az etnikai választóvonalak átlépésére, akkor ez további problémákat szül majd a jövőben.

Az Open Fun Football Schools munkájában központi szerepet játszik e helyzet korlátainak és akadályainak megkérdőjelezése. A következőképpen látjuk a programunkat:

- eszköz a különböző nemzetiséghez tartozó tanárok, vezetők, edzők és gyerekek közös játékra ösztönzéséhez, így áthidalva a jelenlegi megosztottságot és megerősítve a társadalmi kohéziót;
- demokratikus pedagógiai elveket szorgalmazó projekt, amely a szövetség érzését, az együttműködés és a kölcsönös megértés élményét, valamint a sport mindenkit befogadó alapelveinek megtapasztalását nyújtja a gyermekek számára;
- a projektünkben részt vevő több száz képzett általános iskolai tanár és a labdarúgóklubok edzői képességeinek fejlesztése.

A 2001-es szezonban az Open Fun Football Schools tevékenységeit olyan regionális stratégia szerint valósítottunk meg, amelynek célja a határokon (nemzetek között) és entitásokon átívelő (az egy országon belül egymással rendszerint szemben álló lakossági csoportok közötti) együttműködés megteremtése volt. Ezért volt fontos, hogy mind a 10 szemináriumon azonos számban legyenek jelen a Bosznia-Hercegovinából, Macedóniából, Szerbiából és Montenegróból származó oktatók, vezetők és edzők, és a szemináriumok is egyenlő számban kerüljenek megrendezésre az egyes, a projektbe bevont országokban. Hasonlóképpen, 2001-ben mind a 45 Open Fun Football Schools a testvérvárosi elv szerint működött, ahol a minimum két önkormányzati területről származó – egymással ellentétes kapcsolatban álló – lakossági csoport labdarúgóklubjai, vezetői és edzői közösen rendezték meg az Open Fun Football Schoolt.

Itt fontosnak találjuk kiemelni, hogy Macedóniában 4 regionális szemináriumot tartottunk a fenti országok oktatói, vezetői és edzői számára, valamint 14 focisulit sikerült megrendeznünk a háború/krízis idején. Minden focisuli szociális és multi-etnikus elveink szerint valósult meg, bár nem volt mindig könnyű elég macedón és albán gyereket összetoboroznunk ugyanazokra a tevékenységekre. A testvérvárosi megközelítést tökéletesen tudtuk adaptálni Bosznia-Hercegovinára és Montenegróra.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

A nyári focisulik egyhetes programok 8-14 éves gyerekek számára. Azzal, hogy a gyermekeket nemzetiségi csoportjuktól, szociális háttérüktől és képességeiktől függetlenül vontuk be a programba, az volt a célunk, hogy csökkentsük a társadalmi megosztottságot.

A gyerekek nemüktől, tehetségüktől és bármilyen más különbségtől függetlenül ugyanabban a csapatban játszanak. A lényeg, hogy a részvétel mindenki számára szórakoztató legyen. A játékokat és a gyakorlatokat úgy állítottuk össze, hogy mindenkinek újra és újra sikerélményben lehessen része. A hét során a résztvevők végig a foci bűvöletében élnek. A program azonban nem arról szól, hogy segítsük a tehetséges játékosokat, hanem arról, hogy életre szóló, örömteli élményt nyújtsunk a résztvevők számára. A labdajátékok és a játékra épülő sport alkalmazásának célja a focisuli során az, hogy fizikai és lelki értelemben is megmozgassa az embereket, és átlendítse őket azokon a láthatatlan frontvonalakon, amelyek a mai napig megosztják az országot.

Ezzel a sporttevékenységgel az a célunk, hogy olyan lakossági csoportokból hozzunk össze embereket, amelyek között igen ellenséges a viszony, és velük együtt olyan helyet teremtsünk, ahol találkozhatnak, beszélgethetnek, és jól érezhetik magukat. Célunk, hogy ezzel megerősítsük a menekültek és a kisebbségek önbizalmát, és elősegítsük integrációjukat.

Vitatémák

- Hogyan hozunk össze olyan embereket, akik rendszerint egyáltalán nem kommunikálnak egymással?
- Hogyan szüntethetjük meg a közöttük lévő akadályokat?
- Egyszerre több szintű munka
- A résztvevők kiválogatása
- A közösségi érzés megteremtése ott, ahol hatalmas különbségek vannak
- A szórakozás komoly tanulási eszközként való alkalmazása
- A kérdésekre először nem kognitív úton térünk rá
- Hogyan hozhatunk létre nem versenyszellemű és egyenlőséget szem előtt tartó hangulatot?

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Filozófiai tanulmányok

A Központ az ismeretek és az ember – azaz az ember és a dolgok – közötti kapcsolat pragmatikus és tudományos jellegű tanulmányozását szorgalmazza. Az itt dolgozó tudományos szakemberek csoportja az egyetem karain jelentkező kutatási témákban segít. Egy működő kutatási program mellett a Központ a bölcsészettudományi és filozófiai fokozatok programjának is otthont ad a Philosophical Studies of Knowledge and Human Interests (A Tudás és Érdeklődés Filozófiai Tanulmányainak Központja – a ford.) keretein belül. Az innovatív, projekt-alapú oktatás és tanulás során a hallgatókat arra ösztönzik, hogy aktív szerepet vállaljanak az őket körülvevő világban, és meg is értsék azt: a társadalmat, annak társadalmi-történelmi alapjait, intézményeit és szervezeteit.

The Centre for Knowledge Science and Society

University of Newcastle
Herschel Building
Newcastle upon Tyne
NE1 7RU
England
Tel: +44 191 222 7302
Fax: +44 191 222 7361
<http://www.phil.ncl.ac.uk/>
Kapcsolattartó: Milan Jaros professzor

Hannah Perkins hallgató utolsó egyetemi évét arra használta fel, hogy feltárja az igazság és a tudás eszméit, és azok kapcsolatát az idővel. Fogalmi értelmezését az oktatás területére alkalmazta, és olyan kérdéseket tett fel, mint például „Hogyan mutathatja be egy tanár az igazságot?“, „Hogyan taníthatók meg a fiatalok a gondolkodásra?“ és „Miért oktatunk egyáltalán?“. Hannah tanulási folyamata és annak eredményei jól illusztrálják a The Centre for Knowledge Science and Society tanításaiba és kutatásaiba épített polgári szereppel kapcsolatos szellemiséget.

Míg a projektjén dolgozott, Hannah kialakította saját elképzeléseit és gondolkodásmódját. Alább arról számol be, hogyan segítette ebben az egyetemi kurzus felépítése és a tanulási folyamat.

Amikor iskolás voltam, nem nagyon kérdőjeleztem meg a dolgokat. Ez a kurzus azonban megváltoztatott. Most már sokkal jobban tudok olvasni a sorok között, és olyan dolgokra jövök rá, amikre korábban nem is gondoltam.

Ez a kurzus komoly segítséget nyújt abban, hogy az ember megtalálja azt a helyet, ahol szívesen időzik. Minden szempontból ez volt életem eddigi legszabadabb kurzusa. Azt csinálhattam, amit szerettem volna, elmélyedhettem bármiben, vizsgálhattam bármit, ami érdekelt. Ha az ember ekkora fába vágja a fejszét, muszáj, hogy igazán érdekelje a dolog. Ez segített felismerni, hogy a tanítás foglalkoztat a leginkább. A kurzus megadta számomra a szabadságot, hogy az legyen, ami lenni szeretnék. Vannak, akik ezt nehéznek tartják, de ennek rengeteg haszna van. A munkámról folytatott személyes beszélgetések rengeteg ihletet adtak, és nagyszerű volt, hogy a konzulensem rájött, mi érdekelhet engem igazán, és segített, hogy arra összpontosítsak. Ez az elején elég ijesztő volt, de azt hiszem a tavalyi projekt felkészített erre.

Sokkal összeszedettebb vagyok, annyi ötleten és gondolkodáson vagyok már túl. Na meg az egyik legrendszerettebb embernek is kell lennem, az biztos, hiszen hónapokra előre be vagyok táblázva ezekkel a nagy projektekkel és határidőkkel. Ráadásul sok barátom is említette már, hogy nagyon racionális vagyok: látom a dolgok másik oldalát, és nagyon világosan gondolkodom. Ez is ennek a kurzusnak köszönhető. Szerintem ezek mind olyan képességek, amikkel nem árt, ha rendelkezek, és még a tanításban is segíteni fognak.

A fő kérdések, amelyekkel ebben a tanulmányban foglalkozom, a következők: Lehetséges-e időtlen tudással rendelkezni? Következésképpen, hogyan mutathatja be egy tanár az igazságot (a jövőben mikor nem tekintik ezt az igazságot igazságnak)? E kérdések megválaszolására olyan kortárs gondolkodóktól merítettem elképzeléseket, mint Michel Foucault, akit az a kérdés foglalkoztat, hogyan változik a tudás az idők során. Ez olyan kérdések feltevésére indított, hogy például miért oktatjuk az embereket? Talán azért, hogy autonóm egyénekké váljanak, és eredeti dolgokat valósítsanak meg? Vagy az oktatás a társadalmi ellenőrzés eszköze?

Bizonyos szempontból elég pesszimista véleményem van. De úgy vélem, ha ez a kérdés felmerül bennem, az modern tanárrá tehet. Azt hiszem, a gyerekeknek tudniuk kellene, hogyan kérdezzenek és gondolkozzanak kritikusan.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

A filozófiai tanulmányok diplomát adó programja projekt-alapú módszereit az aktív részvétel eszközeként alkalmazza, így téve képessé a hallgatókat arra, hogy felelősséget vállaljanak magukért és tanulási folyamatukért, valamint, hogy további készségeket alakítsanak ki magukban ahhoz, hogy aktív polgárrá váljanak.

A fent említett diplomát adó programunk arról szól, hogyan gondolkodjunk: hogyan rendszerezzük a mindennapi életünk során ránk zúduló információtömeget, és hogyan teremtünk ésszerű alapot személyes identitásunknak. Ezt úgy valósítjuk meg, hogy feltárjuk az emberi elme leglátványosabb eredményeit. Az ilyen tudás nem a tudományos diszciplínák elszigeteltségében, hanem kulturális gyakorlaton keresztül tanulmányozható. Erős projekt-elemekkel kombinálva ennek a megközelítésnek az a célja, hogy a hallgatók valós élethelyzetekben tanulják meg elválasztani az ismeretet a vélemény-től, és jobb kommunikációs képességekre tegyenek szert.

Tanulmányaik három éve alatt a hallgatóknak fokozatosan egyre több szabadságot adunk, és egyre több felelősséget ruházunk át rájuk. Az utolsó évben egy komoly projekten dolgoznak, ami képessé teszi őket arra, hogy fogalmi értelmezéseik egységes egészet alkossanak meggyőződésekkel és egy valós élethelyzettel, valós kontextussal. Ez a képesség kulcsfontosságú az aktív polgári szerepekhez. Az egyéni projekteken alapuló tanulási folyamat aktív jellege fejleszti azt a képességet, hogy a hallgató a saját erejére támaszkodjon, és rendszerezze életét. Míg maga a kurzus olyan általános készségeket fejleszt, mint a világos és racionális gondolkodás, az információ feldolgozása és az összefüggések felfedezése, addig a projekt munka ösztönzi az eredetiséget és a találékonyságot, amely képessé teszi a hallgatókat a konzulens értelmezésének vagy véleményének korlátait meghaladva dolgozni. Hasonlóképpen, a hatalmi és az intézményi szerkezetek ismerete, amelyre a hallgatók a kurzus során tesznek szert, a projektmunka alkalmazásán keresztül mélyül és válik személyessé.

A projekt-alapú munka lehetővé teszi a konzulensek számára, hogy az adott hallgatókra, egyéni igényeikre és érdeklődési köreikre figyeljenek, reagáljanak ezekre és arra a kontextusra, amelyben a hallgatók dolgoznak. Az ilyen jellegű munka nemcsak a tanulmányok témaköreit illetően, hanem az alkalmazott munkastílusokban is lehetővé teszi a rugalmasságot. Fontos, hogy bár a munka nagy része az egyén szintjén zajlik, a hallgatókat arra bátorítjuk, hogy a szemináriumi csoportban informális stílusban, de hivatalos prezentáció formájában mutassák be ötleteiket másoknak, hiszen így fejleszthetik gondolataik átadásának képességét.

Vitatémák

- Hogyan segíthetjük a „kérdéskérdést” formális és nemformális tanulási környezetekben?
- Hogyan bátoríthatjuk a fiatalokat arra, hogy megkérdőjelezzék a környezetüket és a kapott információkat?
- A felelősségérzet fokozatos kialakítása
- Rugalmas munkamódszerek és az érintetteknek adott válaszok
- Megadni az embereknek azt az önbizalmat, amelyen keresztül felvállalják a felelősséget, és döntéseket hoznak
- Az ötletek kifejezése és kidolgozása
- Hogyan segíthetjük az embereket abban, hogy egy átfogóbb, nagyobb szélességű képhez kapcsolják cselekedeteiket?
- Egyensúlyteremtés az információk vagy ismeretek és a képességek, készségek között
- Tudáson és gondolkodáson alapuló értékrend kialakítása

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Európai Csereklub	Francas + Nancy
<p>A Francas + Nancy egy olyan ifjúsági és közösségi képzési egyesület, melynek székhelye Nancy egy kevésbé vonzó pontján található. Az egyesület szabadidős és tanulási támogatást kínál, emellett partnere egy jelentős nemzeti szervezetnek is. Hét munkatárssal és tucatnyi elkötelezett önkéntessel dolgozik. A csereklub a Rencontres Franco-Roumaines-nel, egy kis önkéntes szervezettel dolgozott együtt, amely elősegíti a Franciaország és Románia, valamint a romániai Galatiban működő néhány iskola közötti együttműködést.</p>	<p>11, rue Laurent Bonnevey 54 100 Nancy France Tel: +33 3 83 96 15 80 Fax: +33 3 83 98 69 14</p>

Az Európai Csereklub az 1997-ben kezdődő csereprojektekből és együttműködésből nőtte ki magát. Eddig három csere rengeteg különféle tevékenységgel valósult meg, amelyekben a Nancyben és Galatiban élő közösségek vettek részt. Ezek a projektek a képzés animátorainak* is lehetőségeket jelentettek. A munka célja, hogy lehetőséget teremtsenek a hátrányos helyzetű fiatalok számára ahhoz, hogy kulturális tevékenységekben vegyenek részt, és megismerjék az európai dimenziót.

Bár az európai polgári szerepekre való felkészítés csak néha-néha tűnik fel egyértelműen az Európai Csereklub tevékenységeiben, mégis folyamatosan jelen van a szervezet céljaiban és gyakorlatában, még ott is, ahol ez nem külön kiemelt cél.

Amint a projekt alakot öltött, számos olyan irányt vett, amely a kezdetekkor még nem volt érzékelhető. Ezt a legjobban úgy tudjuk megértetni az olvasóval, ha bemutatjuk, milyen folyamatok zajlottak le.

Az együttműködés ötlete egy egyszerű beszélgetés során merült fel, még hozzá akkor, amikor a Francas + Nancy fejleszténi kívánta interkulturális munkáját, egy galati-i iskola pedig létrehozott egy francia klubot, és kereste a lehetőséget, hogy francia nyelvtudásukat és kulturális ismereteiket tovább bővíthessék. A fiatalok között levelezés kezdődött. A csere ötlete úgy merült fel, hogy a fiatalok egyre jobban szerettek volna találkozni levelezőtársaikkal.

A csere első fordulója a pénzügyi támogatás megszerzésének korlátai miatt Romániában kapott helyet. Ennek ellenére még mindig lehetséges volt, hogy a következő évre megszervezhessük a viszontlátogatást.

Az első látogatás tervei magukban foglalták az egymás országával kapcsolatos ismeretek megszerzését – beleértve a történelmet, a kultúrát és a társadalmi realitásokat. Ez Franciaországban mindössze annyit jelentett, hogy a családoknak túl kellett jutniuk azokon az aggodalmakon, miszerint egy olyan országba küldik gyermekeiket, amelyet többé-kevésbé Jugoszláviával, azaz egy háborús országgal kevertek össze, itt tehát csak tájékoztatásra volt szükség. Ez után a látogatás után, ami együtt töltött időt jelentett a vendéglátó családokkal és a cserepartnerekkel vidéken és a tengerparton, a francia fiatalok kiállítását és a tapasztalataikról beszámoló naplót készítették. Ekkor hozták létre az Európai Csereklubot, melynek célja az európai polgári szerepek aktív fejlesztése volt jövőbeli cserék és nevelési programok segítségével. A szervezet az első cserelátogatás tapasztalataira alapozva döntött a jövőről.

A francia csoport érdeklődési körének megfelelően és végső soron a projekt támogatóinak igényeit szem előtt tartva, az 1999-es csere témája világos, tevékenységei pedig sokkal jobban szerkesztettek voltak. Mivel tapasztalt szakemberekkel dolgoztak, a fiataloknak lehetőségük volt egy sor médiatechnikát is elsajátítani, és egy izgalmas időszak alatt a gyakorlatba is átültetni ezt a tudást, amikor egyszerre két országban dolgoztak, és együtt ingáztak Franciaország és Románia között. Sok energiát fektettek abba, hogy ezeket a projekteket a helyi közösségekhez kapcsolják. Ebben a projektek ideje alatt sokat segítettek a vendéglátó családok, a látogatásokat követően pedig a Nancyben rendezett média-prezentáció és kiállítás is. A román közösségben a segítők képző, egy hónapig tartó kiegészítő-programban, amely francia és román önkéntesek segítségével valósult meg, 120 gyerek és fiatal vett részt. Az igen szűkös finanszírozás ellenére a projekt helyi forrásokat, azaz a résztvevők és családjaik támogatását használta, és a társadalmi vitákba is bevonta őket.

A cserék maguk számos szempontból vizsgálták az európai polgári szerepekkel kapcsolatos témaköröket:

- Az európai és a nemzeti intézmények megismerése
- A fiatalok aktív részvétele ezen a felfedező úton a média használatán keresztül
- A felfedezések bemutatása a saját közösségeik számára
- A környezetük bevonása a projekt előkészítésébe és megvalósításába
- Európa földrajzának megismerése földi közlekedési eszközök igénybevételének segítségével

* az „animátor” franciául egy külön szakmát jelöl; az animátor gyerekekkel és fiatalokkal dolgozik, szabadidős és/vagy oktatási tevékenységeket szervez, beleértve olyan területeket is, mint a sport vagy az iparművészet. Az animátor angol megfelelője leggyakrabban „youth worker”, azaz ifjúságsegítő.

A látszat csal...

Az összességében elkönyvelt siker ellenére a csereprogramnak komoly akadályokat is le kellett küzdenie, ami az egyik szervezettel való együttműködés lezárásához vezetett. Egy ilyen – alább részletezett – probléma a cseretevékenység motivációját, azaz a csere célkitűzéseit érintő véleménykülönbség volt. Ha ezt jobban feltárjuk, jobban megérthetjük azokat a fontos tényezőket, amelyeket nem téveszthetünk szem elől egy projekt tervezésekor.

A Francas + Nancy részéről a csere egyik fontos célja az volt, hogy a részvételi lehetőséget nyitva hagyjuk, és hogy a pénzügyi lehetőségek ne képezzék a válogatás alapját. A polgári szerep-értelmezési megközelítésünk miatt a fiatalok aktív bevonását egy pedagógiai szemléletű csere kidolgozásába szintén kulcsfontosságúnak tartottuk. Az egyik román partner számára ezek a célok elsikkadtak azon törekvése mellett, hogy Nyugat-Európába utazhasson. Ezt a motivációt felerősítette a társadalmi-politikai helyzet és az, hogy az elmúlt években a románok számára az utazás igen nehezen megvalósítható álm volt. Ezért ez a partner a Francas + Nancy céljait inkább az utazást lehetővé tevő feltételként kezelte, és nem az alapértékek megvalósulását látta bennük. Ez a résztvevők válogatásának és a munka megközelítésének ellentmondásaihoz vezetett, és végül teljesen aláásta a partnerség sikerét.

2000-ben, a Francas + Nancyben szervezeti átalakítást hajtottunk végre, amely 2002-ben zárult le. Ez alatt az időszak alatt több civil szervezettel, intézménnyel és a környék fiataljaival együttműködve interaktív kiállítást szerveztünk az euróról és Európáról. Ez lehetővé tette a szervezet számára, hogy folytassa a környezet kinyitását Európa felé. 2002 őszén az Európai Csereklub újraindította tevékenységeit, és új perspektívákat vázolt fel.

Vitatémák

- Támogatják-e az ötletedet a résztvevők csoportjának szükségletei vagy érdeklődése? Ez az érdeklődés többet jelent-e személyes érdeknél?
- Ha hagyjuk, hogy a dolgok a résztvevők érdeklődési köreinek megfelelően alakuljanak, az növeli a siker esélyét. Gondolkodj el azon, hogy a fő tevékenységek hogyan tehetik lehetővé a nagyobb és összetettebb projektek bevezetését.
- Gondolkodj el azon, mi korlátozhatja a projekted fejlődését! Mekkora szerepet játszhatnak a külső tényezők? Képes vagy-e kitalálni amellet, ami fontos a projektedben? Ha nem, érdemes-e folytatni?
- Hogyan juthatsz hozzá ahhoz, amire szükséged van, és hogyan tudsz együtt dolgozni emberekkel, akik ott vannak, ahol, ahelyett hogy ott lennének, ahol neked megfelelőbb lenne?
- Gondolkodj el rajta, hogyan tudod biztosítani, hogy a projekted a tanultak szerint, valamint a résztvevők igényei és érdeklődése szerint alakuljon!
- A partnerek megválasztása: egyetértenek a céljaidal és osztják a felfogásodat? Számít ez?

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Ifjúsági cselekvést erősítő projekt

Az 1992-ben alapított Sunflower – Centre For Grassroots Relief Work, egy horvát civil, nonprofit egyesület, mely a háború által sújtott közösségek pszichológiai szükségleteire adott sürgősségi válasz volt. A Sunflowernek Horvátország 6 régiójában, Zágráb, Varazdin, Pula, Knin, Topusko és Petrinja városokban futnak programjai.

A Sunflower a demokrácia építése, a polgárok részvétele és megerősítése, a közösség fejlesztése, az önkéntesség és az önzetlenség, a megosztott felelősségvállalás, az egyenlő esély területein, valamint a nemi, vallási vagy nemzetiségi különbségektől független elfogadás területén végez elkötelezett munkát. Ezeket a célokat számos különféle szociális projekten keresztül kívánja elérni, amelyek közül az egyik a fiatalok cselekvésének erősítése.

Sucokret – Centar za humanitarni rad

Avenija Dubrovnik 10
10 000 Zagreb
Croatia
Tel: +385 1 6556 425
Fax: +385 1 6551 715
Email: Zagreb@suncokret.hr
<http://www.suncokret.hr>
Kapcsolattartó: Vesna Kajis

Négy tapasztalt ifjúságsegítő hatvan, 16 és 23 év közötti fiatal, főként középiskolai tanulók és egyetemi hallgatók érdeklődését keltette fel, amikor arra kérték őket, hogy 2001-ben vegyenek részt egy 9 hónapig tartó nemformális képzésen. Fő céljuk az volt, hogy egy csapat dinamikus és tájékozott fiatal polgárrá formálják őket, akik aktív ifjúsági/kortárs vezetőkként megosztanák tudásukat és tapasztalataikat más fiatalokkal is. Célkitűzéseik a következők voltak: ismeretszerzés a globális mértékű kölcsönös egymásrautaltságról, vezetői készségek kialakítása és önbizalom-erősítés, valamint társadalmi akciók és projektek szervezése és lebonyolítása, amelyek aktív szereplőkké teszik a fiatalokat a közösségeikben és a demokratikus folyamatokban.

A civil társadalom építése

A tevékenység céljai:

- segítséget nyújtani a résztvevőknek a civil társadalomhoz szükséges alkotóelemek feltárásiában
- segítséget nyújtani a résztvevőknek abban, hogy elgondolkodhassanak a civil társadalom megteremtését gátló akadályokról

Gyakorlat:

Osszuk a résztvevőket 4-6 fős csoportokra. A gyakorlat első szakaszában minden csoportnak 30 perc áll a rendelkezésére, hogy megalkossa a maga ideális közösségét azon alkotóelemek alapján, amelyekből a csoport véleménye szerint a „civil társadalom” áll. Miután a csoport megbeszélte, milyennek szeretné a közösségüket, készítsenek tervrajzot erről a közösségről. A csoport többek között a következő szempontokat tárgyalja meg: környezet, demográfiai szempontok, kormányzati rendszer, a közösség szerkezete, szolgáltatások stb. A tervrajznak ezeket a szempontokat mind tükröznie kell.

A gyakorlatot követően minden csoport mutassa be saját „közösségét” a teljes csoportnak.

A következő fázis mélyebb bepillantást enged azokba a tényezőbe, amelyeket a csoportok már elkezdtek feltárni. A segítő a teljes csoporttal együtt dolgozva gondolja át az alábbi kérdéseket!

A gyakorlat folyamata: Milyen érzés volt ezen a gyakorlaton dolgozni? Hogyan zajlott a közösség felépítésének folyamata? Demokratikus volt? Miért vagy miért nem? Előfordultak konfliktusok, voltak ellenvélemények a társadalom megszerkesztése közben? Hogyan oldottátok meg ezeket? Volt valaki, aki vezető szerepet vállalt?

A létrehozott közösségek jellege: Kinek a feladata lesz a közösségben a rend, a pártatlanság és az egyenlőség fenntartása? Ki a döntéshozó? Voltak hasonlóságok az egyes közösségek között?

A résztvevők személyes tapasztalataival való kapcsolat: Hasonlít ez a közösség a te közösségedhez vagy különbözik tőle? Ha igen, hogyan? Ha nem, miért nem?

Fogalmi szint: Mi akadályozza a civil társadalom fejlődését? Mely alkotóelemek? Milyen alkotóelemek szükségesek a civil társadalomhoz?

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

E gyakorlat mellé figyelmeztetés is jár! A segítő szavaival élve: „Attól tartok, ez a gyakorlat csak apró darabka az önkéntes munka és a civil társadalomba való bevonódás nemformális képzésének egyéves folyamatában, és nem is túl messzire mutató.” Alább feltárjuk, hogy e gyakorlatot hogyan és miért végeztük el ebben a csoportban, és az összefüggéseket is megvizsgáljuk.

Ez a gyakorlat egy olyan csoport képzésének apró eleme volt, akik hetente jöttek össze, és egy 20 műhelymunkából álló képzésben vettek részt. A képzés a kommunikáció, a kortárs-vezetés, a segítő szerepe, a kreatív technikák, az együttműködő problémamegoldás, az emberi jogok, a civil részvétel és a szociális tevékenység felépítésének témáira koncentrált. Ez az átfogó képzés volt az az alap, amelyre a fiatalok a közösségeik kérdéseit azonosító kutatásaikat alapozták és végezték, valamint szociális akcióikat és mikro-projektjeiket végrehajtották.

Ez a gyakorlat – ahogy minden tevékenység – kísérleti és interaktív jellegű volt; a tanuláshoz felhasználta a közös élményeket, gondolatokat és beszélgetéseket.

Jöjjenek ismét a segítő szavai: „Ezt a gyakorlatot hasznos bevezetőnek tartom ahhoz, hogy gondolkodni kezdjünk a fiatalok szerepéről a civil társadalomban és a civil szektor fejlődésében. Ilyen esetekben alkalmazzuk ezt a gyakorlatot:

- amikor olyan fiatalokkal foglalkozunk, akik úgy érzik, semmi aktív szerephez nem jutnak a társadalomban, mert a fiatalok marginalizálódását ténynek tekintik;
- amikor szembesíteni akarjuk a fiatalokat a társadalomban játszott passzív szerepükkel;
- amikor rá akarjuk ébreszteni őket arra, hogy képesek a változtatásra;
- amikor motiválni akarjuk őket, képessé akarjuk tenni őket arra, hogy cselekedjenek és tervezzék meg társadalmi tevékenységeiket.”

A legértékesebb hosszú távú eredmény az volt, hogy 15 fiatal, a projekt résztvevői elég magabiztosságot éreztek magukban ahhoz, hogy kortárs-vezetőkként aktív szerepet vállaljanak. 4 tapasztalt munkatárssal együtt 5 városban 8 új csoportot indítottak, e csoportokkal új, 9 hónapos projektek keretein belül megosztották a már megszerzett tudásukat és tapasztalataikat. Ez volt az a legfontosabb fejlemény, amely a lavina-effektust felhasználva 2002-ben segítette a Sunflowert abban, hogy három új helyre is eljuttassa ezt a fajta projektet, hiszen a fiatalok egymás képzésének folyamatában váltak aktív polgárokká egy fejlődő civil társadalomban.

Vitatémák

- Időbefektetés – valóság-hű tervezés
- A hatás-sokszorozó lavina-effektushoz az egyénbe való befektetés
- Hogyan hajthatjuk végre sikeresen ugyanazt a gyakorlatot másokkal? Hogyan készüljenek fel a segítő, hogy a gyakorlat újra sikeres legyen?
- Milyen lehetőségeket tudunk nyújtani a fiataloknak, hogy továbbvigyék újonnan szerzett készségeiket/ismereteiket, és a gyakorlatba is átültessék azokat?
- Tartsuk fenn a lendületet a projekt egyes szakaszainak végén
- Részei-e az általad tervezett gyakorlatok egy tudatosan tervezett egésznek, amelynek céljai vannak, és meghatározott irányba tart, vagy csak véletlenszerűen válogattad őket össze?
- Elég nyitottak-e a gyakorlatok ahhoz, hogy csoport igényeihez és érdekeihez tudd őket alakítani?

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Egy lépés a tolerancia felé	Youth Centre Izgrev (YCI)
<p>A Youth Centre Izgrev székhelye Szófiában van. Egy öt önkéntesből álló csapat alkotja a szervezet magját, őket további 30 fiatal önkéntes segíti, akik korábbi tevékenységekben már részt vettek. A központ iskolákban végzi fő tevékenységeit, ahol az önkéntesek droggal való visszaéléssel, szexuális úton terjedő betegségekkel és HIV/AIDS megelőzéssel kapcsolatos oktatási programokat vezetnek.</p>	<p>Sofia, 1164, h.c Lozenetz, str.Kiril Vidinski 2 app.35, Bulgaria</p> <p>Malina Edreva - malina_edreva@abv.bg</p> <p>Elena Milanova - lenilaf@abv.bg</p> <p>Gergana Berova - berovs81@yahoo.com</p> <p>Daniela Furnadhieva - danielaf@dir.bg</p>

Ez a HIV/AIDS oktatási program 2001/2002-ben három hónapon keresztül zajlott. Fő célkitűzése az volt, hogy csökkentse a droghasználat és a szexuális úton terjedő betegségek térnyerését elősegítő kockázatos viselkedésformák előfordulását a 15-18 éves résztvevők körében, és próbára tegyék az előítéleteiket is. Hasonlóképpen fontos célkitűzés volt 30 fiatal képzése is, akik kortárs-nevelőkként vettek részt a programban, így felkészítve őket még távolabb mutató programokra.

Az első motivációs találkozót és képzést egy helyi hotelben rendezték meg annak könnyed és nyugodt hangulata miatt. A nyugodt hangulat megteremtése különösen fontos volt, hiszen a projekt különböző korú, öt iskolából jövő, eltérő motivációkkal rendelkező fiatalot hozott össze egy igen sokszínű csoportba. A projektet a résztvevőink ismereteinek és érdeklődési köreinek feltérképezésével kezdtük. Ez segített felmérni, hogyan és milyen szinten mutassuk be a tevékenységeinket. A csapat a csoporthoz igazította a terveket. Az első találkozón, ahol minden résztvevő jelen volt, bemutattuk a YCI-t, az „Egy lépés a tolerancia felé” című projekt-elképzelésünket, annak célkitűzéseit és várakozásainkat. Néhány motiváló játék és egy rövid „asztali körverseny” után a 30 résztvevőt öt vegyes munkacsoportra osztottuk. Minden csoport megválasztotta a maga csapat-koordinátorát, aki a projekt idején a csoportot képviselte. Egy HIV/AIDS-ről szóló előadás, amely globális összefüggésben beszélt a betegség tényeiről és érzelmi aspektusairól képezte a csoportokon belüli élénk eszmecsere alapját.

A találkozót követően hetente jöttünk össze a csapat-koordinátorokkal. Minden alkalommal volt információcsere, beszélgetés és egy kis társas tevékenység is. A következő témákra összpontosítottunk: hogyan fedezzünk fel egy fiatalokból álló közösséget; hogyan mérjük fel a közösség igényeit; és hogyan írjunk projekt-tervet. Minden csapat különböző megközelítésekkel dolgozott – kérdőívvel, tulajdonságokkal, nyomtatott anyagokkal, játékokkal –, amelyek segítettek a koordinátoroknak abban, hogy kidolgozzák a módszeres munkát. Ennek eredményeként a résztvevők saját kezdeményezésekbe kezdtek, és mindenki elkészítette egy jövőbeli projekt vázlatát. Úgy éreztük, hogy a koordinátorok is megérték ez idő alatt.

A résztvevői aktivitás szintje is nagyon biztató volt. A találkozók időszaka alatt ők javasolták a munka továbbfejlesztését és egy nagyobb közönség bevonását, nemcsak az osztályaikat, hanem az iskoláikat és az egész helyi közösséget is. A projekt során külső események is történtek. A tanulók igen aktív szerepet vállaltak a december 1-jei AIDS ellenes nap tevékenységeiben. A Vöröskereszttel karöltve éjszakai szórakozóhelyeken és az utcán nyújtottak információt az érdeklődők számára.

Ezután következett a projektnek az a szakasza, ami elé mindenki a legnagyobb várakozással tekintett: a résztvevők képzése. A Központ ebben tapasztalt segítők közreműködésére támaszkodott. Játékokkal, zenével, eszmecserekkel és megható beszédekkel bilincseltek le a résztvevők figyelmét. A képzés tartalmazott általános egészség-védő és oktató előadásokat, a résztvevőket azonban a drogok témája foglalkoztatta a leginkább, ezért erre helyeztük a hangsúlyt. Ezek után tártuk fel a szexuális úton terjedő betegségek és a kockázatos viselkedésformák témáit. A tanulók sok, a való életből merített példát is meghallgattak. Egy érdekes szimulációs helyzet-gyakorlatot követően külön beszélgettünk a HIV-ről és az AIDS-ről is. A fiatalok a tények és az érzelmek szintjén is részesei lettek a képzésnek.

Egyik célunk az volt, hogy Youth Centre Izgrev számára fiatal önkénteseket toborozzunk, és ezt a célt sikeresen teljesítettük is!

A program egy fontos aspektusa egy kortárs-képzői program kidolgozása volt. Az egyik szervező részletesen mesélt arról, hogyan és miért integrálták a kortárs-képzést az Egy lépés a tolerancia felé című programba:

A kortárs-képzés nem új keletű módszer Bulgáriában. Úgy gondolom, ez a módszer kulcsfontosságú a fiatalok nevelésében, és az önkéntes munkába való bevonásukban, hiszen ez a módszer növeli a szociális gondok ismertségét, és tettekre is biztatja őket. A fiatal vezetők oktatása azonban nem egyszerű folyamat. Számos tényezőt kell számításba vennünk, például az ország gazdasági helyzetét, a programba bevont személyek különböző felfogását, életkorát (a tizenéves kor a legérzékenyebb az ember életében, és a legjobb évek a kortárs képzők számára) és a háttérüket (olyan szempontokat is beleértve, mint a vallás és a családi háttér). Arra gondolok, hogy amikor az ember kiáll egy 30 fős osztály elé, tisztában kell lennie azzal, hogy ez a 30 ember nagyon is különbözik egymástól, mégis egyfajta egységet kell teremteni közöttük. Ez egy olyan kihívás, ami számomra legalábbis nehézséget okozott.

A 21 nehezen kezelhető szófia középiskolással végrehajtott projektünk jó példa egy kortárs-képzői képzésre.

Ez az élmény arra emlékeztet, hogy amikor jó kortárs-képzőket szeretnénk faragni a diákokból, a következő dolgokat érdemes átgondolni:

- a csoportod álljon különböző tapasztalatokkal rendelkező fiatalokból
- légy nyitott a diákokra
- beszélj szabadon, és mutasd ki a tárgyalt kérdésekkel való érzelmi kapcsolatodat
- segíts abban, hogy a résztvevők megértsék, hogy mindenki egyedi, és mindenkinek van véleménye, ami fontos a csoport egésze számára
- különböző módszereket használj, építs a résztvevők kreativitására, adj teret a szabad megnyilvánulásnak a játékok, a költészet és a rajz segítségével
- teremts nyugodt és barátságos légkört
- folyamatosan motiváld és bátorítsd a csoportot
- állj készen a különböző kérdésekre, amelyek gyakran igen zavarba ejtők is lehetnek
- fogadd el, hogy talán minden erőfeszítésed ellenére csak egy vagy két résztvevő lesz hajlandó a folytatásra
- állj készen arra, hogy ezekkel az érdeklődőkkel folytatod a munkát, vond be őket különböző projektekbe és találkozókba, tájékoztasd őket
- értsd meg, hogy az, ahogy viselkedsz velük, alakítja az ő viselkedésüket is; azt hogy milyen értékeket vallanak, és a jövőben hogyan fognak dolgozni másokkal

Végezetül ne feledd, hogy a fiatal kortárs-képzők rengeteg új ötletet adhatnak, ami nagyon fontos lehet akkor, amikor projekt-tervet írsz, vagy valamilyen más anyagot készítesz elő.

Vitatémák

- Mit tartasz fontosnak, amikor kortárs-képzési programot tervezel?
- Hogyan hozod egyensúlyba a készségek, a képességek, az ismeretek és a magatartás fejlesztését?
- Miért teszed azt, amit teszel?
- Tudsz-e rugalmas lenni, és könnyedén reagálni?
- Hogyan támogathatsz másokat abban, hogy ötleteiket átültessék a gyakorlatba?
- Milyen légkört szeretnél létrehozni a munkában, és ezt hogy éred el?
- Az emberekkel mint individuumokkal való munka
- A csoport szükségleteinek, igényeinek és érdeklődési köreinek megállapítása

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Nos, csak eljutottál a könyv végére. Gratulálunk, és üdvözlünk! Ez természetesen csak a kezdet vége, hiszen az igazi munka most kezdődik: mindezt átültetni a gyakorlatba. Abból kiindulva, amit a múltból tudunk, amilyen rálátásunk van a lehetséges jövőre, és azok a referenciapontok, amelyeket a különféle elméletektől és mások gyakorlati munkájából kaptunk, mit mondanak, mit kellene tennünk?

Reméljük, hogy tele lelkesedéssel, ötletekkel és körvonalazódó tervekkel érkezél el ideig. Ahogy az az ifjúsági munkában gyakran előfordul, talán ugyanannyi kérdésed van, mint ahány válaszod – és ugyanennyivel egy képző is szolgálhat neked, ez pedig nagyszerű! Ne feledd, az a jó, ha kérdéseink vannak! Ha nincsenek, úgy gondoljuk tanulni sincs mit, és az tragikus volna!

Ahelyett azonban, hogy ez elkeserítene (mégis, hogy fogom rendesen végezni a munkámat, ha nincs mindenre válasz?!), sarkalljon arra, hogy azonnal fogj hozzá. Ha az élethez, a világegyetemhez nincs végső válasz és úgy egyáltalán semmihez – az európai polgári szerepekhez sem – akkor várni sincs értelme rá. Jobb, ha energiákkal telve és örömmel csobbanunk egyet az élet bizonytalanságaiba, elfogadva, hogy lesz, ami lesz, és nincs értelme sajnálkozni. De még ezzel a levegővétellel fel kell vállalnunk az azonnali cselekvés felelősségét azzal kapcsolatban, amivel nem vagyunk elégedettek.

Ennek a munkának központi eleme az összefüggés a között, amit kommunikálunk, és ahogy kommunikáljuk azt. Ha a részvételt, a tiszteletet és a kreativitást szorgalmazzuk, akkor a képzési programjainkban ezeknek a lényegi szempontoknak tükröződnie kell az általunk választott módszerekben, és ami a legfontosabb, abban, ahogy azokkal az emberekkel bánunk, akikkel együtt dolgozunk. Ha az európai polgári szerepekre készítünk fel, az ugyanúgy jelenti önmagunk fejlesztését, mint mások segítségét, új módszerek elsajátítását, és az anyagi támogatóink meggyőzését, hogy a projektjeinkbe érdemes pénzt fektetniük.

Reméljük, már felismered, hogy az európai polgári szerepekre való felkészítés nem éppen értékeket nélkülöző elképzelés. Sőt, lehetőséget teremt a számunkra, hogy olyan alapvető emberi értékekkel azonosuljunk, mint a tisztelet, a kreativitás és a szeretet – és ezeknek az európai ifjúsági munka formájában biztosítsuk játszóteret. Olyan munka ez, amelyért a jövő generációi hálásak lesznek. Olyan munka ez, amelynek elő kell segítenie, hogy kontinensünk békés, igazságos, ökológiailag fenntartható legyen, és a bolygó más területein élő népek és közösségek támogató partnernek érezhessék azt. Olyan munka ez, amire büszkék lehetünk.

Albala-Bertrand, L. (1997). *Five main criteria to approach citizenship education*.
http://www.itu.ch/ibe-cited/approach_criteria.html

Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Cambridge Massachusetts, Addison-Wesley Pub. Co.

Arnot, Madeleine and Dillabough, Joanne (eds), (2000). *Challenging democracy: international perspectives on gender, education and citizenship*, Routledge, London.

Audigier, F. (2000): *Basic concepts and core competencies for education for democratic citizenship*. Strasbourg, Council for cultural co-operation.

Baglin Jones, E and Jones, N. (1992). *Education for Citizenship : ideas and perspectives for cross-curricular study*, Kogan Page, London.

Bahmueller, C. (2000): *Civil society and democracy reconsidered*. In: Bahmueller and Patrick: *Principles and practices for education of democratic citizenship*. Center for Civic Education, Calabasas.

Baily, Richard (ed), (2000). *Teaching Values and Citizenship Across the Curriculum*, Kogan Page, Stylus Publishers, London.

Beck, John, (1998). *Morality and citizenship in education*, Cassel, London.

Bell, Gordon, (1995). *Educating European Citizens – Citizenship Values and the European Dimension*, David Fulton Publishers, London.

Burbeles, Nicholas C, and Torres, Carlos Alberto (eds.), (2000). *Globalization and Education: Critical Perspectives*, Routledge, New York and London.

Callan, Eamonn, (1997). *Creating citizens: political education and liberal democracy*, Clarendon Press, Oxford.

Chambers, D. and Pullan, B. eds (1992): *Venice: A Documentary History, 1450-1630*. Cambridge, Blackwell.

Council of Europe, Council for Cultural Co-operation (CDCC), (2000). Education for democratic citizenship project, *Jump into democratic citizenship*, poster prepared by Mark Taylor, Strasbourg.

Council of Europe, Council for Cultural Co-operation (CDCC), (2001). Education for democratic citizenship project, *Education for democratic citizenship: methods, practices and strategies: final report*, Strasbourg.

Council of Europe, Council for Cultural Co-operation (CDCC), (2000). project on Education for Democratic Citizenship: *Basic concepts and core competencies for education for democratic citizenship*, report prepared by Francois Audigier, Strasbourg, Council of Europe.

Council of Europe (2000). *Pause for thought*. <http://www.ecri.coe.int/en/05/03/03/e05030323.htm>

Craft, Maurice, (1982). *Education for diversity: the challenge of cultural pluralism*, University of Nottingham, School of Education, Nottingham.

Craft, Maurice, (1984). *Education and cultural pluralism*, London, Falmer.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Felhasznált
irodalom

Curriculum and Quality Development Group (2000). in the framework of the Partnership between the Council of Europe and the European Commission Training-Youth, *Pilot Course on European Citizenship – Curriculum Principles*, Strasbourg.

Demaine, Jack and Entwistle, Harold, (1996). *Beyond communitarianism: citizenship, politics and education*, MacMillan, Basingstoke.

Duerr, Karlheinz, (2000). *Strategies for learning democratic citizenship*, Strasbourg, Council of Europe.

Edwards, L (ed), (1994). *Education for democratic citizenship in Europe: new challenges for secondary education*, Lisse, Swets & Zeitlinger.

European Commission, (1997). *Accomplishing Europe through education and training*, Office for official publications of the European communities, Luxembourg.

European Commission, *Learning for Active Citizenship*, accessed on <http://europa.eu.int/comm/citizen/citiz-en.html>, 27.02.02.

European Commission, *Lifelong Learning: Making A European Area of Lifelong Learning a Reality*, accessed on <http://europa.eu.int/comm/education/life/index.html>, 27.05.02

European Commission (2001): *White Paper: A new impetus for European youth*. Brussels.

European Youth Forum (2001): *Strategies and key objectives for a youth policy in the European Union*. Brussels.

Fennes, H, and K, Hapgood, (1997). *Intercultural learning in the classroom : crossing borders*, Cassel, London.

Ferry, Jean Marc, (1999). *European studies for democratic citizenship, A democratic culture that is plural and yet one: education and democratic citizenship in the context of a multiplicity of historical and cultural perceptions*.

Fogelman, K. (1996). *Education for citizenship and the National Curriculum. Beyond communitarianism: citizenship, politics and education. J. Demaine and H. Entwistle.* London, Macmillan.

Forbrig, J. (2000): *Post-communist civil society: A suggestion for a theoretical framework. The Masaryk Journal*, Vol. 3, Issue 1.

Furlong, Andy and Guidikova, Irena (eds.), (2001). *Transitions of youth citizenship in Europe: culture, subculture and identity*, Council of Europe Publishing, Strasbourg.

Gay, P. (2002): *Liberalism*. Microsoft Encarta Online Encyclopaedia.

Gilbert, R. (1996): *Identity, culture and environment: Education for citizenship for the 21st century*. In: Demaine J. and Entwistle H.: *Beyond communitarianism: Citizenship, politics and education*. London, Macmillan.

Gilbert, R. (1992): *Citizenship, education and postmodernity. British Journal of Sociology of Education*, Vol. 13, No. 1.

Giolotto, P (ed), (1993). *Enseigner l'éducation civique à l'école*, Hachette éducation, Paris.

Guidikova, Irena, *La mondialisation de la culture de participation*, dans *Agora débats jeunesse*, n°. 19, l'Harmattan, 1er trimestre 2000.

Grenz, S. (1996): *A Primer on Postmodernism*. Grand Rapids, Eerdmans Publishing Company.

Gross, P. and Levitt, N. (1994): *Higher Superstition. The academic left and its quarrels with science*. Baltimore, John Hopkins University Press.

Guarasci, Richard and Cornwell, Grant H. (1997). *Democratic Education in an age of difference – Redefining citizenship in higher education*, Jossey Bass Publishers, San Francisco.

Gundara, Jagdish and Jacobs, Sidney (eds), (2000). *Intercultural Europe: diversity and social policy*, Ashgate, Aldershot.

Habermas, J. (1994): *The structural transformation of the public sphere*. Oxford, Polity Press.

Hale, J. (1977): *Renaissance Europe: Individual and Society 1480-1520*. Berkeley, University of California Press.

Harpes, Jean – Paul, (1999). *The conditions for the creation of a European democratic culture – summary of five reports prepared by experts for the CC – HER*, Strasbourg.

Hayek, F. (1967): *Studies in philosophy, politics and economics*. London, Routledge.

Heater, D. (1990): *Citizenship: The Civic Ideal in World History, Politics and Education*. London, Longman.

Helve, Helen and Wallace, Claire, (2001). *Youth, Citizenship and Empowerment*, Ashgate Publishing, Hampshire.

Hobhouse, L. T. (1911): *Liberalism*. New York, Oxford University Press.

Hopken, W. (1994): *History, democratic values and tolerance in Europe: the experience of countries in democratic transition*. Sofia, Council of Europe Symposium.

Ichilov, O. (1998): *Citizenship and citizenship education in a changing world*. London, The Woburg Press.

International Project What Education for What Citizenship?, (May 2002). *Five main criteria to approach citizenship education*, accessed on <http://www3.itu.int/ibe-citied/inoeng90.html>.

Jeffs, Tony, *Informal education – conversation, democracy and learning*, 2nd edition, Routledge, London, 1998.

Jeffs, Tony, (1999). *Learning beyond the classroom – education for a changing world*, 2nd edition, Education Now Publishing Co-operative, Ticknal.

Kaye, A. (1995). Computer supported collaborative learning. *Information technology and society*. **N. Heap, R. Thomas, G. Einon, R. Mason and H. Mackay**. London, SAGE.

Kennedy, Kerry J (ed.), (1997). *Citizenship, education and the modern state*, Falmer, London.

Kymlicka, W. and Norman W. (1995): Return to the citizen: A survey of recent work on citizenship theory. In: Besner, R. ed.: *Theorizing Citizenship*. New York, State University of New York Press.

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

**Felhasznált
irodalom**

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Felhasznált
irodalom

Lagree, Jean – Charles, *Introduction – Les jeunes dans la société multiculturelle*, in *Agora débats jeunesse*, n°. 22, l'Harmattan, 4e trimestre 2000.

Larsen, Magdalena (ed.), (2000). *Speak Out! On European Citizenship*, Institute for Citizenship Education, London, (see also www.citizen.org.uk/speakout/).

Lauritzen, P. (1998): *Auf dem Weg in die europäische Bürgergesellschaft: Herausforderungen für die politische Bildung*. Budapest/Bonn, IKAB.

Leitch, R. and C. Day (2000). Action research and reflective practice: towards a holistic view. *Educational Action Research* 8(1): 179-193.

Lynch, James, *Education for citizenship in a multicultural society*, (1991). Cassell, London and New York.

Maalouf, A. (1998) *Les identités meurtrières*, Éditions Grasset & Fasquelle, Paris.

Marshall, T. (1973): *Class, citizenship and social development*. Chicago, University of Chicago Press.

Merry, P. and G. Titley (1999). *Training methodologies: to know and transform Theatre of the Oppressed and youth*. <http://www.coe.fr/youth/english/Coyote/issue1/theatre.htm>

Microsoft (registered trademark) Encarta (registered trademark) Online Encyclopedia, History of Education, accessed on <http://encarta.msn.com/>, 2001.

Morin, E. (1987). *Penser l'Europe*, Éditions Gallimard, Paris.

Mougniotte, A. (1994). *Eduquer à la démocratie*, Ed. du Cerf, Paris.

Nie, Norman H et al. (1996). *Education and democratic citizenship in America*, University of Chicago Press, Chicago and London.

NZZ-Folio (2001): *Europa. Schwieriger Weg zur Einheit*. Zürich, Verlag NZZ-Folio.

Osler, Audrey, (2000). *Citizenship and democracy in schools: diversity, identity and equality*, Trentham, Stoke on Trent.

Osler, Audrey, (August 1997). *The contribution of community action programmes in the field of education, training and youth to the development of citizenship with a European dimension: final synthesis report*, University of Birmingham.

Osler, Audrey, Rathenow, Hanns-Fred and Starkey, Hugh, (1995). *Teaching for citizenship in Europe*, Trentham Books, Stoke on Trent.

Partnership between the Council of Europe and the European Commission Training-Youth, *European Citizenship in Youth Work – A training course for youth workers and youth leaders on European Citizenship education in youth work*, report of the Pilot Training Course, EYCB, 21 October to 1 November, 2001, prepared by Arjen Bos (Engage! InterAct).

Pearce, Nick and Hallgarten, Joe, (2000). *Tomorrow's citizens: critical debates in citizenship and education*, IPPR, London.

Pettigrew, T.F. (1986). The intergroup contact hypothesis reconsidered. *Contact and conflict in intergroup encounters*. **M. Hewstone and R. Brown**. Oxford, Basil Blackwell.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Ravitch, Diane and Viteritti, Joseph P. (2001). *Making good citizens: education and civil society*, Yale University Press, New Haven and London.

Ross, Alistair (ed.), (1999). *Young citizens in Europe*, CiCe, School of Education, University of North London.

Rubenstein, David and Stoneman, Colin (eds.), (1973). *Education for democracy*, 2nd edition, Penguin, Harmondsworth (Middlesex).

Ryba, R. (1995). *Developing a European dimension in the curriculum educating European citizens: citizenship values and the European dimension*, David Fulton Publishers, London.

Smith, Mark K. *Communitarianism*, accessed on www.infed.org/biblio/communitarianism.htm, January 2001.

Smith, Mark K. *Education for Democracy*, accessed on www.infed.org/biblio/d-dem.htm, 2001.

Schmitter, P. (1997): Civil Society East and West. In: Diamond, L. et al eds: *Consolidating the Third Wave Democracies*. Baltimore, Johns Hopkins University Press.

Scurati, C. (1995). From inter-cultural education to teacher preparation: an Italian view in a multi-cultural perspective. *Educating European citizens: citizenship values and the European dimension*. G. H. Bell. London, David Fulton Publishers.

Slater, N. (2000). Hands that do dishes. *The Observer Magazine*. 22nd October 2000: 50-55.

Spiegel Special (2002): *Experiment Europa. Ein Kontinent macht Geschichte*. Hamburg, Spiegel Verlag.

Straker, A. (2001) *Pushing at the Limits: Reconstructing Cross-Cultural Exchange in Education*. Unpublished PhD thesis, The University of Newcastle upon Tyne

Talbot, M. (1995). *Active citizenship : training for equal opportunity to participate*, Network Educational Press, Stafford.

Taylor, M. (2001): *Jump into Education for Democratic Citizenship*, Strasbourg.

Turner, David and Barker, Patricia, (2000). *Activities for teaching citizenship in Secondary schools*, Kogan Page, London.

Turner, David and Barker, Patricia, (2000). *Developing citizenship in Secondary schools*, Kogan Page, London.

Ullmann, W. (1967): The Rebirth of the Citizen on the Eve of the Renaissance Period. In: Lewis, A. ed: *Aspects of the Renaissance*. Austin, University of Texas Press.

United Nations Publications (2000). *Life Chances and Livelihoods* (2000), Geneva.

United States of America Department of Education (2000). *Evaluation primers (1-5)*. <http://www.ed.gov/offices/OUS/eval/primer1.html>

Vink, C. (1999). *Giving credit: certification and assessment of non-formal education*. <http://www.coe.fr/youth/english/Coyote/issue1/credit.htm>

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

**Felhasznált
irodalom**

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

**Felhasznált
irodalom**

Webber, Stephen and Liikanen, Ilkka, (2001). *Education and civic culture in post-communist countries*, Palgrave, Basingstone, Hampshire and New York.

Wilber, K. (2000). *A Theory of Everything*, Dublin, Gateway.

Wimberley, J. (1999): *Civil society and the reformation of higher education in central and eastern Europe: Perspectives from the Council of Europe*. Strasbourg.

Woolf, F. (1999). *Partnerships for learning: a guide to evaluating arts education projects*. London, Regional Arts Boards and the Arts Council of England.

Youth in Action, No. 65 *Education for citizenship*, Autumn 1998, pp.2 – 3

Felhasznált honlapok

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Fejezetenként

Az európai polgárság története

<http://www.globalfindata.com/frameset.php3?location=/gh/index.html>. 2002. július 2-án

<http://www.euromaths.jyu.fi/money1.html>. 2002. július 2-án

<http://www.labyrinth.net.au/~saul/history/money.html>. 2002. július 2-án

<http://www.universalrights.net/main/histof.htm>. 2002. július 2-án

<http://www.yale.edu/lawweb/avalon/rightsof.htm>. 2002. július 2-án

<http://www.lkwdpl.org/wihohio/figures.htm>. 2002. július 2-án

<http://www.fordham.edu/halsall/ancient/asbook.html> 2002. június 3-án

<http://ancienthistory.about.com/> 2002. június 3-án

<http://plato.evansville.edu/public/burnet/> 2002. június 3-án

<http://www.wsu.edu/~dee/GREECE/GREECE.HTM> 2002. június 3-án

<http://www.wsu.edu/~dee/ROME/ROME.HTM> 2002. június 3-án

<http://sophies-world.com/SophieText/aristotle.htm> 2002. június 3-án

http://home.earthlink.net/~pdistan/howp_2.html 2002. június 3-án

<http://www.historyguide.org/earlymod/lecture1c.html> 2002. július 2-án

<http://www.oir.ucf.edu/wm/paint/glo/renaissance/> 2002. július 2-án

<http://www.bartleby.com/65/ci/citystat.html> 2002. július 2-án

<http://www.crs4.it/Ars/arshtml/arstitle.html> 2002. július 2-án

<http://www.wsu.edu/~dee/ENLIGHT/ENLIGHT.HTM> 2002. május 27-én

<http://mars.wnec.edu/~grempel/courses/wc2/lectures/enlightenment.html> 2002. május 27-én

http://www.wsu.edu/~brians/hum_303/enlightenment.html 2002. május 27-én

<http://europeanhistory.about.com/cs/enlightenment/> 2002. május 27-én

http://home.earthlink.net/~pdistan/howp_7.html 2002. május 27-én

<http://www.worldlib.org> 2002. május 27-én

<http://www.turnleft.com/liberal.html> 2002. május 27-én

<http://www.lymec.org> 2002. május 27-én

<http://www.utm.edu/research/iep/l/locke.htm> 2002. május 27-én

<http://www.utm.edu/research/iep/m/milljs.htm> 2002. július 2-án

http://www.britannica.com/heritage/article?content_id=1374 2002. július 2-án

http://www.britannica.com/history/euro/1/2_2.html 2002. május 27-én

<http://www.wsu.edu/~dee/REV/> 2002. május 27-én

<http://chnm.gmu.edu/revolution/browse/texts/> 2002. május 27-én

<http://www.thehistorychannel.co.uk/classroom/gcse/rus2.htm> 2002. május 27-én

<http://www.bbc.co.uk/education/modern/russia/russifla.htm> 2002. május 27-én

<http://www.pbs.org/ktca/liberty/> 2002. május 27-én

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

Felhasznált
honlapok

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári szerepek története

<http://www.historyplace.com/unitedstates/revolution/> 2002. május 27-én

<http://revolution.h-net.msu.edu/> 2002. május 27-én

<http://eycb.coe.int/eycbwwwroot/hre/index.asp> 2002. július 2-án

A polgári szerepek fogalmának értelmezései napjainkban

<http://www.un.org/works/humanrights/humanrights1.html> 2002. július 2-án

<http://www.un.org/Overview/rights.html> 2002. július 2-án

<http://www.unhchr.ch/> 2002. július 2-án

<http://www.echr.coe.int/> 2002. július 2-án

Lehetséges jövőképek

<http://conventions.coe.int/treaty/en/WhatYouWant.asp?NT=005> 2002. július 2-án

<http://www.un.org/womenwatch/> 2002. július 2-án

<http://www.lkwdpl.org/wihohio/figures.htm> 2002. július 2-án

Fogalmi kereteink

<http://www.unifem.undp.org/> 2002. július 2-án

<http://www.un-instraw.org/> 2002. július 2-án

<http://www.un.org/womenwatch/daw/> 2002. július 2-án

A polgári szerepekre való felkészítéssel kap- csolatos jelenlegi megközelítések

<http://www.ilo.org/public/english/bureau/gender/> 2002. július 2-án

<http://www.feminist.org/> 2002. július 2-án

<http://www.historyguide.org/europe/lecture16.html> 2002. július 2-án

<http://conventions.coe.int/treaty/en/Summaries/Html/005.htm> 2002. május 25-én

<http://www.counterbalance.org/gengloss/postm-body.html> 2002. június 13-án

<http://csf.colorado.edu/forums/femisa/feb96/0042.html> 2002. június 13-án

A polgári szerepekre való felkészítéssel kap- csolatos nézeteink

Az európai polgári szerepekre való felkészítéssel kapcsolatos jelenlegi megközelítések

<http://www.ibe.unesco.org/International/Databanks/Dossiers/mainfram.htm> 2002. július 5-én

A polgári szerepek- kel kapcsolatos forgatókönyvek – gyakorlati példák

További elektronikus források

http://www.eun.org/eun.org2/eun/subdesc_myeurope.cfm?sub_id=130&language=en

Ez a honlap gyakorlatokat, nyílt projekteket és forrásokat kínál a béke, a nemzetközi együttműködés, a környezet és a demokrácia témáiban.

<http://www.politeia.net/>

A polgári szerepek és a demokrácia ezen európai hálózata több mint 1500 személy és intézmény virtuális szervezete, akik a polgári szerepek és a politikai oktatás területein tevékenykednek, és európai szinten szeretnének együttműködni.

<http://www.citizensconnection.net/home-page/about-us.vdf>

A CitizensConnection.net a legnagyobb internetes oldal az Egyesült Királyság aktív polgárai számára – tele van tanácsokkal mindazok számára, akik változásokra vágnak.

<http://europa.eu.int/comm/education/connect/uk-002.html>

A Township kreatív nevelési munkához és vitákhoz nyújt lehetőségeket a polgárság, a kreativitás, a változtatás és városaink fenntartása témáiban. Egy sor workshopkal, és tanároknak, közösségi munkásoknak szánt forráscsomaggal, valamint egy weboldallal segíti az ötletek és az új kezdeményezések cseréjét.

<http://www.curriculum.edu.au/democracy/>

A Commonwealth Department of Education, Science and Training (DEST) számára létrehozott ausztrál honlap.

Felhasznált
honlapok

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

<http://www.bbc.co.uk/education/schools/getinvolved/>
BBC oktatási oldal – történetek az aktív részvételről. Ne csak ülj ott, kapcsolódj be!

<http://oxfam.org.uk/coolplanet/teachers/globciti/globciti.htm>
Az Oxfam erős oldala a nemzetközi polgári szerepekről. Ez a tanárokkal és más képzőkkel partnerségben kidolgozott tanterv a már létező jó gyakorlatra épül, és olyan ismereteket, készségeket, értékeket és attitűdöket javasol, amelyekről úgy gondoljuk, segítséget nyújt a fiatalok világpolgárrá nevelésében.

<http://www.europe4you.net/index.htm>
Az Európában való részvételt szorgalmazó oldal.

<http://www.globalschoolhouse.com/>
Az amerikai Global SchoolNet oldal vezető szerepet játszik az együttműködő tanulás szorgalmazásában. Folyamatos internetes lehetőségeket biztosít tanárok számára az együttműködéshez, a kommunikációhoz, és üdvözlö az egymással megosztott tanulási tapasztalatokat.

<http://homepages.ed.ac.uk/calarks/arks/materials.html>
Elektronikus nevelési forráscsomagok.

<http://www.britishcouncil.org.uk/education/resource/europe/ercinfo10.htm>
A European Resource Centres for Schools and Colleges (ERCs) elnevezésű intézményt azért hozták létre, hogy információkat nyújtson az oktatási szektor számára. Rengeteg honlap létezik, amelyek hasznos információkkal szolgálnak a földrajz tanárok és tanulók/hallgatók számára: általános (állam)polgárság; demokrácia; sokféleség és identitás; emberi jogok; egyenlő esélyek; antirasszizmus; média; jog; polgári jogok; munka és foglalkoztatottság; fogyasztói jogok; az EU és a világ; környezet; iskolai linkek. A linkek menüből elérhető számos más honlapot tanulók/hallgatók és tanárok figyelmébe is ajánljuk.

<http://www.ibe.unesco.org/sitemap.htm>
Sokrétű nemzetközi oktatási forrás.

<http://www.infed.org/>
Az informális nevelés enciklopédiája. Fedezd fel a fő gondolkodókat, elméleteket és témákat az informális nevelésben és az élethosszig tartó tanulásban.

<http://www.csv.org.uk/>
Egy egyesült királyságbeli karitatív szervezet elkötelezetten munkálkodik azon, hogy az önkéntes munka, a képzés és a nevelés segítségével képessé tegye az embereket a közösségeikben való aktív részvétellel.

<http://www.citizen.org.uk/>
Az érdektelenség elleni küzdelem, viták kiváltása, a tudatosság szorgalmazása, az oktatás támogatása és az aktív polgári szerepekre való ösztönzés. Az Institute for Citizenship független, karitatív alapítvány. Céljuk közösségi programok, kutatások, eszmecserek és viták kombinációjának segítségével a tájékozott és aktív polgár támogatása, valamint a demokráciában és a társadalomban való magasabb szintű részvétel elősegítése.

<http://www.citizen21.org.uk/>
A polgári szerepekkel kapcsolatos internetes forrás oktatók számára.

<http://www.training-youth.net/tkits.htm>
Itt megtalálhatod az összes T-Kit kötetet.

http://europa.eu.int/comm/education/index_en.html
Az Európai Bizottság oktatási oldala.

<http://www.un.org/Pubs/CyberSchoolBus/>
Az ENSZ globális nevelési projektjének oldala.

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

**Felhasznált
honlapok**

A szerzőkről

Miguel Angel García López „részmunkaidős szabadúszó képző”. Spanyol, Németországban él, 1998 óta dolgozik európai szinten intézményeknek, civil szervezeteknek és magánvállalatoknak. Az Osnabrücker Egyetem Szociológia Tanszékén is végez munkát, és néhány spanyol kiadvánnyal is együttműködik. Mottója: „Alakítsunk team-eket”, mert hisz abban, hogy többet és jobban kellene team-ekben dolgoznunk.

rmbercia@aol.com

Andreas Karsten Németországban él. Szabadúszó képzőként és tanácsadóként hazai és nemzetközi civil szervezeteknek, alapítványoknak, politikai pártoknak és vállalatoknak dolgozik. Részmunkaidős újságíróként és egy képzési vállalkozás munkatársaként is tevékenykedik. Andreas nemcsak profitál az „élethosszig tartó tanulásból”, hanem hisz is benne. Jelenleg a hálózati gondolkodás összetett művészetével foglalkozik.

lolo@devilarts.de

Peter Merry humán ökológus. Az Engage! InterAct partnere, számos összefüggésben foglalkozik a változás és a fejlődés folyamataival. Minden munkájában az Én, a Kapcsolatok és a Rendszerek fejlődését kívánja integrálni a jelenlegi globális valóságunk változásainak forradalmi kontextusában. Az interkulturális tanulás, a konfliktus-átalakítás, a csoportdinamika, a szervezeti fejlesztés, a globális irányítás és a fenntarthatóság mind felszíni megnyilvánulások. Az összes ilyen felszíni megnyilvánulás alatt ugyanazokat a mélyen szántó dinamikákat kell felfedezni.

peter@engage.nu

Yael Ohana jelenleg a strasbourgi Európai Ifjúsági Központ képzési tanácsadójaként dolgozik. Fő feladatai közé tartozik az európai szinten dolgozó ifjúsági vezetők és ifjúságsegítők képzési programjainak előkészítése és megvalósítása. Egyik szakterülete a kisebbségi ifjúsági vezetők képzése, a nagyobb mértékű részvétel és az aktív polgári szerepek lehetőségeinek előmozdítása e szervezetek fiatal tagjainak körében. Egyik fő érdeklődési területe az új képzési programok kidolgozása és a nemformális oktatás fiatal felnőttekkel.

yael.ohana@coe.int

Alison Straker pedagógus, aki aktívan foglalkozik az elmélet és a gyakorlat közötti párbeszéd megteremtésén doktori disszertációjában akció-kutatások segítségével összegezte régebbi keletű érdeklődését és tapasztalatait a kultúra-közi képzések és az ifjúság(segítő)i munka vonatkozásában, mindezt egy nagyobb elméleti keretben összekapcsolva az oktatás-képzés, a kommunikáció és a jelen társadalom kérdéseivel.

alistraker@hotmail.com

Sales agents for publications of the Council of Europe
Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

AUSTRALIA/AUSTRALIE

Hunter Publications, 58A, Gipps Street
AUS-3066 COLLINGWOOD, Victoria
Tel.: (61) 3 9417 5361
Fax: (61) 3 9419 7154
E-mail: Sales@hunter-pubs.com.au
<http://www.hunter-pubs.com.au>

BELGIUM/BELGIQUE

La Librairie européenne SA
50, avenue A. Jonnart
B-1200 BRUXELLES 20
Tel.: (32) 2 734 0281
Fax: (32) 2 735 0860
E-mail: info@libeurop.be
<http://www.libeurop.be>

Jean de Lannoy

202, avenue du Roi
B-1190 BRUXELLES
Tel.: (32) 2 538 4308
Fax: (32) 2 538 0841
E-mail: jean.de.lannoy@euronet.be
<http://www.jean-de-lannoy.be>

CANADA

Renouf Publishing Company Limited
5369 Chemin Canotek Road
CDN-OT TAWA, Ontario, K1J 9J3
Tel.: (1) 613 745 2665
Fax: (1) 613 745 7660
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
<http://www.renoufbooks.com>

CZECH REPUBLIC/RÉPUBLIQUE
TCHÈQUE

Suweco Cz Dovož Tisku Praha
Ceskomoravska 21
CZ-18021 PRAHA 9
Tel.: (420) 2 660 35 364
Fax: (420) 2 683 30 42
E-mail: import@suweco.cz

DENMARK/DANEMARK

GAD Direct
Fiolstaede 31-33
DK-1171 COPENHAGEN K
Tel.: (45) 33 13 72 33
Fax: (45) 33 12 54 94
E-mail: info@gaddirect.dk

FINLAND/FINLANDE

Akateeminen Kirjakauppa
Keskuskatu 1, PO Box 218
FIN-00381 HELSINKI
Tel.: (358) 9 121 41
Fax: (358) 9 121 4450
E-mail: akatilaus@stockmann.fi
<http://www.akatilaus.akateeminen.com>

FRANCE

La Documentation française
(Diffusion/Vente France entière)
124, rue H. Barbusse
F-93308 AUBERVILLIERS Cedex
Tel.: (33) 01 40 15 70 00
Fax: (33) 01 40 15 68 00
E-mail: commandes.vel@ladocfrancaise.gouv.fr
<http://www.ladocfrancaise.gouv.fr>

Librairie Kléber (Vente Strasbourg)

Palais de l'Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
Fax: (33) 03 88 52 91 21
E-mail: librairie.kleber@coe.int

GERMANY/ALLEMAGNE

AUSTRIA/AUTRICHE
UNO Verlag
Am Hofgarten 10
D-53113 BONN
Tel.: (49) 2 28 94 90 20
Fax: (49) 2 28 94 90 222
E-mail: bestellung@uno-verlag.de
<http://www.uno-verlag.de>

GREECE/GRÈCE

Librairie Kauffmann
28, rue Stadiou
GR-ATHINAI 10564
Tel.: (30) 1 32 22 160
Fax: (30) 1 32 30 320
E-mail: ord@otenet.gr

HUNGARY/HONGRIE

Euro Info Service
Hungexpo Europa Kozpont ter 1
H-1101 BUDAPEST
Tel.: (361) 264 8270
Fax: (361) 264 8271
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
<http://www.euroinfo.hu>

ITALY/ITALIE

Libreria Commissionaria Sansoni
Via Duca di Calabria 1/1, CP 552
I-50125 FIRENZE
Tel.: (39) 556 4831
Fax: (39) 556 41257
E-mail: licosa@licosa.com
<http://www.licosa.com>

NETHERLANDS/PAYS-BAS

De Lindeboom Internationale Publikaties
PO Box 202, MA de Ruyterstraat 20 A
NL-7480 AE HAAKSBERGEN
Tel.: (31) 53 574 0004
Fax: (31) 53 572 9296
E-mail: books@delindeboom.com
<http://home-1-worldonline.nl/~lindeboo/>

NORWAY/NORVÈGE

Akademika, A/S Universitetsbokhandel
PO Box 84, Blindern
N-0314 OSLO
Tel.: (47) 22 85 30 30
Fax: (47) 23 12 24 20

POLAND/POLOGNE

Główna Księgarnia Naukowa
im. B. Prusa
K rakowskie Przedmiescie 7
PL-00-068 WARSZAWA
Tel.: (48) 29 22 66
Fax: (48) 22 26 64 49
E-mail: inter@internews.com.pl
<http://www.internews.com.pl>

PORTUGAL

Livraria Portugal
Rua do Carmo, 70
P-1200 LISBOA
Tel.: (351) 13 47 49 82
Fax: (351) 13 47 02 64
E-mail: liv.portugal@mail.telepac.pt

SPAIN/ESPAGNE

Mundi-Prensa Libros SA
Castelló 37
E-28001 MADRID
Tel.: (34) 914 36 37 00
Fax: (34) 915 75 39 98
E-mail: libreria@mundiprensa.es
<http://www.mundiprensa.com>

SWITZERLAND/SUISSE

Adeco – Van Diermen
Chemin du Lacuez 41
CH-1807 BLONAY
Tel.: (41) 21 943 26 73
Fax: (41) 21 943 36 05
E-mail: info@adeco.org

UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI

TSO (formerly HMSO)
51 Nine Elms Lane
GB-LONDON SW8 5DR
Tel.: (44) 207 873 8372
Fax: (44) 207 873 8200
E-mail: customer.services@theso.co.uk
<http://www.the-stationery-office.co.uk>
<http://www.itsofficial.net>

UNITED STATES and CANADA/

É TATS-UNIS et CANADA
Manhattan Publishing Company
2036 Albany Post Road
CROTON-ON-HUDSON,
NY 10520, USA
Tel.: (1) 914 271 5194
Fax: (1) 914 271 5856
E-mail: Info@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>